

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN MANEVİ İYİ OLUŞLARI İLE
BOŞANMA NEDENLERİNE YÖNELİK TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

İstanbul
Ocak-2025

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN MANEVİ İYİ OLUŞLARI İLE BOŞANMA
NEDENLERİNE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Ogün ÇAKIR

İstanbul
Ocak-2025

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Ogün ÇAKIR

Üye Doç. Dr. Besra TAŞ BOLAT

Üye Prof. Dr. Lütfü İLGAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Evli Bireylerin Manevi İyi Oluşları ile Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi** adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etik ve akademik kurallara uyduğumu, tezin içerdiği tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun bir biçimde hazırladığımı, bu çalışmada kullanmış olduğum her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

ÖNSÖZ

Bu çalışmamın amacı, evli bireylerin manevi iyi oluşları ve boşanmaya karşı tutumlarının farklı demografik değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışmanın, evli bireylerin manevi iyi oluşları ve boşanmaya karşı tutum düzeylerinin kişisel ve toplumsal değeri konusunda önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Aile kavramını bana öğreten, hayatımda her düştüğümde eliyle kaldıran, maddi manevi her an varlığını hissettiren çok kıymetli babam Şaban BÜYÜKDERE' ye teşekkür ediyorum; her anımda yanımda olan, üzüldüğümde ve sevdiğimde ellerini hep uzatan kıymetli annem Tülay BÜYÜKDERE' ye de teşekkür ediyorum.

Uzun hayat yolunda ruhumu destekleyen; dikenli yollarda elimden tutan, kilitli kapılardaki maddi manevi her türlü desteğini sürdürerek gönlündeki anahtarla kapıları açan kıymetli eşim Abdullah KÜÇÜKAŞCI' ya bana sunduğu değer, sevgi ve koşulsuz kabulüne teşekkür ediyorum.

Zarf ve mazruf olarak içimde yolculuk halinde olduğum iki şehir: İstanbul ve Bursa. Zaman içerisinde hayatın zorlu yolculuklarında Rabbimin lütfu olarak karşıma çıkardığı Bursa'daki çok kıymetli hocam Gülten DENİZ' e, İstanbul'daki çok değerli hocam Fatma KÜÇÜK' e teşekkür ediyorum.

Güveni, desteği ve her aşamada bana yol gösteren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ogün ÇAKIR' a da emeklerinden dolayı saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu eserimi, yüksek lisans tezimde yön gösteren ve maddi manevi desteklerini her daim hissettiren hayatımın kıymetli varlığı babam Şaban BÜYÜKDERE' ye ve elini üzerimden hiç çekmeyen annem Tülay BÜYÜKDERE' ye ithaf ediyorum.

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI
İstanbul -2025

ÖZET

EVLİ BİREYLERİN MANEVİ İYİ OLUŞLARI İLE BOŞANMA NEDENLERİNE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ogün ÇAKIR

Ocak, 2025 -115 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanma nedenlerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 302'si kadın, 42'si erkek olmak üzere 344 evli birey katılmıştır. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu, İyi Oluşun Maneviyat İndeksi Ölçeği” ve Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanların analizinde; frekans ve yüzdelikler, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), pearson korelasyon ve çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre katılımcıların %98,8'inin evlilik içinde manevi yaşama önem verdiği görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların manevi iyi oluşları ile boşanma nedenlerine yönelik tutumları arasında ilişki bulunamamıştır. Ancak, erkek katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluş düzeyinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, 41-50 yaş grubundaki katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluş düzeyinin 30 yaş ve altındaki katılımcılara göre pozitif yönlü anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluşun toplam düzeyinin ekonomik durumu orta katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Boşanma nedenlerine yönelik tutum ölçeğinde uyumlu tutumda 31-40 yaş grubundaki katılımcıların diğer katılımcılardan daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın katılımcıların şiddete karşı tutum düzeyinin erkek katılımcılara göre anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların manevi iyi oluşun ve öz yeterlilik düzeyi ile boşanma nedenleri tutumlarından öz yeterlilik düzeyleri ile medya etkisine tepkili tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilik, İyi oluş, Boşanma

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SPIRITUAL WELL-BEING OF MARRIED INDIVIDUALS AND THEIR ATTITUDES TOWARD DIVORCE

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

Master, Family Counseling and Education

Thesis Advisor: Asst. Prof. Ogün ÇAKIR

January, 2025 –115 Pages

The aim of this study is to examine the relationship between the spiritual well-being of married individuals and their attitudes toward the reasons for divorce. Additionally, a quantitative research method, specifically the relational screening model, was used in the study. A total of 344 married individuals participated in the study, of which 302 were women and 42 were men. The study used the "Personal Information Form," the "Spiritual Well-being Index Scale," and the "Attitudes toward Divorce Reasons Scale." The analysis of the scores obtained from the scales involved frequency and percentage calculations, t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson correlation, and multiple regression analysis. According to the results of the study, it was found that 98.8% of the participants valued spiritual life within marriage. The analysis revealed no significant relationship between the participants' spiritual well-being and their attitudes toward divorce reasons. However, it was determined that male participants had higher levels of self-efficacy and spiritual well-being compared to female participants. Additionally, participants in the 41-50 age group showed a positive and significant difference in self-efficacy and spiritual well-being levels compared to those aged 30 and below. Moreover, participants with higher economic status had higher levels of self-efficacy and overall spiritual well-being compared to those with medium economic status. The attitude scale toward divorce reasons showed that participants in the 31-40 age group had higher levels of compatible attitudes compared to other groups. A significant difference was found in the attitude levels toward violence, with female participants showing a higher level of concern compared to male participants. Furthermore, a significant relationship was identified between the participants' self-

efficacy levels and their attitudes toward the influence of media, with a notable correlation observed.

Keywords: Family, Marriage, Well-being, Divorce

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problemi.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4.Varsayımlar.....	8
1.5.Sınırlılıklar.....	8
1.6.Tanımlar.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE, MANEVİ İYİ OLUŞ, BOŞANMA KAVRAMLARI

2.1.Aile.....	10
2.1.1. Ailenin Özellikleri Görevleri ve Yapısı	11
2.1.2. Türk Aile Yapısının Tarihçesi.....	13
2.2.Evlilik.....	13
2.2.1.Evlilik Biçimleri.....	14
2.3.Manevi İyi oluş.....	15
2.3.1.Manevi İyi Oluşun Faydaları.....	15
2.3.2. Manevi İyi Oluş İle İlgili Kuramlar.....	17
2.4.Boşanma.....	20
2.5.İlgili Araştırmalar.....	21
2.5.1.Evlilik İle İlgili Araştırmalar.....	21

2.5.1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	23
2.5.1.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	27
2.5.2. Manevi İyi Oluş İle İlgili Araştırmalar.....	28
2.5.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	28
2.5.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	31
2.5.3.Boşanma.....	34
2.5.3.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	34
2.5.3.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1.Araştırmanın Modeli	39
3.2.Araştırma Grubu.....	39
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	40
3.3.2. İyi Oluşun Maneviyat İndeksi Ölçeği	41
3.3.3. Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği	41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI.....44

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER57

5.1. Tartışma ve Sonuç

5.1.1. Evli Bireylerin Manevi İyi Oluş Düzeyleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

58

5.1.2. Evli Bireylerin Boşanma Tutum Düzeyleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi.....

63

KAYNAKÇA.....87

EKLER.....107

ÖZGEÇMİŞ.....115

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları..	40
Tablo 3.2. Ölçek Verilerine İlişkin Cronbach's Alpha, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	42
Tablo 4.1: Katılımcıların İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler Analiz Sonuçları.....	44
Tablo 4.2: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları.....	44
Tablo 4.3: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	45
Tablo 4.4: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Post-Hoc Tukey Karşılaştırılması.....	46
Tablo 4.5: Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları.....	47
Tablo 4.6: Katılımcıların Evlilik İçinde Manevi Yaşama Önem Verme Durumuna Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları.....	48
Tablo 4.7: Katılımcıların Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler Analiz Sonuçları.....	48
Tablo 4.8: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları.....	49
Tablo 4.9: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 4.10: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Post-Hoc Tukey Karşılaştırılması.....	51

Tablo 4.11: Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 4.12: Katılımcıların Evlilik İçinde Manevi Yaşama Önem Verme Durumuna Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 4.13: Katılımcıların İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının ve Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 4.14: Manevi İyi Oluş Düzeylerinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Uyumlu (Komformist) Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	55
Tablo 4.15: Manevi İyi Oluş Düzeylerinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Dindar Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	55
Tablo 4.16: Manevi İyi Oluş Düzeylerinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Şiddet Karşıtı Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	56
Tablo 4.17: Manevi İyi Oluş Düzeyleri ile Boşanma Nedenlerine Yönelik Medya Etkisine Tepkili Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	56

KISALTMALAR LİSTESİ

APA: (American Psychological Association) Amerikan Psikoloji Derneği

SPSS: (Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Akt: Aktaran

Bknz: Bakınız

ev: Çeviren

Ed: (Eds: Editors) Editör

vb.: Ve benzeri

vd.: Ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Manevi iyi oluş, bireyin genel psikolojik sağlığında önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, bireylerin yaşamlarındaki diğer ilişkilerde de etkisini gösterir. Manevi iyi oluş, insanların hayata dair anlam arayışlarını desteklerken, kendileriyle, çevreleriyle ve inandıkları yüce bir varlıkla pozitif bağlar kurmalarını güçlendirir (Çalışkan ve Dilmaç, 2022).

Bu güçlü bağlar, bireylerin karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma becerilerini arttırmakta ve daha sağlıklı bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmaktadır. Özetle, manevi iyi oluş hem kişisel hem de sosyal boyutta önemli faydalar sağlayan bir unsurdur. Manevi iyi oluş, bireylerin evliliklerindeki anlayış ve sabır düzeyini arttırmakta, bu da çiftler arasındaki iletişimi güçlendirmekte ve sorunların daha sağlıklı bir şekilde çözülmesine yardımcı olmaktadır. Araştırmalar, manevi iyi oluşun evlilik uyumunu artırdığını göstermektedir. Özellikle, manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan bireylerin, eşleriyle daha açık ve destekleyici bir iletişim kurduğu bulunmuştur (Snyder, 2000). Ayrıca, manevi olarak tatmin olmuş bireylerin evliliklerinde daha az çatışma yaşadığı ve daha yüksek bir tatmin düzeyine ulaştığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, manevi iyi oluşun evlilikteki memnuniyeti artırdığına dair önemli bulgular mevcuttur (Ellison, 1991). Manevi iyi oluş, bireylerin stresle başa çıkma becerilerini de güçlendirir. Eşler, zorlu dönemlerde birbirlerine daha fazla destek olabilmekte, bu da evliliklerinin dayanıklılığını artırmaktadır. Böylece, manevi iyi oluş, bireylerin zorluklarla başa çıkma yeteneklerini geliştirmekte ve evlilikteki dayanıklılığı artırmaktadır (Koenig, 2001).

Acar (2014) tarafından yapılan çalışma, insanların hayatları boyunca karşılaştıkları zorluklar karşısında içsel tatmin arayışının manevi iyi oluşa olan ihtiyaçlarını artırdığını ortaya koymaktadır. Araştırmalar, manevi ihtiyaçları karşılanan bireylerin

karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebildiklerini göstermektedir. Akdoğan ve Yalçın (2018) tarafından gerçekleştirilen meta-analiz çalışması da bu durumu destekler niteliktedir. Bu çalışmada, güçlü dini inanca sahip bireylerin zorluklarla mücadele ederken aile kurumuna karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri belirlenmiştir. Bu bulgular, bireylerin manevi iyi oluş düzeylerinin, evlilik gibi önemli sosyal kurumlara yönelik tutumlarını pozitif yönde etkileyebileceğini gösterir.

Sonuç olarak, evli bireylerin manevi iyi oluş düzeylerinin yüksek olması durumunda, boşanma eğilimlerinin azalacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda, manevi iyi oluşun evliliklerin sürdürülebilirliği üzerindeki olumlu etkisi dikkat çekicidir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Aile, birey ve toplum için temel bir yapıtaşdır. Sağlıklı aileler, güçlü ve müreffeh toplumların temelini oluşturur. Aile kurumu, birey ile toplum arasında bağ kurarak maddi ve manevi değerlerin koruyucusu olarak işlev görmektedir (Erol ve Gökalp, 2022). Bu bağlamda, toplumun değerlerinin korunması, sağlam temellere dayanan ailelerle sağlanabilir.

Aile, tarihsel, duygusal ve ekonomik bağları olan bireylerin, biyolojik ve psikolojik bağlarla birbirlerine bağlı olduğu bir birlikteliktir (Gladding, 2012). Aydemir (1999)'e göre, toplumun çekirdeğini oluşturan aile yapısı Orta Çağ'da ataerkil bir yapıdayken, günümüzde demokratikleşmiştir. Bu dönüşüm, bireylerin rollerinin ve aile içindeki ilişkilerin daha eşitlikçi hale gelmesine olanak sağlamıştır.

Ailenin temelini, evli çiftler arasındaki iletişim oluşturmaktadır. Bu iletişim zarar gördüğünde, zamanla çiftler arasında problemler çıkabilir. Önemli olan, bu problemlerin kısa sürede olumlu bir şekilde çözülmesidir. Türk toplumu için aile, önemli bir kavramdır; ancak modernleşmenin etkisiyle temel niteliklerini kaybetmektedir (Bayer, 2013). Bu niteliklerin kaybı, çiftlerin boşanmaya yönelmesine neden olmaktadır. Doğan (2016), bireylerin evliliklerini ömür boyu sürdürme niyetiyle gerçekleştirdiklerini, ancak olumsuz tutumların aile içi problemlere yol açtığını belirtmektedir. Sezen (2010)'e göre, evlilik, bireyin yeni bir hayata başladığı en önemli geçiş dönemidir.

Bireyin çevresiyle kurduğu bağlar, yaşamın önemli bir parçasıdır. Evli bireylerin uyum sağlayamaması ise boşanmalara yol açmaktadır (Köseoğlu ve Yazıcı, 2022). Boşanma konusu, toplumda geniş bir yankı uyandıran ve çeşitli açılardan ele alınan bir durumdur. Binay (2018)'a göre, boşanma, toplum genelinde çoğunlukla onaylanmayan bir durum olarak görölmekte ve yükselen boşanma oranları aile yapısını tehlikeye sokmaktadır. Bu durum, aile değerlerinin yeniden değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Aile kavramı ve sosyal etkilerine bakıldığında, Kaplan (2021) tarafından yapılan araştırma, Türk toplumunda ailenin geleneksel değerler ile ekonomik ve kültürel farklılıkların bir arada yaşatıldığı bir kurum olarak algılandığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, göç, cinsiyet eşitliği, eğitim düzeyinin yükselmesi ve sosyal statü değişimleri gibi faktörlerin aile yapısı üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmektedir. Bu faktörler, çiftlerin yalnız yaşama taleplerini artırmakta ve bu talepler boşanmalara yol açmaktadır.

Gavcar vd (2020)'ne göre, boşanma sadece hukuki bir süreç değil, aynı zamanda çiftlerin birbirlerine karşı olan görev ve sorumluluklarını sonlandıran ve tazminat ödemelerine sebep olan bir süreçtir. Araştırma incelendiğinde, boşanmanın maddi ve manevi kayıplara yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu faktörlerin etkisiyle, boşanma oranlarının önümüzdeki 10 yıl boyunca artacağı öngörülmektedir. Bu durum, toplumsal yapının ve aile kavramının geleceği üzerinde önemli etkiler oluşturabilir. Boşanmanın artan oranları, aile değerlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve toplumsal normların değişimi açısından önemli bir göstergedir.

Yıldırım (2004), modern değerlerin yerleşmesiyle aile kavramının öneminin azaldığını öne sürmektedir. Keçeci ve Ekşi (2020)'nin İstanbul ilinde yaşayan boşanma aşamasındaki 306 kadın üzerinde yaptıkları çalışmada, psikolojik istismar ihtimalinin, boşanmış veya boşanma aşamasındaki kadınlarda, evliliği devam eden kadınlardan daha yüksek olduğu görölmektedir. Bu bulgu, evliliğin kadınları olası istismar durumlarından koruyabileceğini düşündürmektedir. Araştırmaya katılan kadınların yaş grubu incelendiğinde, 40-49 yaş grubunun manevi iyi oluşlarının 50-70 yaş grubuna göre daha yüksek seviyede olduğu görölmektedir. Çalışmada ayrıca, evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ile manevi iyi oluş düzeyleri arasında olumlu bir

ilişki olduğu belirlenmektedir. Bu bulgular, manevi iyi oluş kavramının evli bireylerin iletişimlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Manevi iyi oluş, evli bireylerin psikolojik, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını gidererek evliliklerini sağlam temellerle güçlendiren bireysel ve toplumsal bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyleri ve boşanma tutumları değerlendirildiğinde, manevi iyi oluşun bireylerin iç huzurunu tatmin ederek evliliklerinin temelini sağlamlaştırdığı görülmektedir. Bu bağlamda, manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan evli çiftlerin, boşanma tutumlarına karşı evliliklerinin daha güçlü olduğu ortaya konmaktadır.

Yukarıda evli bireyler, manevi iyi oluş ve boşanma tutumları bütünüyle değerlendirildiğinde bu araştırmanın temel problem cümlesi, evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanma nedenlerine yönelik ilişki var mıdır? Şeklinde dir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanma nedenlerine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi çeşitli demografik değişkenler (yaş, cinsiyet) ve kategoriler bağlamında ortaya koymaktır. Bu kategoriler; evli bireylerin iletişim durumları, birbirleri ile ortak paylaşımında bulunma ve duygusal bağ geliştirme durumları ile dini ritüellerini (namaz, oruç, zekât gibi ibadetlerini) yerine getirip getirmeme durumlarıdır.

Evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyleri ile boşanma tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ne düzeydedir?
2. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanmaya karşı tutumları arasında cinsiyetlerine, yaşlarına, ekonomik düzeylerine, ve manevi yaşama verme durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanmaya karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Evli bireylerin manevi iyi oluşları, boşanmaya karşı tutumlarını ne düzeyde açıklamaktadır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Milletlerin temel yapı taşını aileler oluşturur ve aileler, toplumun en önemli değerlerini simgeler. Evlilik, bu yapının merkezindedir ve asırlardır değerini korumaktadır. Evlilik, bireylerin yaşamında kritik bir rol oynar ve çiftler arasındaki uyum, mutluluk için önemlidir (Dilmaç ve Sakarya, 2020). Evlilikte çiftlerin yaşadığı olumlu ve olumsuz duyguların değerlendirilmesi, evlilik doyumunu etkiler; bu doyum da bireylerin mutluluğunu doğrudan etkiler (Parlar ve Akgün, 2018).

Son yüzyılda, evlilik kurumu sarsılmakta ve sorunlarını çözemeyen bireyler boşanmaya yönelmektedir. Bu durum, evlilik kurumunun devamlılığını sağlamak için araştırmaların önemini artırmaktadır. Türk aile yapısının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, evli bireylerin manevi iyi oluş düzeylerini yükseltmeleri ve boşanmaya karşı tutumlarını en aza indirmeleri önemlidir. Bu araştırmanın, bu hedefler doğrultusunda büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanmaya karşı tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların eksikliği, bu konunun önemini artırmaktadır. Mevcut kaynaklarda manevi ve psikolojik iyi oluş arasında olumlu bağlantılara dair kanıtlar bulunmaktadır. Çalışmalar incelendiğinde değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Şahin (2023) tarafından yapılan araştırma, 18-64 yaş arasındaki bireylerde psikolojik iyi oluş ve maneviyat arasında pozitif bir bağlantı olduğunu ortaya koymaktadır. Tosyalıoğlu ve Albayrak (2023)'ın çalışması, üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışma ile bu durumu desteklemektedir. Öztürk (2023) ise, yaşlı bireylerin manevi uygulamalar sayesinde manevi iyi oluş düzeylerini ve yaşam kalitelerini artırdığını göstermektedir. Bu bulgular, maneviyatın farklı yaş gruplarındaki bireyler için önemini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, evli bireylerin manevi iyi oluş düzeylerinin artırılması, boşanmaya karşı tutumlarının iyileştirilmesi açısından kritik bir role sahiptir. Bu bağlamda, daha fazla araştırma yapılması, Türk aile yapısının sürdürülebilirliği için gereklidir.

Araştırmalar, manevi iyi oluşun psikolojik durumu olumlu etkileyebileceğini ve bu durumun evlilik ilişkilerini güçlendirebileceğini düşündürmektedir. Manevi gereksinimlerin karşılanması, evliliklerin daha sağlam temeller üzerine inşa edilmesine katkı sağlayabilir.

Akoğlu ve Erdoğan (2023) ise, uzun evliliklerin bireylerin psikolojik iyi oluşunu beslediğini bulmaktadır. Bu bulgular, manevi iyi oluşun evlilik üzerinde olumlu etkiler oluşturabileceğini ve boşanmaların azalmasına katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Araştırmalar, evli bireylerin manevi ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine incelemenin önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Boşanmaların artışında birçok faktör etkili olmakla birlikte, evliliklerde uyum eksikliği önemli bir etkidir. Araştırmalara göre, iletişim becerileri ve pozitif ilişkiler evlilik doyumunu artırmaktadır. Yuvauç (2021)'a göre, eşler arasındaki sorunların çözülememesi çatışmalara yol açmaktadır; bu nedenle, iletişim becerileri bu çatışmaların önlenmesinde kritik öneme sahiptir. Eşlerin birbirlerine karşı olumlu bir ilişki içerisinde bulduklarında, evlilik doyumlarında artış görülmektedir. Destekleyici bazı araştırma bulguları şunlardır: Çiftçi-Arıdağ ve diğerleri (2019)'nin çalışmasında, eş yardımı ile evlilik doyumu arasında olumlu bir bağ bulunduğu görülmektedir. Konal (2021) ise, eşlerin öz saygı düzeyi ile evlilik tatmini arasında pozitif bir bağ tespit etmiştir. Manevi iyi oluş, bireylerin psikolojisini güçlendirmekte ve pozitif ilişkiler kurmalarına yardımcı olmaktadır. Manevi düzeyi yüksek olan çiftlerin daha pozitif ilişkiler kurdukları varsayılmaktadır.

Bu araştırmalar, evliliklerde iletişimin ve manevi iyi oluşun değerini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, manevi iyi oluşun artırılması ve etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesi, evliliklerin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Manevi iyi oluş, bireylerin psikolojik sağlımlıkları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aile bağlarını güçlendirerek, zorluklarla başa çıkma kapasitesini artırabilir. Yüksek

manevi iyi oluş düzeyi, boşanma riskini azaltma potansiyeline sahiptir; bu durum, aile danışmanları ve psikologlar için değerli veriler sunar. Manevi iyi oluş, toplumun yapısına katkıda bulunarak ailenin sürekliliğini sağlar ve gelecek nesillerin sağlam temeller üzerinde yetişmesini destekler.

Bu alanda gerçekleştirilecek araştırmalar, uzmanlara rehberlik ederken, aile danışmanları, psikolojik danışmanlar ve psikologlar için stratejiler geliştirilmesine olanak tanır. Manevi iyi oluşu artırmak amacıyla çeşitli programlar tasarlanabilir. Bireylerin manevi değerlerin önemini anlamalarını sağlamak, toplumsal düzeyde pozitif ilişkilerin gelişimine katkıda bulunur.

Eğitim ve seminerler düzenleyerek manevi iyi oluşu artırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Benzer zorluklar yaşayan bireyler için destek grupları oluşturmak, toplumsal dayanışmayı güçlendirebilir. Manevi iyi oluş üzerine daha fazla araştırma yaparak literatüre zengin katkılar sağlanabilir. Özellikle, evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyleri ile boşanmaya karşı tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek, aile danışmanları ve psikologlar için değerli veriler sağlayabilir.

Sonuç olarak, manevi iyi oluşun yüksek olması, bireylerin yaşam zorluklarıyla başa çıkma yeteneklerini artırmakta ve aileleri sağlam temeller üzerine inşa etmektedir. Araştırmanın, maneviyatın önemi konusunda farkındalık oluşturması ve boşanmaların önüne geçilmesinde bir perspektif kazandırması beklenmektedir. Bu nedenle, manevi iyi oluşu yüksek bireylerin, daha sağlıklı ilişkiler kurarak toplumun temel yapı taşı olan ailenin devamlılığını sağlamada önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Araştırmanın sonuçları, literatüre önemli katkılar sunabilir ve toplumsal düzeyde alınabilecek önlemler konusunda yol gösterici olabilir.

Toplumun en değerli yapısını oluşturan aile için evlilik çok önemlidir. Psikolojik iyi oluş ve maneviyat kavramları ile ilgili yapılan araştırmalar, bireylerin maneviyatı ne kadar üst düzeydeyse, psikolojik iyi oluşlarının da o düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, bu araştırmada manevi iyi oluş düzeyleri düşük olan evli bireylerin belirlenmesi ve bu bireylere maneviyatın önemi hakkında farkındalık oluşturulması, araştırmanın kıymetli katkılar sunacağı düşüncesini pekiştirmektedir.

Araştırmanın, aile yapısının korunması ve evliliğin öneminin vurgulanması açısından son derece değerli bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Manevi iyi oluş düzeylerinin evli bireylerin psikolojik sağlığı üzerindeki olumlu etkileri, evlilik içindeki bireylerin ruhsal durumlarını iyileştirmek için önemli bir temel oluşturur. Böylece, boşanmaya karşı tutumların azalmasına yönelik stratejiler geliştirilebilir.

Maneviyatı düşük olan bireylerin belirlenmesi ve desteklenmesi, manevi farkındalığı artırıcı programların uygulanmasını mümkün kılabilir. Ayrıca, farklı demografik grupların manevi iyi oluş düzeyleri karşılaştırılabilir ve risk altındaki grupların tespiti yapılarak bu gruplara yönelik önlemler alınabilir. Manevi iyi oluşun boşanma tutumlarına olan etkisi incelenerek evliliği güçlendirecek manevi destek programları oluşturulabilir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın elde edilen bulgular ışığında evli bireylerin manevi ve psikolojik sağlığını iyileştirmeye yönelik önemli adımlar atılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu tür çalışmalar, aile yapısının güçlendirilmesi ve toplumsal dayanışmanın artırılması için önemli bir zemin hazırlamaktadır.

1.3. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan evli bireylerin araştırmada kullanılan kişisel bilgi formuna ve ölçme araçlarına içten ve doğru yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Veri toplama süreci bakımından 2023-2024 yılı ile,
2. Çalışma grubu bakımından evli bireyler ile,
3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar:

Evlilik: Değerleri ve aile geçmişleri farklı olan iki yabancı bireyin, yeni değerler ve davranışlar ile yapılandırarak toplumun temel yapı taşını oluşturduğu resmi kurumdur (Turanlı, 2010).

Aile: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki bağlardan meydana gelen birimdir (TDK, 2024).

Manevi iyi oluş: Bireylerin anlam arayışında önemli bir yer tutan; bireyin kendisiyle, çevresiyle ve Yaratıcısıyla pozitif bağ kurmasını sağlayan, psikolojik sağlık üzerinde etkili ve bireylerin yaşadığı mücadelelere karşı çözüm üretebilmesini sağlayan bir kavramdır (Dilmaç ve Sakarya, 2020).

Boşanma: Eşlerden birinin boşanma kararı alması ile evlilik kurumunun son bulmasıdır (TDK, 2024).

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE, MANEVİ İYİ OLUŞ, BOŞANMA KAVRAMLARI

Bu bölümde, yapılan araştırmanın kuramsal çerçevesi ele alınmıştır.

2.1. AİLE

Toplumun temelini oluşturan aile, anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır (Topçuoğlu ve Myradov, 2021). Güneş (2012), ailenin zaman içerisinde farklılaşarak değişime uğrasa da varlığını sürdüren, her bireyin yaşamını derinden etkileyen ve iletişimleriyle ilişkilerini anlamlandırdığı önemli bir kurum olduğunu belirtmektedir. Milletlerin temel yapı taşı aileler oluşturur ve aileler, toplumun en önemli değerlerini simgeler. Aile, bireylerin sosyalizasyon sürecinde kritik bir rol oynar ve toplumsal normların, değerlerin ve kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir işlev üstlenir. Aile yapısı, toplumun temel dinamiklerini şekillendirir ve bireylerin kimlik gelişiminde belirleyici bir faktördür. Sosyalizasyon; aile, bireylerin topluma entegre olmasını sağlayan ilk sosyal ortamdır. Çocuklar, aile içinde değerleri, normları ve davranış biçimlerini öğrenirler. Bu süreç, bireylerin toplumsal kurallara uyum sağlamasında önemli bir temel oluşturur. Burchinal ve diğerleri (2000), aile ortamının çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Duygusal destek; aile, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını karşılayan bir yapı sunar. Aile üyeleri arasındaki bağlar, bireylerin psikolojik sağlığını olumlu yönde etkiler. Bu destek, bireylerin zorluklarla başa çıkma yeteneklerini artırır. Cohen ve Wills (1985), sosyal destek sistemlerinin bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini güçlendirdiğini ifade etmektedir. Kültürel Mirasın Aktarımı; aileler, kültürel değerlerin ve geleneklerin nesilden nesile aktarılmasında önemli bir rol oynar. Bu aktarım, toplumun kimliğini ve sürekliliğini sağlamada kritik bir işlev görür. Aile, bireylerin kültürel kimliklerini geliştirmelerine yardımcı olur (Schwartz, 2007).

Sonuç olarak, aile, bireylerin sosyalizasyonu, duygusal destek temini ve kültürel mirasın aktarımı açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu işlevler, toplumun genel sağlığı ve sürekliliği için kritik bir yapı taşı oluşturmaktadır.

Aileler, toplumun en önemli değerlerini simgeler ve aile yapısı, toplumun genel ahlaki ve etik değerlerini yansıtır. Aile içindeki ilişkiler, bireylerin toplumsal normlara uygun davranış geliştirmelerine yardımcı olur. Bu bağlamda, aileler sadece bireyler için değil, aynı zamanda toplum için de birer değerler sistemi oluşturur (Amato, 2000).

Sonuç olarak, aileler milletlerin temel yapı taşlarını oluşturur ve toplumun en önemli değerlerini simgeler. Bu nedenle, aile yapısının güçlendirilmesi, toplumsal sağlığın ve refahın artırılması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Ailelerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi, hem bireylerin hem de toplumun genel iyiliği için kritik bir rol oynamaktadır.

2.1.1 Ailenin Özellikleri, Görevleri ve Yapısı

Aile, tüm milletlerin en önemli yapısını meydana getirirken zaman içerisinde değişimlere uğramıştır. Çetin (2012) ailenin biyolojik, psikolojik ve ekonomik görevleri olduğunu belirtmektedir. Aybey (2018) ise ailenin bir diğer görevini, din ve ahlaki kuralların davranışa dönüşmesini sağlayarak dini değerleri koruma olarak tanımlar. Bu bağlamda, aile; çocuğun fizyolojik ve sosyal gereksinimlerini karşılarken, dini ve ahlaki ihtiyaçlarını da gözetten bir kurumdur.

Apaydın (2001) tarafından yapılan bir çalışmada, bireylerin aile içerisindeki ilişkilerinin çocuklarını da etkilediği görülmektedir. Dini iletişim kurarak çocuklarına rol model olan ailelerin, çocuklarının dini değerleri içselleştirerek bilinçli din tercihinde bulunabildiği vurgulanmaktadır. Çetin (2012) aile çeşitlerini şu şekilde tanımlamaktadır: Büyük aile; geleneklerine bağlı, kırsal kesimde yaşayan, tarım ile geçinen, akrabalık ilişkileri güçlü ve erkeklerin karar verme süreçlerinde ön planda olduğu ailelerdir. Küçük aile; geleneksel aile yapısından uzaklaşan, akrabalık bağları zayıf olan, kentlerde yaşayan ailelerdir. Geçiş ailesi; Kent yaşantısının etkisinde kalan, ancak kır ailesinin yaşam tarzını benimseyen ailelerdir. Kent yaşamının özelliklerini önemseyen, fakat kırsal köklerinden gelen bazı özelliklerden vazgeçmeyen ailelerdir. Gecekondu ailesi; kırdan kente yoğun göçlerin yaşandığı dönemde yığılma sonucu oluşan ailelerdir. Bu aileler, psikolojik, sosyal ve eğitimle ilgili çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Bu tanımlar, aile yapılarını anlamak ve toplumun dinamiklerini incelemek açısından önemlidir. Ailelerin bu çeşitleri, sosyal değişimlerin ve dönüşümlerin ailenin yapısına olan etkilerini göstermektedir.

Toplumların farklılaşması, aile yapısını çeşitlendirmiştir. Bayer (2013) aileyi, kendine has özelliklerini kaybetmiş olsa da kültürlerin devamlılığını sağlamak için en önemli araçlardan biri olarak tanımlamaktadır. Geleneksel aile yapısından modern aileye geçişte, dünya genelinde aile kültüründe değişimler yaşanmasına rağmen, aileyi korumak ve devam ettirmek bireyler ve toplumsal yapı için büyük bir önem taşımaktadır. Geleneklerin zayıflamasıyla birlikte, kadınların kendi ayaklarının üzerinde durması ve ev ortamından çıkıp iş hayatına girmesi, aile içindeki rollerin değişmesine neden olmaktadır. Türk toplumunu diğer toplumlardan ayıran en önemli özellik, geleneklerine bağlı modern bir bakış açısına sahip olmasıdır. Geleneksel aile yapısında, en az üç neslin bir arada yaşadığı ve bireylere hiyerarşik sorumluluklar yükleyen bir sistem mevcuttur. Küçük aile, yalnızca kadın, erkek ve çocuklardan oluşan bir sistemdir ve geleneksel ailenin görevlerini de yerine getirmektedir (Eyce, 2014). Karslı (2019) ise modern ailenin bariz özelliğinin fert sayısının azlığı olduğunu belirtmektedir. Modernleşmenin etkilerinin görüldüğü günümüzde aileler farklılaşmış, kadının çalışma hayatına girmesi aile dinamiklerini etkilemektedir. Bu değişimler, ailelerin sosyal ve ekonomik rollerini yeniden tanımlamakta ve bireylerin toplumsal normlarla olan ilişkilerini derinden etkilemektedir. Aile yapısındaki bu dönüşüm, toplumların genel yapısını ve kültürel değerlerini de etkilemektedir.

Şener (2002) tarafından hazırlanan doktora tezi, ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin kapsamlı bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır. Bu çalışma, eşler arasındaki uyumun evlilik ilişkilerinin kalitesini belirleyen önemli bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmanın temel amacı, eşler arası uyumu etkileyen çeşitli faktörleri belirlemek ve bu faktörlerin ilişkiler üzerindeki etkilerini analiz etmektir.

Eşler arasındaki iletişim, duygusal bağlar, ortak değerler ve beklentiler gibi unsurların yanı sıra, ekonomik durum ve sosyal destek sistemleri gibi dışsal etkenler de değerlendirilmektedir. Araştırma sonuçları, eşler arası uyumu artıran olumlu faktörler ile olumsuz etkileyen unsurlar arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

İletişim becerilerinin güçlendirilmesi, empatik anlayışın geliştirilmesi ve ortak hedeflerin belirlenmesi gibi unsurlar, eşler arası uyumu artıran temel etkenler olarak belirlenmektedir. Ayrıca, ekonomik istikrar ve sosyal destek sistemlerinin de önemli bir rol oynadığı tespit edilmektedir. Bu bulgular, evlilik ilişkilerinin güçlendirilmesi

ve aile dinamiklerinin iyileştirilmesi için stratejiler geliştirilmesine olanak tanımaktadır.

2.1.2. Türk Aile Yapısının Tarihçesi

Türk tarihi boyunca aile kavramı, toplumun temel yapı taşlarından biri olmaktadır. Eski Türk devletlerinden Hunlardan itibaren aile yapısının korunmasına büyük önem verilmektedir. Akrabalık bağlarının güçlü tutulması, devletin devamlılığı için önemli görülmektedir (Mandaloğlu, 2022).

Eski Türklerde aile yapısı incelendiğinde, Güler ve Ulutak (1993) eski Oğuzlarda aileye "boy" denildiğini ve toprak mülkiyetinin boya ait olduğunu belirtmektedir. Selçuklular döneminde ise kadınlara toplumsal haklar tanındığı, minyatür çalışmalardan anlaşılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk aile yapısı, geleneksel ve ataerkil bir yapıya sahiptir. Bu dönemde devlet, İslam hukuku ve padişah fermanları ile yönetiliyordu.

Tanzimat Dönemi ile beraber Batı hukukuna geçiş başlamış ve bu değişim aile yapısını da etkilemektedir. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Medenî Kanun'un kabul edilmesi, kadınlara belirli haklar tanımış ve aile kavramını modern bir perspektifle ele almaktadır. Ancak, geleneksel çekirdek aile yapısı varlığını sürdürmeye devam etmektedir (Bilge Zafer, 2013).

Bu süreçler, Türk toplumunun aile yapısının evrimini ve toplumsal normların değişimini yansıtmaktadır. Aile, her dönemde toplumsal yapının ve kültürel değerlerin korunmasında kritik bir rol oynamaktadır.

2.2. Evlilik

Evlilik, aile kurumunun temelini oluşturur ve çiftler arasında resmi bir anlaşma olarak kabul edilir (Hoşgör, 2013). Bu anlaşma, duygusal, sosyal ve hukuksal boyutları içerir (Turanlı, 2010). Topçuoğlu ve Myradov (2021), aileyi bireyin ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı ve en yoğun ilişkileri kurduğu ortam olarak tanımlamaktadır. Karşlı (2019) ise ailenin bireylere sosyal ve psikolojik bir ortam sağladığını belirtir.

Evlilik, bireylere aile ortamı sunarken, sevgi ve saygı gibi duygusal ihtiyaçları da karşılar. Bu bağlamda, aile üyeleri arasında olumlu bağlar güçlenir. Çiftlerin birbirleriyle kurdukları bu bağ, birçok ihtiyacın karşılanmasında etkili olur. Aileler, tüm milletlerin temel yapısını oluşturur ve evlilik, bireylerin yaşamında kritik bir öneme sahiptir.

Evlilikteki uyum, her iki bireyin mutluluğu için önemlidir (Dilmaç ve Sakarya, 2020). Evlilikte yaşanan duyguların değerlendirilmesi, evlilik doyumunu belirler ve bu doyumun yüksek olması bireylerin mutluluğunu etkiler (Parlar ve Akgün, 2018). Bu nedenle, evlilik sürecinde sağlıklı iletişim ve karşılıklı anlayış, çiftlerin ilişkilerini güçlendiren temel unsurlar arasında yer alır.

2.2.1. Evlilik Biçimleri

Sezen (2010) evlenmeyi kuruluş biçimi açısından çeşitli kategorilere ayırmıştır. Bu kategoriler şunlardır: Görücü usulü ile evlenme; geleneksel toplumlarda, evlenecek taraflar aile büyükleri ve benzeri kişilerin tavsiyesi üzerine evlendirilir. Aileler birbirlerini araştırır ve araştırmalar sonucunda kararları olumlu ise evlilik tamamlanır. Kız kaçırma evliliği; ailelerin gençlerin evliliğine onay vermemesi durumunda, kız kaçırma olayı gerçekleşir. Genellikle maddi imkânı olmayan veya kızını vermek istemeyen aileler arasında meydana gelir. Başlık parası karşılığı evlilik; Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kırsal alanlarda, erkek tarafından kız tarafının kızı için para istemesiyle gerçekleşen evlilik biçimidir. Oturak alma evliliği; kızın çeyizini alarak erkek evinde oturması ile gerçekleşir. Başörtüsü kaçırma yoluyla evlilik; Hakkâri, Van gibi yörelerde, kıza ait eşyanın alınması ile yapılan evliliktir. Beşik kertme evliliği; erkek ve kızın birbirlerini hiç görmeden evlenmeleridir. Genellikle, erkek ve kız henüz beşikte iken, babalarının çocuklarını birbiriyle evlendirme sözü vermesi ile başlar.

Bu kategoriler, evliliklerin kültürel ve toplumsal bağlamda nasıl şekillendiğini ve geleneklerin bireylerin yaşamındaki rolünü göstermektedir. Her bir evlilik biçimi, toplumun değerleri ve normlarıyla ilişkilidir.

2.3. Manevi İyi Oluş

Manevi iyi oluş, bireylerin huzur içinde yaşamasını ve kendilerinden daha büyük bir şeyle bağlantı kurma ihtiyacını ifade eden bir kavramdır (Korkmaz ve Karaşahin, 2022; Karataş ve Selçuk, 2023). Yüksek manevi iyi oluş, insanların yaşamına derinlik ve yön kazandırarak genel mutluluk düzeylerine katkıda bulunabilir.

Bu kavram, bireylerin hayatlarında anlam arayışını, içsel huzuru ve bağlılık hislerini ön plana çıkarır. Manevi iyi oluş, bireylerin zorlu dönemlerde dayanıklılık göstermelerine yardımcı olurken, aynı zamanda sosyal ilişkilerini güçlendirir ve topluma daha olumlu katkılarda bulunmalarını sağlar. Dolayısıyla, manevi iyi oluş, bireylerin genel sağlık ve yaşam kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

2.3.1. Manevi İyi Oluşun Faydaları

Maneviyat, bireyin ruhsal ve duygusal durumunu derinlemesine etkileyen bir güç kaynağıdır. Tan ve Yıldız (2022) tarafından yürütülen araştırma bulgularına göre, maneviyat, bireyin zor zamanlarında ona güç vererek ruhuna hayat enerjisi aşılar. Bu bağlamda, manevi iyi oluşun bireyler için büyük bir yardımcı olduğu söylenebilir.

Aile dinamikleri açısından, manevi iyi oluşun evliliklerin korunması bakımından önemli katkılar sağladığı ifade edilebilir. Korkmaz ve Karaşahin (2022) tarafından yürütülen araştırma bulguları, manevi iyi oluşun bireylerin huzur içinde yaşamalarını sağladığını ortaya koymuştur. Karataş ve Selçuk (2023) ise manevi iyi oluşu, bireylerin daha büyük bir anlam arayışı ve bağlantı ihtiyacı olarak tanımlamaktadır. Bu durum, çiftler arasındaki iletişime olumlu katkılar sağlayarak evliliklerin sürdürülebilirliğine yardımcı olmaktadır.

Westgate'in (1996) araştırmasına göre, manevi iyi oluş düzeyi düşük olan bireyler umutsuzluk ve depresyon gibi olumsuz ruhsal durumlarla karşılaşırken, yüksek manevi iyi oluş düzeyine sahip bireyler huzur ve düzen içinde yaşamlarını sürdürebilmektedir. Bu veriler, manevi iyi oluşun bireylerin ruhsal durumunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Yapılan araştırmalar, manevi değerler ve ruhsal iyi oluşun hem şahıs hem de topluluk için değerli olduğunu ortaya koymakta, aynı zamanda evliliklerin sürdürülmesinde ve bireylerin ruhsal sağlığında belirleyici faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, manevi iyi oluşun önemi, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha iyi anlaşılmaktadır.

Evliliklerin huzurlu bir şekilde sürdürülebilmesi için bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Bu durum, yaşam kalitesi kavramını gündeme getirir. Yaşam kalitesi, bireyin yaşam alanındaki koşullar ile beklentileri arasındaki fark olarak tanımlanabilir (Telatar ve Özcebe, 2004). Maddi ve manevi doyum düzeyinin yaşam kalitesini etkilediği kabul edilmektedir; manevi iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin pozitif duygulara sahip olabileceği düşünülmektedir. Yüksek manevi iyi oluş düzeyine sahip çiftlerin pozitif iletişim içinde olduğu (Tunç, 2020) ve bu bireylerin diğer bireylerle ve yaratıcıyla pozitif bağlar kurduğu (alışkan, 2022) gözlemlenmiştir.

Fisher (2011) insanların özünde ruhsal varlıklar olduğunu belirtmektedir. Maneviyat, kutsal arayışı içinde dindarlığın bir ifadesi olarak farklı şekillerde ortaya çıkabilir; geleneksel maneviyattan, dinden bağımsız hümanist bir anlayışa kadar geniş bir yelpazede incelenebilir. Manevi sağlık, bireylerin manevi refahını yansıtan dinamik bir varoluş durumudur ve dört ana alanda kendini gösterir. Bu alanlar, bireylerin genel yaşam kalitelerini ve ruhsal iyilik hallerini etkileyen önemli unsurlardır. Aşağıda, manevi sağlığın gösterdiği her bir alanın açıklaması ve ilgili kaynaklar verilmiştir:

a) Kişisel Alan: Bireyin kendisiyle olan i ilişkisini ifade eder. Bu alan, öz farkındalık, kendini anlama ve içsel huzur bulma süreçlerini içerir. Kişisel alan, bireylerin kendi değerleri, inançları ve yaşam amaçları ile olan bağlantılarını gclendirir. Özellikle, bireylerin manevi sağlıkları üzerinde olumlu bir etkide bulunur (Pargament, 1997).

b) Toplumsal Alan: Derin kişiler arası ilişkilerin önemini vurgular. Bu alanda, bireylerin aile, arkadaşlar ve topluluklarıyla kurdukları anlamlı ilişkiler ön plandadır. Sağlıklı sosyal bağlantılar, bireylerin manevi sağlıklarını olumlu yönde etkileyerek, destek ve aidiyet duygusu sağlar (Krause, 2006). Sosyal destek, manevi sağlık üzerinde önemli bir rol oynamaktadır.

c) Çevresel Alan: Doğayla bağlantı kurma üzerine odaklanır. Bu alan, bireylerin doğal çevreleriyle olan ilişkilerini ve doğadaki varoluşlarını keşfetmelerini içerir. Doğayla etkileşim, bireylerin ruhsal iyilik hallerini artırabilir ve manevi tatmin sağlayabilir. Araştırmalar, doğada zaman geçirmenin bireylerin stres seviyelerini azalttığını ve genel ruh hallerini iyileştirdiğini göstermektedir (Kaplan ve Kaplan, 1989).

d) Aşkın Alan: İnsan seviyesinin ötesiyle ilişki kurma yeteneğini ifade eder. Bu alan, bireylerin daha yüksek bir varoluş düzeyine ulaşma, ruhsal bir bağ kurma ve manevi deneyimler yaşama arzusunu içerir. Aşkın alan, bireylerin varoluşsal sorgulamalarını ve yaşamın anlamını keşfetme çabalarını destekler (Emmons, 2000). Bu bağlamda, bireylerin manevi deneyimleri, yaşamlarına derinlik ve anlam katmaktadır.

Araştırmalar, manevi iyi oluş ile psikolojik sağlamlık ve bilinçli farkındalık kavramlarında olumlu bağ içerisinde bulunduğunu (Yavuz ve Dilmaç, 2020) ve psikolojik iyi oluş ile genel dindarlık içinde de benzer bir bağın tespit edildiğini (Karaçalı ve Korkmaz, 2023) belirtmektedir. Bu bulgular, manevi iyi oluşun bireylerin yaşam kalitesine katkıda bulunduğunu kanıtlamaktadır.

2.3.2. Manevi İyi Oluş ile İlgili Yaklaşımlar ve Kuramlar

Tan ve Yıldız (2022) araştırmasında manevi iyi oluş, psikoloji ve din psikolojisi çerçevesinde incelenmiştir. Manevi iyi oluş kavramının oluşumuna katkıda bulunan bazı önemli kavram ve kuramlar şunlardır:

Fisher Manevi İyi Oluş: Fisher (2011) kişisel, toplumsal, çevresel ve aşkın refah alanlarını ve tek bir küresel manevi refah boyutunu içeren bir manevi refah modelini önermiştir. Fisher (2011), manevi iyi oluş kavramını derinlemesine ele almış ve bu kavramın bireylerin genel ruhsal sağlığı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Fisher (2011)'a göre manevi iyi oluş, bireylerin hayatlarında anlam, amaç ve bağlılık hissetmelerini sağlayan önemli bir unsurdur. Fisher (2011)'ın manevi iyi oluş konusundaki temel görüşleri aşağıda belirtilmektedir.

a) Anlam ve Amaç: Fisher, manevi iyi oluşun temel bileşenlerinden birinin bireylerin yaşamlarında anlam bulma ve amaç edinme yeteneği olduğunu belirtmiştir. Bu süreç, bireylerin yaşamlarını daha tatmin edici hale getirir (Fisher, 2011).

b) Bağlantı ve İlişkiler: Manevi iyi oluş, bireylerin kendileriyle, diğer insanlarla ve evrensel bir güçle olan bağlantılarını içerir. Sağlıklı ilişkiler, manevi sağlığı olumlu yönde etkileyerek bireylerin genel iyi oluşunu artırır (Fisher, 2011).

c) Duygusal ve Psikolojik Sağlık: Fisher, manevi iyi oluşun, bireylerin duygusal ve psikolojik sağlıkları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamıştır. Manevi deneyimler, stresle başa çıkma becerisini artırır ve bireylerin ruhsal dayanıklılığını güçlendirir (Fisher, 2011).

d) Kişisel Gelişim: Manevi iyi oluş, bireylerin kendilerini geliştirmeleri ve içsel potansiyellerini keşfetmeleri için bir alan sağlar. Bu süreç, bireylerin öz farkındalıklarını artırır ve kişisel gelişimlerini destekler (Fisher, 2011).

Fisher (2011), manevi iyi oluşun bireylerin yaşam kalitesini artıran önemli bir faktör olduğunu ve bu kavramın ruhsal sağlık, kişisel gelişim ve sosyal bağlantılarla derin bir ilişki içinde olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, manevi iyi oluş, bireylerin genel huzurunu sağlamada önemli rol oynamaktadır.

Dini Tecrübe: Dini tecrübe, bireylerin iç dünyasında yaşadıkları ve genellikle yoğun duygusal deneyimlerle birlikte gelen bir durumdur. Bu tecrübeler, bireylerin kişisel ve öznel deneyimleri olduğundan, her bireyin dini tecrübesi farklılık gösterebilir ve bu tecrübelerin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi zordur. Dini tecrübeler genellikle yoğun duygusal bileşenler taşır; bu duygular, bireylerin ruhsal durumlarını etkileyerek onlara huzur ve mutluluk sağlayabilir (Karaca ve Aytemiz, 2024).

Albayrak (2005) ise dini tecrübenin öznel doğası nedeniyle farklı algılanmalara yol açtığını belirtmektedir. Bu farklılıkların kökenleri, hem Mutlak Varlık'ın anlaşılmasının zorluğundan hem de bireyin psikolojik ve kültürel yapısından kaynaklanmaktadır.

Hemşinli (2010) ise dini tecrübe edinen bireylerin, bu tecrübelerden ders çıkararak yaşamlarına yön verdiklerini ifade etmektedir. Bu bağlamda, dini tecrübeler yalnızca geçici duygusal deneyimler değil, aynı zamanda bireylerin yaşamlarını şekillendiren önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Dini tecrübelerin birey üzerinde bıraktığı etki, hem manevi gelişim hem de ruhsal sağlık açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bağlanma Kuramı: Bowlby (1969), insanların doğuştan gelen bir bağlanma ihtiyacına sahip olduğunu belirtmiştir. Bu ihtiyaç, bireylerin güvenli bir ortamda büyümelerini sağlamak amacıyla evrimsel bir avantaj sunar.

Bowlby (1973)'nin bağlanma kuramı, insan ilişkilerinin temelini oluşturan duygusal bağların gelişimi üzerine önemli bir teoridir. Bu kuram, özellikle çocukluk döneminde ebeveynlerle olan ilişkilerin, bireylerin ilerleyen yaşlarındaki sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde derin bir etkisi olduğunu savunmaktadır. Ebeveynlerin tutarlı ve duyarlı davranışları, çocukların güvenli bir bağlanma geliştirmesine yardımcı olur. Bu tür bir bağlanma, çocukların sosyal ilişkilerinde daha sağlıklı ve güvenli bir temel oluşturur (Bowlby, 1973).

Bowlby (1980), çocukluk döneminde meydana gelen bağlanma stillerinin, bireylerin yaşamları boyunca sürdürdükleri ilişkiler üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri, bu dönemde ebeveynle olan etkileşimlere bağlı olarak gelişir (Bowlby, 1980).

Demirdağ (2017)'in araştırmasında, bağlanma teorisini bebeklerin büyümeleri için annelerine duyduğu gereksinim olarak ifade etmektedir.

Maslow Kendini Gerçekleştirme: Bireyler temel gereksinimleri ile dünyaya gelmektedir. Temel gereksinimleri temin edilen bireylerin, kendini gerçekleştirme ihtiyaçları oluşmaktadır. Bireyin doğumdan itibaren içerisinde var olduğu, ailesi ve sosyal çevresi ile kurduğu olumlu bağlar; kendini gerçekleştirme niteliğini etkilemektedir. Birey, içsel yapısının gereği olarak fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlara sahiptir. Bunlar yiyecek, güvenlik ve sevgi ihtiyaçlarıdır. Kendini gerçekleştirme bundan sonra gelir. Birey için gerçek hedef vardır. Varlık ve yokluk arasındaki zıtlıktan meydana gelen çelişkide birey kendini gerçekleştirme gibi gerçek bir hedefi belirler (Maslow, 1943). Barzakhi - Farimani ve Shahri (2020)'ye göre kendini gerçekleştirme seviyesine ulaşabilmek hiç de kolay değildir. Bireylerin birçoğu hayatlarının tamamını zirveye ulaşma çabasıyla geçirebilirler ancak yaşamın her alanında kendini gerçekleştirmeyi başarabilmek zordur. Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi, kendi olmasını sağlarken çevresinden de bağımsız olmasını

temin ederek bireyi özgürleştirir. Frankl (2006)'e göre logoterapi birey anlam arayışı ile karşı karşıya gelir. İnsanların yaşamlarının anlamını bulma çabasının, psikolojik sağlığın ve iyi oluşun temel bir unsuru olduğunu savunmuştur. Ona göre, bireylerin hayatta bir amaç bulmaları, onları zor zamanlarda bile ayakta tutar.

2.4. Boşanma

Boşanma, çiftlerin sorunları birlikte çözme inancını kaybetmeleri sonucu hukuki yollara başvurarak aile birliğini sona erdirmeleri olarak tanımlanabilir (Erikel ve Kamalova, 2023). Araştırmalar, sosyal bağların zayıflamasının, bireylerin evliliklerini sürdürme isteğini azalttığını ve boşanma kararlarını kolaylaştırdığını göstermektedir (Amato, 2000).

Sosyal çözümler, toplumun bağlarını olumsuz yönde etkileyerek parçalanmasına neden olur. Ünal (2013)'a göre aile, toplumun çekirdeği ve temel birimidir; her toplumun varlığını sürdürebilmesi için aile kurumuna ihtiyacı vardır. Sanayileşme, kentleşme ve teknolojik gelişmeler, ailenin yapısını ve işlevlerini etkilemiş, dolayısıyla boşanma gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

Boşanma, birçok faktörün etkileşimi sonucunda şekillenen karmaşık bir süreçtir. İslam, evliliği kutsal bir bağ olarak görmekte ve boşanmayı genellikle son çare olarak değerlendirmektedir. Boşanma, eşlerin birbirlerine karşı olan sorumluluklarını yerine getirmedikleri durumlarda bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. İslam'da boşanma, "talak" terimiyle ifade edilir ve bu süreç belirli kurallara tabidir (Acar, 2010). Boşanma, eşler arasında anlaşmanın sağlanamaması durumunda mümkün görülmektedir.

Boşanma, bireylerin yaşamında önemli bir dönüm noktası olmanın yanı sıra, özellikle çocuklar üzerinde derin ve kalıcı etkileri olan karmaşık bir süreçtir. Araştırmalar, boşanmanın çocuklar üzerindeki en olumsuz etkilerinin çeşitli sosyal, duygusal ve psikolojik boyutlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Boşanma süreci, çocuklar için büyük bir belirsizlik ve kaygı kaynağı olabilir. Ebeveynlerin ayrılığı, çocuklarda stres, depresyon ve anksiyete gibi duygusal sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir (Amato, 2001). Araştırmalar, boşanmanın çocukların ruh sağlığı üzerinde uzun vadeli olumsuz etkileri olabileceğini, özellikle de ebeveynler arasındaki çatışmanın yüksek

olduğu durumlarda bu etkinin daha belirgin hale geldiğini ortaya koymaktadır. Boşanma, çocukların akademik başarılarını da olumsuz yönde etkileyebilir. Ebeveynlerin ayrılması, çocukların dikkatini dağıtabilir ve okul performansını düşürebilir. Çalışmalar, boşanmış ailelerden gelen çocukların, çift ebeveynli ailelere kıyasla daha düşük akademik başarı düzeylerine sahip olma eğiliminde olduklarını göstermektedir (McLanahan ve Sandefur, 1994). Boşanma, çocukların sosyal ilişkilerini de etkileyebilir. Ebeveynlerin ayrılığı, çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkilerini zorlaştırabilir ve sosyal izolasyona neden olabilir. Çocuklar, ebeveynlerinin boşanma sürecinden dolayı yaşadıkları duygusal zorlukları başkalarına aktarmakta güçlük çekebilirler, bu da sosyal destek ağlarını zayıflatabilir (Kelley ve Faw, 2010). Boşanma, çocukların gelecekteki ilişkilerini de etkileyebilir. Boşanmış ailelerden gelen bireylerin, kendi evliliklerinde boşanma oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, çocukların aile dinamiklerine ilişkin olumsuz algı ve deneyimlerinin, yetişkinlik döneminde ilişki kurma biçimlerini etkileyebileceğini göstermektedir (Amato ve Keith, 1991). Sonuç olarak, boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri, duygusal, akademik ve sosyal boyutlarda kendini göstermektedir. Ebeveynlerin boşanma sürecinin, çocukların gelişiminde ve psikolojik sağlığında önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, boşanma sürecinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için uygun destek mekanizmalarının sağlanması büyük bir önem taşımaktadır. Bu makalede, geniş aileden çekirdek aileye geçiş sürecinde boşanma sorununa dair değerlendirmeler, karşılaştırmalar ve yorumlar, araştırma bulguları ve nicel gözlem verileri ışığında tartışılmaktadır.

2.5. İlgili Araştırmalar

2.5.1. Evlilik ile ilgili Araştırmalar

Literatürde evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanmaya karşı tutumları arasındaki ilişki üzerine az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu iki kavramın doğrudan ilişkisine odaklanan çalışmalar sınırlı kalmakla birlikte, her iki kavramın kendi başlarına veya diğer değişkenlerle etkileşimleri üzerine bazı araştırmalar mevcuttur. Evlilik, bireylerin yaşamında önemli bir sosyal kurum olarak karşımıza çıkmakta ve çeşitli akademik disiplinler tarafından incelenmektedir. Evlilikle ilgili yapılan araştırmalar, bu kurumun bireyler, aile yapıları ve toplumsal dinamikler üzerindeki etkilerini

anlamaya yönelik kapsamlı bulgular sunmaktadır. Aşağıda, evliliğin farklı boyutlarına dair bazı önemli akademik bulgular ve teoriler özetlenmiştir.

Evlilik, bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde önemli etkilere sahip olabilir. Araştırmalar, evli bireylerin bekâr veya boşanmış bireylere göre daha yüksek yaşam memnuniyeti ve daha düşük depresyon seviyeleri yaşadıklarını göstermektedir. Örneğin, Waite ve Gallagher (2000) evliliğin, bireylerin sosyal destek ağlarını güçlendirdiğini ve bu durumun psikolojik iyi oluş üzerinde olumlu bir etkide bulunduğunu vurgulamaktadır.

Evlilik, bireyler için önemli bir sosyal destek kaynağıdır. Eşler arasında kurulan duygusal bağ, bireylerin zorluklarla başa çıkma becerilerini artırabilir. Cohen ve Wills (1985) sosyal destek teorisi çerçevesinde, sosyal destek sistemlerinin bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini güçlendirdiğini ifade etmektedir. Evlilik, bu tür bir destek mekanizmasının en belirgin örneklerinden biridir.

Evlilik, bireylerin ekonomik durumunu da etkileyen bir faktördür. Evlilik, genellikle ekonomik istikrar sağlayarak, çiftlerin birlikte daha fazla kaynak biriktirmesine olanak tanır. Lerman (1996), evli çiftlerin, bekâr bireylere kıyasla daha yüksek gelir düzeyine sahip olma eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Bu durum, evliliğin ekonomik faydalarını ve bireylerin yaşam standartlarını nasıl etkilediğini göstermektedir.

Evlilik, aile dinamiklerini de önemli ölçüde etkilemektedir. Ebeveynlik, evlilik bağının güçlü olduğu durumlarda daha etkili bir şekilde gerçekleşmektedir. Amato ve Keith (1991), evli ebeveynlerin çocuklarına daha fazla zaman ayırdığını ve çocukların psikolojik ve duygusal gelişimlerini desteklediğini göstermektedir. Evlilik, aile içinde rol dağılımını ve çocukların sosyalizasyon sürecini de şekillendirmektedir.

Evlilik, aynı zamanda çatışmaların da ortaya çıkabileceği bir alan olarak değerlendirilmektedir. Çiftler arasında iletişim eksiklikleri, finansal sorunlar ve farklı yaşam beklentileri gibi faktörler, evlilikte çatışmalara yol açabilmektedir. Gottman (1995), sağlıklı bir evliliğin temelinde etkili iletişim ve çatışma çözme becerilerinin bulunduğunu belirtmektedir. Çiftlerin bu becerileri geliştirmeleri, evliliklerinin kalitesini artırabilir.

Evlilik, bireylerin yaşamında çok boyutlu ve karmaşık bir rol oynamaktadır. Psikolojik, sosyal, ekonomik ve ailevi etkileriyle evlilik, bireylerin yaşam kalitesini ve toplumsal dinamikleri şekillendirmektedir. Evlilikle ilgili araştırmalar, bu sürecin daha iyi anlaşılmasına ve çiftlerin ilişkilerini güçlendirmelerine yardımcı olabilecek stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

2.5.1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Çiftlerin psikolojik sağlamlığı, evliliklerinin uzun ömürlü olması için kritik bir faktördür. Bireylerin diğerleriyle olumlu iletişim kurması, pozitif psikoloji açısından önemlidir. Özellikle mutlu evliliklerde, kadınların eşleri ile aralarındaki pozitif bağa verdikleri önem dikkat çekmektedir.

Pozitif psikoloji, bireylerin güçlü yönlerini keşfederek bu yönleri kullanmalarını sağlarken, sorunların ortaya çıkmasını önlemektedir (Demir ve Türk, 2020). Evlilikteki yakın ilişkiler incelendiğinde, kadınların erkeklere göre daha fazla önem verdiği görülmektedir (Hortaçsu, 1991). Bu durum, olumlu bağların evlilikleri güçlendirdiğini göstermektedir; güçlü evlilikler ise sağlam toplumların temelini oluşturur.

Sayın (1991) çalışmasında, aile yapısının bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Aile içindeki iletişim biçimleri, bireyler arası etkileşimler ve güç ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Çalışmada, toplumsal normların ve değerlerin aktarımında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu araştırma, aile içi ilişkilerin yalnızca bireyler için değil, aynı zamanda toplumsal yapı için de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Aile, bireylerin sosyal kimliklerini oluşturduğu bir ortamdır ve bu nedenle aile dinamiklerinin anlaşılması, sosyal bilimler açısından büyük bir öneme sahiptir. Sayın, aile içindeki ilişkilerin karmaşık yapısını ve bu ilişkilerin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, alandaki literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır.

Söylemez (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışma, evlilikte uyum ve aile işlevleri ölçeğinin geliştirilmesine yönelik bir araştırmadır. Bu çalışma, ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizlerini içermekte olup, aile dinamiklerini ve evlilik ilişkilerini değerlendirmeye yönelik önemli bir katkı sağlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, evlilikte uyum ve aile işlevlerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek

geliştirmektir. Evlilik ilişkilerinin kalitesini belirlemek ve aile işlevlerini değerlendirmek, bireylerin psikolojik sağlığı ve genel yaşam memnuniyeti açısından kritik öneme sahiptir. Söylemez (2011)'in çalışması, evlilikte uyum ve aile işlevleri ölçeğinin geliştirilmesi ile ilgili önemli bulgular sunmakta ve bu alandaki literatüre katkı sağlamaktadır.

Yüksel' in (2012) yaptığı bir çalışmada genç yetişkinlerin yaşamda anlam arayışlarını ve bu sürecin psikolojik boyutlarını incelemektedir. Genç yetişkinlerin yaşam anlamını etkileyen toplumsal ve kültürel faktörlere de değinmektedir. Aile yapısı, arkadaş ilişkileri ve kültürel normlar, bireylerin anlam arayışında belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Yalçın (2014) tarafından yapılan bir çalışmada 41 yaş jenerasyondaki kadınların evlilik ahenginin, 21-30 jenerasyondaki kadınlara kıyasla daha üst düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ancak, çocuk sayısının evlilik ahengine etkisi gözlemlenmemiştir.

Parlar ve Akgün (2018) tarafından yapılan araştırmada, kişisel farkındalığın eşlerin birbirlerinin duygusal ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarına olanak tanımakta olduğunu tespit etmiştir. Bu durumun, empatiyi artırarak evlilikteki bağları güçlendirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Tekin Çatal ve Kalkan (2019) yaptıkları araştırmada evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmasında, evlilik tipleri ile evlilik doyumu arasında anlamlı farklılık saptamıştır. Evlilik değerleri ile evlilik tipleri ile beraber evlilik doyumları arasında da anlamlı bir ilişki tespit etmiştir.

Atan ve Buluş (2020) tarafından yapılan çalışmada eşlerin iletişim becerilerinin çift uyumuna etkisi incelenmiş, etkili iletişim kullanan çiftlerin uyum düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgular, sağlıklı iletişim ve psikolojik dayanıklılığın mutlu evlilikler için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Erkılınç (2020) tarafından hazırlanan çalışmada, aile içi iletişim kalıpları, benlik kavramı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, aile dinamiklerinin ve bireylerin kendilik algısının evlilik ilişkileri üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Araştırmanın temel amacı, aile içindeki iletişim kalıplarının bireylerin benlik kavramı ve evlilik uyumu üzerindeki etkilerini analiz etmektir. İletişim tarzları, bireylerin kendilik algılarını

şekillendirebilir ve bu da evlilik uyumunu etkileyebilir. Araştırma bulguları, aile içi iletişim kalıplarının benlik kavramı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Açık ve destekleyici iletişim tarzlarının, bireylerin benlik algısını olumlu yönde geliştirdiği ve bunun sonucunda evlilik uyumunu artırdığı tespit edilmektedir. Ayrıca, olumsuz iletişim kalıplarının ise hem benlik kavramını olumsuz etkileyerek hem de evlilik uyumunu azaltarak psikolojik sorunlara yol açabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Erkılnç (2020)'ın çalışmasında, aile içi iletişim kalıpları, benlik kavramı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri ele alarak, bu alandaki literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Araştırma sonuçları, aile terapisi ve danışmanlık uygulamalarında dikkate alınması gereken unsurları belirleyerek, sağlıklı iletişim stratejilerinin geliştirilmesine ve evlilik ilişkilerinin güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, aile içi iletişimin evlilik uyumu üzerindeki etkilerinin daha fazla araştırılması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Solmaz (2020) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi, evli çiftlerin kişilik inançlarına göre eş seçimi, evlilik uyumu ve psikopatolojileri arasındaki ilişkileri incelemektedir. Bu çalışma, kişilik özelliklerinin evlilik ilişkilerindeki rolünü ve bu ilişkilerin psikolojik sağlığa olan etkilerini anlamak açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, evli bireylerin kişilik inançlarının eş seçimindeki etkilerini, bu seçimlerin evlilik uyumu üzerindeki yansımalarını ve psikopatolojik durumlarla olan ilişkisini analiz etmektir. Kişilik inançları, bireylerin ilişkilerdeki tutumlarını ve davranışlarını şekillendiren önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Araştırma bulguları, kişilik inançlarının eş seçiminde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Eşlerin kişilik özelliklerinin, evlilik uyumunu olumlu veya olumsuz yönde etkilediği tespit edilmektedir. Ayrıca, yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip çiftlerin daha düşük psikopatoloji belirtileri sergilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bulgular, kişilik inançlarının ve evlilik uyumunun psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Solmaz (2020)'ın araştırması, evli çiftlerin kişilik inançları, eş seçimi, evlilik uyumu ve psikopatoloji arasındaki ilişkileri ele alarak, bu alandaki literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Baş (2021)'ın araştırması incelendiğinde, farklı kuşaklardan katılımcıların aile ve evlilik algıları, modernleşme sürecinin etkisiyle önemli değişimler gösterdiği görülmektedir. Evlilik, bireysel seçimler ve duygusal bağlar üzerine kurulurken,

günlük yaşam pratikleri de bu değişimlerin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular, toplumsal değişimlerin bireyler üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir temel sunmaktadır. İkinci kuşak ailelerinden daha bağımsız karar almaktadır. İkinci kuşak katılımcılar aynı zamanda evliliği aşk ve karşılıklı anlayış üzerine kurma eğilimindedirler. Bu, bireyselleşme teorisi ile uyumlu bir durumdur; çünkü bireyler, evlilik kararlarını daha bağımsız bir şekilde almaktadırlar.

Tutuş ve Barut (2021) tarafından yapılan araştırmada, psikolojik dayanıklılığın evlilik doyumunu artırdığı, olumsuz otomatik düşüncelerin ise düşürdüğü tespit edilmiştir. Bu araştırma, psikolojik dayanıklılığın evlilik doyumunu üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymuştur. Araştırma bulguları, yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip bireylerin evlilik ilişkilerinde daha fazla doyum hissettiklerini göstermektedir. Bu durum, psikolojik dayanıklılığın, bireylerin zorluklarla başa çıkma yeteneklerini artırarak, evlilikteki çatışmaları yönetme becerilerini güçlendirdiğine işaret etmektedir. Öte yandan, çalışmada olumsuz otomatik düşüncelerin evlilik doyumunu azalttığı tespit edilmiştir. Bireylerin kendileri, partnerleri ve ilişkileri hakkında geliştirdikleri olumsuz düşünce kalıpları, evlilik memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilemekte ve ilişkilere dair algılarını bozabilmektedir. Psikolojik dayanıklılık ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, olumsuz düşüncelerin bireylerin ilişkilerindeki potansiyel zararlarını vurgulamaktadır.

Dünger-Mutlu ve Can (2021) da evlilik ahengi ile psikolojik iyi oluş düzeyinin bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur; evlilik ahengi arttıkça psikolojik iyi oluş düzeyinin yükseldiğini tespit etmiştir.

Yuyucu (2022), kök aile ilişkilerinin evli bireylerin evlilik uyumuna ve psikolojik sağlık durumuna nasıl etki ettiğini anlamayı incelemektedir. Bu bağlamda, bireylerin geçmiş aile deneyimlerinin, mevcut evlilik ilişkileri üzerindeki yansımaları araştırılmaktadır. Kök aile, bireylerin büyüdüğü aile yapısını ifade eder. Bu ilişkilerin kalitesi, bireylerin evliliklerinde karşılaştıkları sorunları ve uyumlarını etkileyebilir. Araştırma, kök aile ilişkilerinin destekleyici veya engelleyici nitelikte olabileceğini vurgulamaktadır. Olumsuz kök aile deneyimleri, bireylerin evliliklerinde çatışmalara yol açabilmektedir. Kök aile ilişkileri, evlilikteki uyumu doğrudan etkileyen bir faktör olarak ele alınmaktadır. Araştırmada, güçlü kök aile bağlarının, evlilikteki uyumu

artırabileceğini belirtirken, zayıf veya sorunlu ilişkilerin uyumu olumsuz etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Psikolojik iyi oluş, bireylerin ruhsal sağlıkları ve genel yaşam memnuniyetleri ile ilgilidir. Araştırma, kök aile ilişkileri ve evlilik uyumu ile psikolojik iyi oluş arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Olumlu kök aile ilişkileri ve yüksek evlilik uyumu, bireylerin psikolojik iyi oluşunu artırırken, olumsuz durumlar bu durumu zayıflatabilir. Bu çalışmada aynı zamanda, kök aile ilişkileri, evlilik uyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki karmaşık etkileşimleri anlamaya yönelik önemli bulgular sunmaktadır. Kök aile deneyimlerinin, evli bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde belirleyici olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu çalışma, aile terapisi ve evlilik danışmanlığı alanında da dikkate alınması gereken önemli bilgiler sunmaktadır.

2.5.1.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Gottman ve Silver' in (2015) araştırması, etkili iletişimin evliliklerdeki çatışma çözümünü kolaylaştırdığını ve ilişkilerin genel kalitesini arttırdığını göstermektedir.

Umberson ve Thoomer (2020) ise aile bağlarının sağlık üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Bu on yıllık inceleme, aile yapılarının ve dinamiklerinin yaşam boyu sağlık üzerindeki etkilerini bir yaşam akışı perspektifinden değerlendirmektedir. Araştırmada öne çıkan noktalar incelendiğinde; çocukluk deneyimlerinin ileri yaşlardaki sağlıkla ilişkisi, aile bağlarının sağlık üzerindeki biyo-sosyal süreçleri, aile üyelerinin sağlık üzerindeki sosyal bulaşıcılık etkileri, aile ve sağlık arasındaki çeşitlilikten oluşmaktadır. Araştırma ailelerin sağlıklarını etkileyen politikaların değerlendirilmesi için daha fazla araştırma yapılması çağrısında bulunmaktadır.

Cherlin (2020) ise evliliğin kurumsallıktan çıktığı tezini incelemektedir. Son 20-30 yılda Amerikan aile yaşamındaki sosyal sınıf farklılıklarının kurumsallaşmadan uzaklaşma üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Evliliğin, özellikle üniversite eğitimi olmayan bireyler arasında kurumsallaşma teziyle tutarlı olduğu belirtilirken, üniversite mezunu bireyler arasında evliliğin hala merkezi bir rol oynadığı vurgulanmaktadır.

Kalmijn (2020) araştırmasında, evlilik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki, kültürel bağlamda da değişkenlik gösterdiğini belirtmektedir. Farklı kültürel normlar ve değerlerin, bireylerin evlilikten bekledikleri psikolojik destek ve tatmin düzeylerini etkileyebildiğini incelemiştir.

Gede Budasi ve Wayan Suryasa (2021)'nin çalışması, Kuzey Bali Topluluğunun evlilik geleneği üzerindeki dil kullanımını inceleyerek kültürel perspektiflerden evliliğe bakış açılarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Etnolinguistik bir bakış açısıyla gerçekleştirilen bu betimleyici nitel araştırma, evliliğin tüm aşamalarına yayılmış sözcüklerin toplumun kültürel anlamlarını nasıl yansıttığını göstermektedir. Evlilik, damat ve gelin arasındaki bağın, maddi ve manevi bir birliktelik olmanın ötesinde, bir bütünlük meselesi olduğunu vurgular. Damadın ailesi, klan, geleneksel topluluk ve yerel yönetim, evliliğin yönetimiyle ilişkili çeşitli kültürel bağlar içerir. Evlilik, yalnızca üç tarafın tanıklığıyla gerçekleştirilen bir dizi ritüelden sonra tamamlanmış sayılmaktadır. Araştırma sonucu, evlilikte paylaşılan paydanın büyüklüğünün, evliliğin temellerini doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır.

2.5.2. Manevi İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar

2.5.2.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Araştırmalar, manevi iyi oluşun psikolojik dayanıklılık ve bilinçli farkındalıkla pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir (Yavuz ve Dilmaç, 2020). Ayrıca, psikolojik iyi oluş ile genel dindarlık kavramlarında da benzer bir bağlantı bulunmaktadır. (Karaçalı ve Korkmaz, 2023). Manevi huzur, bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları problemlere karşı içsel tatmin bulma mücadelesinde önemlidir (Acar, 2014).

Akıncı (2005) tarafından yapılan bu çalışma, dini değerlerin ve din öğretiminin bireylerin hayata anlam verme süreçlerindeki rolünü ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, dinin bireylerin yaşamlarına kattığı anlamın, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, gelecekteki araştırmaların, dini değerlerin farklı bağlamlardaki etkilerini ve din öğretiminin yöntemlerini daha kapsamlı bir şekilde ele alması önerilmektedir.

Akdoğan ve Yalçın (2018) tarafından yapılan meta-analiz çalışması, güçlü dini inançlara sahip bireylerin aile kurumuna pozitif tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, manevi iyi oluşun evliliğe yönelik tutumlar üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini düşündürmektedir. Evli bireylerde yüksek manevi iyi oluş düzeyinin, boşanmaya yönelme tutumunu azaltabileceği öngörülmektedir.

Uğurluoğlu ve Erdem (2019) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma, travma geçiren bireylerin manevi iyi oluş düzeylerinin, travma sonrası büyüme süreçleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, psikolojik destek ve müdahale programlarının, bireylerin manevi yönlerini dikkate alarak tasarlanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, gelecekteki araştırmaların, manevi iyi oluşun farklı boyutları ve travma sonrası büyüme üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir Şekilde incelemesi önerilmektedir.

Türkgeldi (2019) alışmasında, ğretmen adaylarının değerleri ile manevi iyi oluş ve sabır arasındaki ilişkileri incelemektedir. Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerlerin manevi iyi oluş ve sabır üzerinde önemli bir yordayıcı rol oynadığını göstermektedir. Manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan adayların, sabır gösterme becerilerinin de daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yeter (2019) araştırmasında, niversite ğrencilerinin mutluluk düzeylerini aile aidiyeti ve manevi yönelimler açısından incelemektedir. Bu alışma, manevi yönelimlerin de öğrencilerin mutluluk düzeylerini etkilediğini göstermektedir. Çalışmada, niversite ğrencilerinin mutluluk düzeylerinin aile aidiyeti ve manevi yönelimlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Aile desteği ve manevi değerlerin, öğrencilerin ruhsal sağlıkları ve yaşam memnuniyetleri üzerinde belirleyici bir rol oynadığı sonucuna varılmaktadır.

Keçeci ve Ekşi' nin (2020) alışmaları incelendiğinde İstanbul ilinde yaşayan evli ve boşanma aşamasında olan 306 kadının psikolojik istismarı evliliği devam eden kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu; evliliğin, kadınları olası istismar durumlarından koruyabileceğini düşündürmektedir. Araştırmaya katılan kadınlardan yaş grubu incelendiğinde 40-49 yaş grubunun manevi iyi oluşlarının 50-70 yaş grubuna göre daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Çalışmada ayrıca evli kadınlardan toplumsal cinsiyet algıları ile manevi iyi oluş düzeyleri sırasında pozitif bağ görülürken, toplumsal cinsiyet ile psikolojik istismar arasında negatif ilişki saptanmıştır. Bu bulgular kadınlardan Şiddet gördüklerinde maneviyata yönelmeleri ve destek almaları iyi oluş hallerinin istismarla beraber değişime uğramadığını göstermektedir.

Tekdemir ve Gürses (2020) tarafından yapılan çalışmada, aile krizleri karşısında aile yılmazlığının üzerinde dinin etkisi incelenmiştir. Araştırmada, dindar aileler rneği

üzerinden dinin, aile içindeki dayanıklılığı nasıl etkilediğini ortaya koyduğu görülmektedir. Araştırma, aile yılmazlığının, aile bireylerinin kriz durumlarına karşı gösterdiği dayanıklılığı ifade ettiğini belirtmektedir. Ailelerin, içsel kaynakları ve destek sistemleri aracılığıyla krizleri aşabilme yetenekleri, yılmazlık düzeyleri ile doğrudan ilişkilidir. Çalışmada, dinin aile yılmazlığı üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmıştır. Dindar ailelerde, dini inançların ve uygulamaların, aile üyeleri arasında sosyal destek sağladığı, dayanışma ve birlik bilincini artırdığı tespit edilmiştir. Bu durum, ailelerin kriz dönemlerinde daha güçlü bir dayanıklılık sergilemelerine olanak tanımaktadır. Araştırma, dini değerlerin aile içindeki iletişimi ve etkileşimi güçlendirdiğini göstermektedir. Dindar ailelerde, ortak inanç ve değerler, aile bireyleri arasında güven duygusunu artırmakta ve bu da kriz anlarında daha etkili bir başa çıkma stratejisi geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Tekdemir ve Gürses (2020)'in çalışması, aile krizleri karşısında aile yılmazlığının artırılmasında dinin önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Dindar ailelerin, dini inanç ve pratikler aracılığıyla daha yüksek bir dayanıklılık sergilediği ve bu durumun aile ilişkilerini güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, aile yapılarının desteklenmesi ve kriz yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi açısından dinin potansiyel faydalarını gözler önüne sermektedir.

Ayhan ve Seki Öz (2022), 523 yetişkin birey ile ölüm algısının manevi iyi oluş üzerine etkisi hakkında yaptığı araştırmada, ölümden sonraki yaşamın varlığına inanmanın, ileri yaşın ve faaliyette bulunmanın manevi iyi oluş düzeyini yükselttiği, ölümden sonraki yaşama inanmadan, ölümü son olarak anlamının manevi iyi oluş düzeyini azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Nurkan (2020) araştırmasında, güvenli bağlanma, erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir; diğer kavramlar açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemektedir. Evlilik durumu bakımından, evli bireylerin spiritüel iyi oluş düzeyleri bekârlara göre daha yüksek; buna karşılık, bekâr bireylerin kaygılı bağlanma düzeyleri evlilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. 26-40 yaş ve 41 yaş üstü yetişkinlerin manevi iyi oluş düzeyleri, 17-25 yaş aralığındaki genç yetişkinlere kıyasla anlamlı derecede yüksektir. Ayrıca, katılımcıların manevi iyi oluş düzeyleri, bağlanma stilleri ve olumlu sosyal davranış düzeyleri, aylık gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Eğitim durumu açısından, ilk, orta ve lise düzeyinde eğitim almış bireylerin güvenli bağlanma düzeyleri, niversite ve lisansüstü mezunlarına göre anlamlı olarak daha düşük; kaygılı ve kaçıngan bağlanma düzeyleri ise daha yüksek bulunmuştur. Demokratik anne tutumuna sahip bireylerin olumlu sosyal davranış ve güvenli bağlanma düzeyleri, koruyucu anne tutumuna sahip olanlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde, demokratik baba tutumuna sahip bireylerin olumlu sosyal davranış ve güvenli bağlanma düzeyleri, otoriter ve ilgisiz baba tutumuna sahip olanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

2.5.2.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

alışmalar incelendiğinde, manevi uyumun evliliklerde önemli bir rol oynadığını göstermektedir:

Fowers vd (1996) tarafından yapılan çalışmada manevi uyum konusunda fikir birliğinin sağlanamamasının evlilikte önemli bir engel olduğu belirtilmiştir. Manevi uyum sağlanamayan evliliklerde %90 boşanma oranı dikkat çekmektedir.

Pargement ve diğerleri (2000) tarafından yapılan araştırmada, ortak dini faaliyetlerin ve evliliğin kutsal özelliklerinin önemine vurgu yapılmıştır. Din ile evlilik arasında uyum olduğunda, çiftlerin evliliklerinden daha fazla fayda sağladıkları ve daha az çatışma yaşadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, bu çiftlerin sorunlarını sözlü iletişim yoluyla daha etkili ozdkleri belirtilmiştir.

Underwood (1999) tarafından yapılan araştırmada, ruhsal ve dini inançların, engelli bireylerin sağlık ve yaşam kalitesi üzerindeki olumlu etkilerini incelemektir. Araştırma, bu kaynakların bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını artırma ve zorluklarla başa ıkılmalarına yardımcı olma potansiyelini ortaya koymayı hedeflemektedir. Sağlık kavramını ele alırken, ruhsal ve dini unsurları entegre eden bir model önermektedir. Bu model, bireylerin sağlık deneyimlerini şekillendiren sosyal, duygusal ve fiziksel boyutları içermektedir. Ruhsal ve dini kaynaklar, bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini artırmakta ve toplumsal destek sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır. Makale, ruhsal ve dini inançların, engelli bireylerin yaşam kalitelerini artırdığını ve psikolojik iyilik hallerine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Engelli bireylerin, ruhsal pratikler ve topluluk destekleri aracılığıyla daha güçlü bir dayanıklılık geliştirdikleri tespit edilmektedir. Ayrıca, dini inançların

sosyal entegrasyonu teşvik ettiği ve bireylerin kendilerine olan güvenlerini artırdığı vurgulanmaktadır. Underwood (1999)'un çalışması, ruhsal ve dini kaynakların sağlık üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Engelli bireyler için ruhsal ve dini inançların, sağlık ve iyilik halleri açısından nasıl bir kaynak oluşturduğunu ortaya koyarak, bu alanın daha fazla araştırılması gerektiğini önermektedir. Ayrıca, sağlık hizmetleri ve sosyal destek sistemlerinin, bu kaynakları dikkate alarak daha etkili hale getirilebileceği sonucuna varılmaktadır.

Sims (2000) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, profesyonel hemşireler arasında tükenmişlik üzerinde dayanıklılık ve ruhsal iyi oluşun moderatör etkilerini incelemektedir. Bu çalışma, hemşirelik mesleğinin zorlukları karşısında bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını ve ruhsal sağlıklarını anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Araştırmanın temel amacı, hemşirelerin karşılaştığı tükenmişlik durumunu etkileyen faktörleri belirlemek ve dayanıklılık ile ruhsal iyi oluşun bu süreçteki rolünü incelemektir. Hemşirelik mesleği, yüksek stres ve duygusal yük ile ilişkilendirildiğinden, bu faktörlerin meslek üzerinde nasıl bir etkisi olduğu önemli bir araştırma konusudur. Sims (2000), çalışmasında nicel araştırma yöntemleri kullanarak, profesyonel hemşireler arasında anketler aracılığıyla veri toplamıştır. Katılımcılara, dayanıklılık, ruhsal iyi oluş ve tükenmişlik düzeylerini ölçen standartlaştırılmış ölçekler uygulanmaktadır. Elde edilen veriler, istatistiksel analizler ile değerlendirilmektedir. Araştırma sonuçları, dayanıklılık ve ruhsal iyi oluşun, hemşirelerin tükenmişlik düzeylerini etkileyen önemli moderatörler olduğunu ortaya koymuştur. Yüksek dayanıklılığa sahip hemşirelerin, stresli durumlarla başa çıkma yeteneklerinin daha iyi olduğu ve tükenmişlik belirtilerinin daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmektedir. Ayrıca, ruhsal iyi oluş düzeyinin yüksek olması, hemşirelerin genel iyilik halleri üzerinde olumlu bir etkisi olmaktadır.

Pargament ve Koenig (2001)'in çalışmasında, manevi çalışmaların stresle başa çıkma mekanizmaları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma, manevi inançların bireylerin duygusal regülasyon yeteneklerini artırdığını ve stresli durumlarla başa çıkmalarında önemli bir yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Maneviyat, bireylerin zorlu durumlarla başa çıkma süreçlerinde bir destek mekanizması işlevi görmekte ve duygusal dengeyi sağlamaktadır.

Ormsby ve Harrington (2003) tarafından kaleme alınan çalışmada, askeri hemşirelik uygulamalarında ruhsal bakımın önemini ve boyutlarını ele almaktadır. Bu çalışma, askeri hemşirelerin karşılaştığı özel durumlar ve stresli ortamlar göz önüne alındığında ruhsal bakımın nasıl entegre edilebileceğine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Araştırmanın temel amacı, askeri hemşirelik pratiğinde ruhsal boyutların nasıl ele alındığını incelemektir. Askeri hemşirelerin, hastaların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamada nasıl bir rol oynadığı ve bu sürecin hemşirelik bakımının kalitesini nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Ormsby ve Harrington (2003), literatür taraması ve mevcut uygulamaların analizi yoluyla ruhsal bakımın askeri hemşirelikteki yerini incelemektedir. Hemşirelerin ruhsal destek sağlama konusundaki deneyimlerini ve bu konudaki eğitim ihtiyaçlarını değerlendirmektedir. Araştırma bulguları, askeri hemşirelerin ruhsal boyutları dikkate alarak hastalarına daha bütüncül bir bakım sunma yeteneğine sahip olduklarını göstermektedir. Hemşirelerin, hastaların ruhsal sağlıklarını desteklemek için empati, aktif dinleme ve ruhsal destek sağlama gibi becerileri kullanmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, ruhsal bakımın, hemşirelerin iş tatmini ve psikolojik dayanıklılıkları üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmektedir. Ormsby ve Harrington (2003)'ün çalışması, askeri hemşirelik uygulamalarında ruhsal boyutların önemini vurgulayarak, hemşirelerin ruhsal bakım konusundaki rollerini artırmaları gerektiğini önermektedir. Bu bağlamda, askeri sağlık sistemlerinde ruhsal bakımın entegrasyonu ve hemşirelerin bu alandaki eğitimlerinin güçlendirilmesi, hastaların genel iyilik halleri üzerinde olumlu etkiler sunacaktır. Araştırma, askeri hemşirelik pratiğinde ruhsal bakımın daha fazla dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Larson ve Olsan (2004), tarafından yapılan çalışmada manevi değerler ve inancın evli bireyler üzerindeki etkileri incelenmiş, yüksek düzeyde manevi uyuma sahip çiftler ile düşük düzeyde manevi uyuma sahip olan çiftler arasında önemli farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Snyder ve Arkin' in (2006) araştırmasında, manevi inançların bireylerin psikolojik dayanıklılığını nasıl etkilediğini incelemektedir. Araştırma sonuçları, manevi yönelimlerin duygusal regülasyon becerilerini güçlendirdiğini ve bireylerin olumsuz duygularla başa çıkmalarında yardımcı olduğunu göstermektedir. Manevi inançlar, bireylerin zorlu koşullarda bile umut ve anlam bulmalarını sağlayarak psikolojik

dayanıklılığı artırmaktadır. Bu çalışmalar, manevi inançların bireylerin psikolojik sağlamlıkları üzerindeki olumlu etkilerini desteklemekte ve duygusal regülasyon süreçlerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Maneviyat, bireylerin stresle başa çıkma stratejilerini güçlendirirken, duygusal dengeyi sağlamalarına da yardımcı olmaktadır.

Zinnbauer ve Pargament (2013), araştırmasında dindarlık ve maneviyat kavramlarının psikolojik boyutlarını incelemektedir. Araştırmada, dindarlık ve maneviyatın bireylerin stresle başa çıkma, psikolojik dayanıklılık ve genel yaşam memnuniyeti üzerindeki olumlu etkilerini tartışmaktadır. Dindar bireylerin, zorlu yaşam koşullarıyla başa çıkmada daha etkili olabileceği belirtilmektedir. Dindarlık ve maneviyatın bireylerin yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu ve bu kavramların psikolojik sağlığı olumlu yönde etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Dindarlık ve maneviyat, bireylerin kimlik gelişiminde, yaşam anlamını bulmada ve ruhsal iyilik hallerini sürdürmede kritik bir rol oynamaktadır.

Hoesni ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmaya Malezya'da 578 evli birey katılmış, ilgili çalışmada bireylerin manevi refah düzeyleri ile evlilik ahenkleri arasında olumlu bağ bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Maneviyat düzeyi bireylere fayda ve güç sağlamaktadır.

Sonuç olarak bu araştırmalar, dini yaşama önem veren bireylerin içsel huzurlarını yüksek düzeyde tatmin ederek uyum sağladıklarını göstermektedir. Bu uyum, bireylerin birbirlerine karşı daha anlayışlı olmalarını ve yaşamın zorluklarına karşı daha iyi mücadele etmelerini sağlamaktadır.

2.5.3. Boşanma ile İlgili Araştırmalar

2.5.3.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Araştırmalar, evli çiftlerin boşanma sürecinde veya boşandıktan sonra yaşadıkları psikolojik, sosyal ve ekonomik sorunlar nedeniyle çocuklarına karşı ilgisiz davranabildiklerini göstermektedir.

Uğur (2014) tarafından yapılan çalışmada Akdeniz Üniversitesinde çalışan boşanmış akademisyen kadınlar üzerine yaptığı çalışmada toplumsal değişimlerin evlilik

kurumunu da değiştirdiğini, boşanan kadınların maddi ve manevi birçok sorunla karşılaştıklarını bize vurgulamaktadır.

Kahraman (2016) tarafından yürütülen çalışmada Afyon ilinde yaşamakta olan boşanmış ebeveyn ve çocuklarının boşanma öncesinde ve sonrasındaki ilişkilerini incelenmiştir. Boşanma sonrasında çocukların sosyal hayatlarında, okul başarılarında ve yaşam içerisinde uyum problemleri yaşadıklarını bu araştırma sonuçları aktarmaktadır.

Tatlıoğlu ve Demirel (2016) yaptıkları araştırmasında, Boşanma süreci, bireylerde depresyon, anksiyete ve özsaygı kaybı gibi psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca, sosyal destek sistemlerinin zayıf olması, bu olumsuz etkileri artırmaktadır. Boşanmış bireyler, toplumsal damgalama ve önyargılarla karşılaşmakta ve bu durum sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Toplumda boşanma ile ilgili olumsuz algılar, bireylerin deneyimlerini şekillendirmektedir. Geleneksel aile yapısına olan bağlılık, boşanma kararlarını etkileyen önemli bir faktördür. Boşanma, toplumsal normlarla sıkı bir ilişki içerisinde ve bu normlar bireylerin boşanma süreçlerini deneyimlemede rol oynamaktadır. Araştırma, boşanmanın karmaşık bir sosyal olgu olduğunu ve bireylerin yaşadığı psikolojik sorunların, toplumsal dinamiklerle etkileşim içinde şekillendiğini göstermektedir. Boşanma, yalnızca kişisel bir deneyim değil, aynı zamanda sosyal bir gerçeklik olduğunu yapılan araştırma göstermektedir.

Dönmez (2017) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, boşanmış kadınlarda ocuk sayısı arttıca madde kullanımı gibi sağlıksız başa çıkma yöntemlerine başvurma eğilimi gözlenmektedir. Öte yandan, evli kadınlarda benlik saygısının bekar kadınlara göre farklılaşmanın çok olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Handan (2019) tarafından yapılan çalışmada Elazığ'da 13 boşanmış kadın ile yapılan nitel çalışma iki bölüm olarak değerlendirmiştir. Birinci bölüm sosyodemografik ikinci bölüm ise deneyimlerden oluşmaktadır. Evliliğin ilk yıllarında çevrenin etkisi ile boşanmadan vazgeilirken, daha sonraki yıllarda ise ocuk ve ekonomi faktörlerinden dolayı boşanmadıkları görülmektedir. Evlilik içerisinde kendilerini yalnız hissetmelerinin nedeninin ise sorunlarını eşleri ile ozememelerinden kaynaklandığı çalışmada tespit edilmiştir.

Kaplan ve diğeri (2018) tarafından yapılan çalışmada, kadınların boşanma nedenlerini etkileyen çeşitli faktörleri ortaya koymaktadır. Bu faktörler arasında, ekonomik bağımsızlık, toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi iletişim sorunları şiddet ve istismar gibi olumsuz durumlar yer alır. Elde edilen bulgular, Türkiye'deki kadınların boşanma nedenlerinin karmaşık ve çok boyutlu olduğunu gösterir. Çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile politikaları üzerine önerilerde bulunarak, bu alandaki bilgi birikimine katkı sağlamayı hedefler.

Taş (2019), Çalışmasında, farklı ülkelerdeki geniş ölçekli vakalara dayanan araştırmaları değerlendirerek, ebeveyn boşanmasını çocuk perspektifinden incelemektedir. Boşanmanın çocuklar üzerindeki psikolojik ve sosyal etkileri üzerinde durulmaktadır. Çocukların bu süreçte yaşadığı duygusal zorluklar ve adaptasyon sorunları ele alınmaktadır. Araştırma, birçok ebeveynin boşanmanın hem kendileri hem de çocukları için ne anlama geldiğinin farkında olmadığını ortaya koymaktadır. Çiftlerin çoğu, boşanmayı sorunlarının sona ermesi olarak görmekte, ancak bu durumun yeni sorunlar doğurabileceği vurgulanmaktadır. Boşanmanın ardından çocukların farklı rol modelleri ile yeniden inşa edilmesi gereken bir yaşam sürecine girdiği belirtilmektedir. Bu çalışma, ebeveyn boşanmasının çocuklar üzerindeki etkilerini anlamak ve bu konuda farkındalık sunmak açısından önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Kaya ve Gündüz (2019) tarafından yürütülen bir araştırmada, ebeveynlerin medeni durumunun, çocukların anne ve babalarından aldıkları onay ve reddedilme üzerinde farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, boşanmanın çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğini düşündürmektedir.

Sevim ve Artan (2021) tarafından belirtildiği gibi; bireyin, yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilmesi ve ruh sağlığını koruyabilmesi için, güçlü bir benlik algısına ihtiyacı vardır. Araştırmanın bulgularına göre, evliliğin kadınlar üzerindeki olumlu etkilerinden biri, kadının yaşamın zorluklarına karşı ihtiyaç duyduğu güçlü bir benlik algısını desteklemesidir.

Yılmaz ve Yalçın (2021), tek ebeveynle büyüyen 94 ergenin gelecekle ilgili umutları ve evliliğe yönelik düşünceleri üzerine yaptığı araştırmasında ekonomik durumu düşük anne ile olumsuz ilişkileri olan ergenlerin gelecekle ilgili olumsuz beklentileri

oluşmaktadır. Ebeveynlerden biri ile olumlu bağ kuran ergenlerin evlilikle ilgili daha olumlu beklentilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Bilgin ve Barut (2024) araştırmasında boşanma aşamasında bireylerin ve çocukların psikolojik olarak olumsuz etkilendikleri için danışmanlık almaları gerektiğini söylemektedir. Can ve Aksu (2016) araştırmasında kadınları boşanma aşamalarında incelerken, boşanmanın olumsuz etkilerine erkeklere kıyasla daha fazla maruz kaldıklarını belirtmektedir.

Boşanma sürecinin etkili yönetilmesi hem ebeveynler hem de çocuklar için önemlidir ve bu süreçte destek mekanizmalarının sağlanması gerekmektedir.

2.5.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Chiang ve Park (2023) tarafından yapılan çalışmada Tayvan'da artan boşanma oranlarının, boşanmaya yönelik tutumlardaki değişikliklerle birlikte anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Bu durum, ailenin önemindeki değişikliklere dair tartışmalara yol açmaktadır. Araştırma, Tayvan Sosyal Değişim Anketi'ni kullanarak 1985-2015 yılları arasında boşanma tutumlarındaki eğilimleri incelemiştir. Yayılma ve gecikmeli yayılma teorileri, yüksek eğitim ve cinsiyete göre tutum değişikliklerine dair farklı hipotezler sunmaktadır.

Çalışma, yüksek eğitim düzeyi, cinsiyet ve boşanma tutumları arasındaki ilişkileri incelemiş ve yayılma teorisini test etmiştir. Bulgular genel olarak Tayvanlı erkek ve kadınların yüksek öğrenimin yayılmasıyla birlikte boşanmaya daha açık hale geldiklerini göstermektedir. Özellikle üniversite eğitimi almış bireylerin, almayanlara göre boşanmaya karşı daha kabul edici olduğu saptanmıştır. Ayrıca, üniversite eğitimi almış kadınlar, erkeklere göre boşanmaya daha açık görüşlüdür. Sonuçlar, yayılma teorisini desteklemekte ve tutum değişikliğinde eğitim ve cinsiyetin önemini vurgulamaktadır.

Thielemans ve Mortelmans (2019) yaptıkları çalışmada son yıllarda Avrupa ülkelerinde boşanmanın kamusal kabulünün nasıl değiştiğini incelemiştir. Avrupa Değerler Araştırması 1981–2017'deki değer yönelimlerinin geniş ölçekli, karşılaştırmalı ve uzun vadeli ölçümünden yararlanarak, makro bir perspektiften

boşanmayla bağlantılı değer değişimine odaklanmaktadır. Makale boşanmanın kabulünü üç açıdan incelemektedir:

1) 1981, 1991 ve 2017 yılları arasında çeşitli Avrupa toplumlarında boşanmanın kabulüne ilişkin eğilimleri ölçüp karşılaştırır ve bu eğilimleri bu ülkelerdeki boşanma oranlarına ilişkin verilerle karşılaştırır;

2) Boşanma tutumları ile evliliğin kurumsuzlaştırılması kavramıyla bağlantılı daha geniş bir değerler dizisiyle ilişkili yakın değer yönelimleri arasındaki tutarlılığı/ilişkiyi araştırır;

3) Boşanmayı kabullenmenin bağıntılarını ve bireysel düzeyde (cinsiyet, eğitim, kuşak, aile geçmişi, dindarlık) zaman içinde kabuldeki değişiklikleri arar.

Araştırmanın tanımlayıcı niteliğinden dolayı herhangi bir hipotez test edilmemiştir. Sonuçlar, tüm AGH ülkelerinde boşanma kabulünün zamanla arttığını ve kabulün belirli toplumlardaki boşanma düzeyleriyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Boşanmaya yönelik tutumlar, diğer evliliğin kurumsuzlaşmasına ilişkin göstergelerle birlikte tutarlı bir değerler dizisi oluşturur. Boşanmanın kabulü bireysel düzeyde yaş, eğitim ve din ile ilişkilidir. Buna karşılık, şaşırtıcı bir şekilde erkeklerle kadınlar arasında yalnızca zayıf bir fark olduğu görülmektedir.

Jarwan ve Frehat (2020) yaptıkları bir çalışmada, Yarmok Üniversitesi'ndeki evli kız öğrencilerden oluşan bir örnekleme duygusal boşanmanın etkisini ve bunun psikolojik dayanıklılıkla ilişkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Ayrıca evlilik süresi, ailenin aylık maaşı ve kocanın eğitim düzeyi gibi belirli faktörler ışığında boşanmadan duygusal olarak etkilenen öğrenciler arasındaki farklılıkların belirlenmesini de amaçlamaktadırlar. Araştırmacılar, çalışma aracı olarak otuz maddelik duygusal boşanma ölçeği ve otuz bir maddelik psikolojik dayanıklılık ölçeğinden oluşan bir anket kullandılar. Araştırmacılar evli kız öğrenciler arasında duygusal boşanma düzeyinin düşük olduğunu buldular. Beklenmedik bir şekilde evli kız öğrenciler arasında psikolojik dayanıklılık düzeyinin yüksek çıktığı görülmektedir. Ayrıca çalışma sonuçları Yarmok Üniversitesi'ndeki evli kız öğrenciler için duygusal boşanma ile psikolojik dayanıklılık bağlantısında olumsuz istatistiksel bir bağ ortaya koymaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel bir yöntemle yapılmış olup, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını tespit etmeyi amaçlar (Karasar, 2005). Bu modelde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği ve bu değişimin nasıl meydana geldiğini tespit edilmeye çalışılmaktadır. Örneklem seçilirken, kolay erişilebilir örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntem, araştırmanın hızlı sürede tamamlanması ve zaman kazandırması için tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada korelasyon ve regresyon teknikleri kullanılarak değişkenler arasındaki ilişki incelenir. Bu tür bir analiz, yordayıcı korelasyon olarak adlandırılır (Büyüköztürk vd., 2014). Regresyon analizi ile değişkenlerin arası korelasyon analiz edilir ve bir değişken incelenerek diğer değişken yordanmaya çalışılır.

Korelasyon, değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde kullanılırken (Büyüköztürk, 2023), regresyon analizi, bağımlı değişken ile bağımsız değişkenin arasındaki bağımlı matematiksel bir denklemlerle açıklanmasına dayanır (Büyüköztürk, 2023). Bu bağlamda, evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanmaya karşı tutumları arasında regresyon analizi yapılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın grubu, 2024 yılında evli bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklem grubu ise tesadüfi yöntemle seçilmiş 344 evli katılımcıdan oluşmaktadır. Aşağıda, çalışmaya katılan evli bireylerin frekans (f) ve yüzdelik (%) değerleri ile demografik bilgileri sunulacaktır. Araştırmaya katılan evli bireylerin dağılımları ise Tablo 3.1.de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Değişken	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	302	87,8
	Erkek	42	12,2
Yaş grubu	30 yaş ve altı	87	25,3
	31-40	159	46,2
	41-50	71	20,6
	51 ve üzeri	27	7,8
Ekonomik durumu	Orta	323	93,9
	Yüksek	21	6,1
Evlilik içinde manevi yaşama önem	Evet	340	98,8
	Hayır	4	1,2

Tablo 4.2. incelendiğinde, katılımcıların %87,8'inin kadın, %12,2'sinin erkek, %25,3'ünün 30 yaş altı, %46,2'sinin 31-40 yaş grubu, %20,6'sının 41-50 yaş grubu, %7,8'inin 51 ve üzeri yaş grubunda olduğu, %93,9'unun ekonomik durumunun orta düzeyde, %6,1'inin yüksek düzeyde olduğu, %98,8'inin evlilik içinde manevi yaşama önem verdiği tespit edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma sonuçlarının sağlanmasında anket ve ölçme araçlarından faydalanılmıştır. Buna göre, çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına ait bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan evli bireylerin demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanılmış olan kişisel bilgi formu 4 sorudan oluşmakta olup form içeriğindeki sorular sırasıyla, cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, manevi yaşama önem verip vermediklerini içeren bilgilerden oluşmaktadır.

Katılımcılara uygulanan bu form Ek-1'de sunulmuştur.

3.3.2. İyi Oluşun Maneviyat İndeksi Ölçeği

Daaleman ve Frey (2004) tarafından geliştirilen ve Keskinöğlü-Ekşi ve Ekşi (2019) tarafından Türkçeye uygun hale getirilen İyi Oluşun Maneviyat İndeksi Ölçeği, bireylerin iyi oluşlarını araştırmak için manevi düzeylerini tespit etme amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek; öz yeterlilik ve yaşam şeması olarak iki alt boyut ve 12 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesi, derecelendirilmiş 5'li likert seçeneklerinin (bana hiç uygun değil, bana uygun değil, bana biraz uygun, bana oldukça uygun, bana tamamen uygun) yanıtlanması üzerinden yapılmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerin tümü maddelerin negatif yönlü olarak çalışıldığından analizlerden önce tüm maddelerin puanları ters olarak çevrilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi indekslerine bakıldığında (χ^2 (53, N=319) = 135.759, $p < .001$; CFI=. 937; TLI=.916; SRMR=.047; RMSEA=.075), uyum değerlerinin oldukça yüksek olduğu - görülmektedir. CFI (Comparative Fit Index): .937 değeri, .90'ın üzerindeki bir değerle, modelin veriye iyi bir uyum sağladığını belirtmektedir (Bentler, 1990). TLI (Tucker-Lewis Index): .916'lık bir değer, .90'ın üzerinde olmasıyla birlikte modelin uygunluğunu desteklemektedir (Tucker ve Lewis, 1973). SRMR (Standardized Root Mean Square Residual): .047 değeri, .08'in altında bir sonuç olarak, modelin oldukça iyi bir uyum gösterdiğini ifade etmektedir (Hu ve Bentler, 1999). RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation): .075, .05 ile .08 arasındaki kabul edilebilir bir değer olarak, modelin iyi bir uyum sağladığını belirtmektedir (Browne ve Cudeck, 1993). Ölçekte varyans ile ilgili bilgiye rastlanılmamıştır. Ölçeğin güvenilirlik olması için Cronbach Alpha değerine bakılmış ve ölçeğin toplam puanında değer .828 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlar için ise değer öz yeterlilik .834, yaşam şeması için alt boyutunda değer .820 olarak hesaplanılmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı, kabul edilebilir bir değer olarak 0.7 ve üzeri bir değer olmasını ifade edilmektedir (Özguven, 1994). Elde edinilen bulgulara göre, ölçeğin toplam puanı ve alt boyutlarının güvenilir olduğu ifade edilebilir. Bu ölçeğe Ek-2'den ulaşabilirsiniz.

3.3.3. Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği

Boşanma nedenlerine yönelik tutumlar ölçeği Doğan (2016) tarafından geliştirilmiştir. Toplumun en önemli kurumlarından biri olan ailedir. Türkiye'de son yıllarda boşanma ciddi problem oluşturmaktadır. Ölçekte 18 soru bulunmaktadır. Bu sorular; "kesinlikle

katılıyorum (5 puan), katılıyorum (4 puan), kararsızım (3 puan), katılmıyorum (2 puan) ve kesinlikle katılmıyorum (1 puan)” seçeneklerinden oluşmaktadır. Ankette bulunan soruların alt boyutları bulunmaktadır. Bunlar; uyumlu, dindar, şiddet, karşıtı ve medya etkisine tepki olmak üzere 4 alt boyuttan meydana gelmektedir. Boşanma nedenlerine yönelik tutum ölçeğinin güvenilirlik derecesini ölçmek için “güvenirlilik testi” yapılmıştır. Yapılan test neticesinde “Cronbach Alpha” güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Sorular arasındaki iç tutarlılık ve homojenliğin yüksek olması Alpha katsayısının yüksek olmasına bağlıdır. Alt boyutların güvenilirlikleri incelendiğinde; uyumlu tutumunun güvenilirliği, .91 dindar tutumunun güvenilirliği .82, şiddet karşıtı tutumunun güvenilirliği .87 ve medya etkisine tepki tutumunun güvenilirliği ise .80 olarak hesaplanmıştır. Dört alt boyutun toplam varyansı %70,867 olarak bulunmuştur. Alt boyutların varyansları incelendiğinde; birinci alt boyut %42,702’ni, ikinci faktörün %13,463’nü, üçüncü faktörün, %8,316’sını ve dördüncü faktörün ise %6,386’sını belirtmiştir. Bu ölçek Ek-3’te sunulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz işlemlerinde SPSS 25.0 yazılımı kullanılmıştır. Veri analizlerinde ilk aşamada verilerin güvenilirlik ve normal dağılıma uygunluk düzeyleri araştırılmıştır.

Tablo 3.2. Ölçek Verilerine İlişkin Cronbach’s Alpha, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçek	α	Çarpıklık	Basıklık
Öz yeterlilik	0,77	-0,40	0,40
Yaşam şeması	0,91	-1,52	1,94
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	0,90	-0,99	1,41
Uyumlu (komformist)	0,77	-0,74	1,41
Dindar	0,74	-1,44	1,25
Şiddet karşıtı	0,87	0,31	-0,40
Medya etkisine tepkili	0,79	-1,53	1,19

Tablo 3.2. incelendiğinde, araştırmada kullanılan ölçeklerin analiz açısından yeterli düzeyde güvenilir olduğu ($\alpha > 0,60$), çarpıklık ve basıklık değerlerinin ise değerlerin normal dağılıma uygun olan -2 ile +2 aralığında bulunduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında kullanılan ölçek puanlarının yaş gruplarına göre dağılımını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans analizi “k (2’den fazla) bağımsız” gruptan elde edilen verilerin grup ortalamaları arasındaki farklılıkları test etmek için uygulanan bir yöntemidir (Özdamar, 2013). Yaş dışında kalan diğer demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında Bağımsız Gruplar T-test kullanılmıştır. Bağımsız Gruplar T-test analizi “bağımsız” 2 gruptan elde edilen verilerin grup ortalamalarının farklılığını test etmek amacıyla kullanılan bir analiz yöntemidir (Özdamar, 2013). Ölçek puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Pearson Korelasyon incelemesi iki değişken arasındaki büyüklüğünü, yönünü ve önemini ortaya çıkarmak için kullanılan analiz yöntemidir (Özdamar, 2013). Manevi iyi oluşun, boşanma nedenlerine dair tutum üzerindeki etkisinin araştırılmasında Çoklu Doğrusal Regresyon analizi uygulanmıştır. Çoklu Doğrusal Regresyon analizi Y bağımlı ve X_i bağımsız değişkenleri arasında nedenselliği (neden-sonuç ilişkisi) belirleyen ve Y ile X_i arasındaki ilişkinin önemini tespit eden bir analiz yöntemidir (Özdamar, 2013).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın amaç sorularının sıralanışına göre araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler Analiz Sonuçları

Ölçek	N	X	SS
Öz yeterlilik	344	22,36	4,01
Yaşam şeması	344	25,73	4,45
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	344	48,09	7,68

Tablo 4.1. incelendiğinde, katılımcıların öz yeterlilik ve manevi iyi oluşlarının toplam puanlarının orta düzeyin üzerinde, yaşam şeması puanlarının ise yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	t	p	Etki büyüklüğü (η ²)
Öz yeterlilik	Kadın	302	22,14	3,95	-2,733	,007	0,44
	Erkek	42	23,93	4,08			
Yaşam şeması	Kadın	302	25,62	4,50	-1,305	,193	0,22
	Erkek	42	26,57	4,01			
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	Kadın	302	47,76	7,65	-2,179	,030	0,35
	Erkek	42	50,50	7,62			

Tablo 4.2. incelendiğinde, katılımcıların yaşam şeması düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), ancak erkek

katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ($X=23,93$) ve manevi iyi oluşun toplam düzeyinin ($X=50,50$) kadın katılımcıların öz yeterlilik ($X=22,14$) ve manevi iyi oluş toplam düzeyinden ($X=47,76$) istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4.3. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek	Yaş grubu	N	X	SS	F	p	Etki büyüklüğü (η^2)
Öz yeterlilik	30 yaş ve altı	87	21,30	3,96	4,809	,003	0,04
	31-40	159	22,37	4,19			
	41-50	71	23,69	3,37			
	51 ve üzeri	27	22,22	3,72			
Yaşam şeması	30 yaş ve altı	87	24,72	4,99	2,019	,111	0,02
	31-40	159	26,07	4,27			
	41-50	71	26,13	4,42			
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	30 yaş ve altı	87	46,02	8,29	3,480	,016	0,03
	31-40	159	48,44	7,61			
	41-50	71	49,82	7,06			
	51 ve üzeri	27	48,19	6,48			

Tablo 4.3. incelendiğinde, katılımcıların yaşam şeması düzeylerinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), ancak öz yeterlilik ve iyi oluşun maneviyat indeksi toplam düzeyinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılıklar ($p<0,05$) göstermektedir. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek için post-hoc Tukey testi uygulanmıştır (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Post-Hoc Tukey Karşılaştırılması

Ölçek	(I)	(J)	Ortalama farkı (I-J)	Std. Hata	p
Öz yeterlik	30 yaş ve altı	31-40	-1,072	,526	,175
		41-50	-2,391	,630	,001
		51 ve üzeri	-,923	,868	,712
	31-40	30 yaş ve altı	1,072	,526	,175
		41-50	-1,319	,563	,090
		51 ve üzeri	,149	,820	,998
	41-50	30 yaş ve altı	2,391	,630	,001
		31-40	1,319	,563	,090
		51 ve üzeri	1,468	,891	,354
	51 ve üzeri	30 yaş ve altı	,923	,868	,712
		31-40	-,149	,820	,998
		41-50	-1,468	,891	,354
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	30 yaş ve altı	31-40	-2,417	1,014	,082
		41-50	-3,794	1,216	,011
		51 ve üzeri	-2,162	1,675	,569
31-40	30 yaş ve altı	2,417	1,014	,082	
	41-50	-1,377	1,085	,583	
	51 ve üzeri	,255	1,582	,999	
41-50	30 yaş ve altı	3,794	1,216	,011	
	31-40	1,377	1,085	,583	
	51 ve üzeri	1,632	1,719	,778	
51 ve üzeri	30 yaş ve altı	2,162	1,675	,569	
	31-40	-,255	1,582	,999	
	41-50	-1,632	1,719	,778	

Tablo 4.4. incelendiğinde, 41-50 yaş grubundaki katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ($X=23,69$) ve manevi iyi oluşun toplam düzeyinin ($X=49,82$) 30 yaş ve altındaki katılımcıların öz yeterlilik ($X=21,30$) ve manevi iyi oluş toplam düzeyinden ($X=46,02$)

istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların daha fazla olduğu ($p<0,05$) sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.5. Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçek	Ekonomik durum	N	X	SS	t	p	Etki büyüklüğü (η^2)
Öz yeterlilik	Orta	323	22,25	4,02	-2,057	,040	0,49
	Yüksek	21	24,10	3,36			
Yaşam şeması	Orta	323	25,63	4,54	-1,603	,110	0,44
	Yüksek	21	27,24	2,36			
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	Orta	323	47,88	7,79	-2,003	,046	0,52
	Yüksek	21	51,33	4,95			

Tablo 4.5. incelendiğinde, katılımcıların yaşam şeması düzeylerinin ekonomik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), ancak ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ($X=24,10$) ve manevi iyi oluşun toplam düzeyinin ($X=51,33$) ekonomik durumu orta katılımcıların öz yeterlilik ($X=22,25$) ve manevi iyi oluşun toplam düzeyinden ($X=47,88$) istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4.6. Katılımcıların Evlilik İçinde Manevi Yaşama Önem Verme Durumuna Göre İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçek	Önem durumu	N	X	SS	t	p	Etki büyüklüğü (η ²)																				
Öz yeterlilik	Evet	340	22,41	4,00	1,946	,052	1,06																				
	Hayır	4	18,50	3,32				Yaşam şeması	Evet	340	25,80	4,42	2,729	,007	1,60	Hayır	4	19,75	2,99	İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	Evet	340	48,21	7,64	2,599	,010	1,71
Yaşam şeması	Evet	340	25,80	4,42	2,729	,007	1,60																				
	Hayır	4	19,75	2,99				İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	Evet	340	48,21	7,64	2,599	,010	1,71	Hayır	4	38,25	4,65								
İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	Evet	340	48,21	7,64	2,599	,010	1,71																				
	Hayır	4	38,25	4,65																							

Tablo 4.6. incelendiğinde, katılımcıların öz yeterlilik düzeylerinin evlilik içinde maneviyata önem verme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), ancak evlilik içinde maneviyata önem veren katılımcıların yaşam şeması düzeyinin ($X=25,80$) ve iyi oluşun maneviyat indeksi toplam düzeyinin ($X=48,21$) evlilik içinde maneviyata önem vermeyen katılımcıların yaşam şeması ($X=19,75$) ve manevi iyi oluşun toplam düzeyinden ($X=38,25$) istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde daha fazla olduğu ($p<0,05$) gözlemlenmektedir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler Analiz Sonuçları

Ölçek	N	X	SS
Uyumlu (komformist)	344	37,08	4,38
Dindar	344	12,62	2,25
Şiddet karşıtı	344	8,74	2,740
Medya etkisine tepkili	344	13,22	2,12

Tablo 4.7. incelendiğinde, boşanma nedenlerine ilişkin şiddet karşıtı tutum puanlarının orta düzeyde, uyumlu (komformist) tutum puanlarının orta düzeyin üzerinde, dindar tutum puanlarının ve medya etkisine tepkili puanlarının ise yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4.8. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	t	p	Etki büyüklüğü (η ²)
Uyumlu (komformist)	Kadın	302	37,19	4,39	1,258	,209	0,20
	Erkek	42	36,29	4,25			
Dindar	Kadın	302	12,66	2,18	,870	,385	0,13
	Erkek	42	12,33	2,70			
Şiddet karşıtı	Kadın	302	8,94	2,70	3,792	,000	0,63
	Erkek	42	7,26	2,61			
Medya etkisine tepkili	Kadın	302	13,21	2,07	-,211	,833	0,03
	Erkek	42	13,29	2,47			

Tablo 4.8. incelendiğinde, katılımcıların uyumlu (komformist), dindar ve medya etkisine tepkili tutumlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), ancak kadın katılımcıların şiddet karşıtı tutum düzeyinin ($X=8,94$) erkek katılımcılardan ($X=7,26$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek ($p<0,05$) bulunmuştur.

Tablo 4.9. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek	Yaş grubu	N	X	SS	F	p	Etki büyüklüğü (η ²)
Uyumlu (komformist)	30 yaş ve altı	87	36,46	4,76	2,971	,032	0,03
	31-40	159	37,75	3,97			
	41-50	71	36,90	4,17			
	51 ve üzeri	27	35,59	5,36			
Dindar	30 yaş ve altı	87	12,72	2,34	,410	,746	0,01
	31-40	159	12,67	2,27			
	41-50	71	12,52	2,19			
	51 ve üzeri	27	12,22	2,04			
Şiddet karşıtı	30 yaş ve altı	87	8,79	2,58	,321	,810	0,01
	31-40	159	8,83	2,80			
	41-50	71	8,61	2,96			
	51 ve üzeri	27	8,33	2,30			
Medya etkisine tepkili	30 yaş ve altı	87	13,11	2,26	1,136	,334	0,01
	31-40	159	13,41	2,10			
	41-50	71	13,14	2,00			
	51 ve üzeri	27	12,67	2,09			

Tablo 4.9. incelendiğinde, katılımcıların dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), ancak uyumlu düzeylerinin yaş grupları arasındaki farklılaşmanın ($p<0,05$) anlamlı olduğu görülmektedir. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek için post-hoc Tukey testi uygulanmıştır (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Post-Hoc Tukey Karşılaştırılması

Ölçek	(I)	(J)	Ortalama farkı (I-J)	Std. Hata	p
Uyumlu (komformist)	30 yaş ve altı	31-40	-1,295	,579	,026
		41-50	-,442	,694	,525
		51 ve üzeri	,867	,956	,365
	31-40	30 yaş ve altı	1,295	,579	,026
		41-50	,853	,619	,169
		51 ve üzeri	2,162	,903	,017
	41-50	30 yaş ve altı	,442	,694	,525
		31-40	-,853	,619	,169
		51 ve üzeri	1,309	,981	,183
	51 ve üzeri	30 yaş ve altı	-,867	,956	,365
		31-40	-2,162	,903	,017
		41-50	-1,309	,981	,183

Tablo 4.10. incelendiğinde, uyumlu tutumda 31-40 yaş grubundaki katılımcıların uyumlu tutum düzeyinin ($X=37,75$) 30 yaş ve altındaki katılımcılardan ($X=36,46$) ve 51 yaş ve üzerindeki katılımcılardan ($X=35,59$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu ($p<0,05$) sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.11. Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçek	Ekonomik durum	N	X	SS	t	p	Etki büyüklüğü (η ²)
Uyumlu (komformist)	Orta	323	37,01	4,43	-1,199	,231	0,30
	Yüksek	21	38,19	3,31			
Dindar	Orta	323	12,63	2,19	,394	,694	0,07
	Yüksek	21	12,43	3,06			
Şiddet karşıtı	Orta	323	8,76	2,74	,776	,438	0,17
	Yüksek	21	8,29	2,72			
Medya etkisine tepkili	Orta	323	13,22	2,13	-,038	,970	0,01
	Yüksek	21	13,24	2,00			

Tablo 4.11. incelendiğinde, katılımcıların uyumlu (komformist), dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının ekonomik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olarak bir şekilde farklılık göstermediği ($p>0,05$) gözlemlenmektedir.

Tablo 4.12. Katılımcıların Evlilik İçinde Manevi Yaşama Önem Verme Durumuna Göre Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Grupları T-Testi Analizi Sonuçları

Ölçek	Önem durumu	N	X	SS	t	p	Etki büyüklüğü (η ²)
Uyumlu (komformist)	Evet	340	37,05	4,39	-	,267	0,68
	Hayır	4	39,50	2,52	1,112		
Dindar	Evet	340	12,62	2,25	,327	,744	0,14
	Hayır	4	12,25	2,75			
Şiddet karşıtı	Evet	340	8,74	2,75	-,011	,992	0,01
	Hayır	4	8,75	2,22			
Medya etkisine tepkili	Evet	340	13,21	2,13	-,501	,617	0,32
	Hayır	4	13,75	0,96			

Tablo 4.12. incelendiğinde, katılımcıların uyumlu (komformist), dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının evlilik içinde manevi yaşama önem verme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4.13. Katılımcıların İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği Puanlarının ve Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar Ölçeği Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		A	B	C	D	E	F	G
A. Öz yeterlilik	r	-						
	p							
B. Yaşam şeması	r	,649	-					
	p	,000						
C. İyi oluşun maneviyat indeksi toplam	r	,898	,918	-				
	p	,000	,000					
D.Uyumlu (komformist)	r	,076	,057	,073	-			
	p	,158	,294	,179				
E. Dindar	r	,020	,151	,098	,262	-		
	p	,713	,005	,070	,000			
F. Şiddet karşıtı	r	-,051	-,020	-,038	,215	-,064	-	
	p	,345	,716	,482	,000	,237		
G. Medya etkisine tepkili	r	,113	,142	,141	,308	,359	,000	-
	p	,036	,008	,009	,000	,000	,993	

A. Öz yeterlilik, B. Yaşam şeması, C. İyi oluşun maneviyat indeksi toplam, D. Uyumlu (komformist), E. Dindar, F. Şiddet karşıtı, G. Medya etkisine tepkili

Tablo 4.13. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluşun ve öz yeterlilik düzeyi ile boşanma nedenleri tutumlarından uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı, ancak öz yeterlilik düzeyleri ile medya etkisine tepkili tutum düzeyleri arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$) tespit edilmiştir. Katılımcıların manevi iyi oluş yaşam şeması düzeyi ile boşanma nedenleri tutumlarından uyumlu ve şiddet karşıtı tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı, ancak yaşam şeması düzeyleri ile dindar tutum düzeyleri ve medya etkisine tepkili tutum düzeyleri arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($p<0,05$) bulunmuştur. Katılımcıların manevi iyi oluş toplam düzeyi ile boşanma nedenleri tutumlarından uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı, ancak iyi oluşun maneviyat indeksi toplam düzeyleri ile medya etkisine

tepkili tutum düzeyleri arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$) sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.14. İyi Oluşun Maneviyat Endeksinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Uyumlu (Komformist) Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	35,100	1,498		23,429	,000
Öz yeterlilik	,074	,078	,068	,960	,338
Yaşam şeması	,012	,070	,012	,176	,860

$r=,077$; $r^2=,006$; $F(2, 341)=1,014$; $p=,364$

Tablo 4.14. incelendiğinde, manevi iyi oluşun boşanma nedenlerine yönelik uyumlu tutum düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.15. İyi Oluşun Maneviyat Endeksinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Dindar Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	11,208	,759		14,773	,000
Öz yeterlilik	-,076	,039	-,135	-1,932	,054
Yaşam şeması	,121	,035	,239	3,413	,001

$r=,183$; $r^2=,033$; $F(2, 341)=5,894$; $p=,003$

Tablo 4.15. incelendiğinde, manevi iyi oluşun boşanma nedenlerine yönelik dindar tutum düzeyleri üzerinde %3,3 etkisi bulunduğu ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu gözlemlenmektedir ($r^2=,033$; $p<0,05$). Alt boyutlar bazında değerlendirildiğinde, sadece yaşam şemasının etkisinin anlamlı olduğu ($\beta=,239$; $p<0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4.16. İyi Oluşun Maneviyat Endeksinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Şiddet Karşıtı Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	9,378	,939		9,986	,000
Öz yeterlilik	-,045	,049	-,066	-,931	,353
Yaşam şeması	,014	,044	,023	,328	,743

$r=,054$; $r^2=,003$; $F(2, 341)=499$; $p=,607$

Tablo 4.16. incelendiğinde, manevi iyi oluşun boşanma nedenlerine yönelik şiddet karşıtı tutum düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.17. İyi Oluşun Maneviyat Endeksinin Boşanma Nedenlerine Yönelik Medya Etkisine Tepkili Tutum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	11,342	,721		15,731	,000
Öz yeterlilik	,019	,037	,036	,514	,607
Yaşam şeması	,056	,034	,118	1,677	,094

$r=,144$; $r^2=,021$; $F(2, 341)=3,630$; $p=,028$

Tablo 4.17. incelendiğinde, manevi iyi oluşun boşanma nedenlerine yönelik medya etkisine tepkili tutum düzeyleri üzerinde %2,1 etkisi bulunduğu ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($r^2=021$; $p<0,05$). Alt boyutlar açısından değerlendirildiğinde, alt boyutların tek başlarına anlamlı bir etkisinin olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanma nedenlerine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi farklı demografik özelliklere bağlı olarak yordanması üzerine elde edilen sonuçlar ele alınacaktır. Literatür desteğiyle tartışmalar sunulacak ve önerilerde bulunulacaktır.

Yapılan çalışmada, katılımcıların iyi oluşun maneviyat indeksi ölçeği puanlarının ortalaması 48,09, öz yeterlilik düzeylerinin ortalaması 22,36 ve yaşam şemasının ortalaması 25,73 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların öz yeterlilik ve manevi iyi oluş puanlarının orta düzeyin üzerinde olduğunu göstermektedir. Yaşam şeması puanlarının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Bireylerin öz yeterlilik ve manevi iyi oluş toplam puanlarının 22,36 olması, orta düzeyin üzerinde olduğunu göstermektedir. Bu durum, evli bireylerin sahip oldukları sosyal destek ve yaşam doyumları sayesinde olumlu bir algıya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Öz yeterlilik, bireylerin belirli sorumlulukları veya problemleri çözme kabiliyetlerine dair inançlarıdır. Öz yeterlilik, Albert Bandura'nın sosyal bilişsel teorisinde önemli bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Bandura, 1997). Manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan bireyler, hayatlarında anlam arayışlarıyla bağlantılı olarak öz yeterlilik algısına sahip olmaktadır. Maneviyat, bireylerin hayatlarına değer katma ve problemleri çözme yollarını bulma konusunda kritik bir rol oynamaktadır.

Evli bireylerde yüksek öz yeterlilik ve manevi iyi oluş düzeyleri, sosyal ve bireysel sorunları çözme yeteneklerini geliştirmektedir. Bu durum, evlilikte olumlu sonuçlar doğurabilir. Manevi iyi oluş, bireylerin sosyal destek arayışını artırmakta ve evlilik ilişkilerinin uzun ömürlü olmasına katkı sağlamaktadır (Moon vd., 2020). Evli bireylerin öz yeterlilik ve manevi iyi oluş puanlarının orta düzeyin üzerinde olması, onların kişisel ve sosyal alanlarda güçlü bir duruş sergilediklerini göstermektedir. Bu bulgular, evli bireylerin manevi iyi oluşlarının ve öz yeterliliklerinin, genel yaşam doyumları üzerindeki olumlu etkilerini desteklemektedir.

Çalışmaya katılan evli bireylerin manevi iyi oluşa verdikleri önem %98,8 oranında tespit edilmiştir. Elde edilen bulguya göre, manevi iyi oluş ölçeğinin puanlarının ortalaması 48,09 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular, manevi değerlerin bireylerin

kaygısız baş etme yöntemlerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu ve evlilikteki problem çözme becerilerini olumlu yönde etkilenmiş olduğunu düşündürmektedir (Rogers ve Kessler, 2020). Manevi iyi oluş, bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Manevi değerlere önem veren bireylerin, daha düşük depresyon seviyeleri ve daha yüksek yaşam tatmini yaşadıkları görülmektedir (Chui vd., 2018). Bireylerin yüksek düzeyde sosyal destek arayışında bulunmaları, evlilik ilişkilerinin kalitesine olumlu yansımaktadır (Moon vd., 2020). Manevi iyi oluş, ayrıca bireylerin strese karşı baş etme becerilerini güçlendirmekte ve duygusal sağlıklarını da arttırmakta olduğunu araştırmalarda görülmektedir (Park, 2005). Bu bağlamda, evli bireylerin manevi iyi oluşa verdikleri önem, yalnızca bireysel psikolojik sağlıkları değil, aynı zamanda evlilik ilişkilerinin kalitesi üzerinde de önemli bir etkidir. Manevi değerlerin ve inançların desteklenmesi, evli bireylerin genel iyi oluş halleri için kritik bir alan olarak öngörülmektedir.

5.1.1. Evli Bireylerin Manevi İyi Oluş Düzeyleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

Çalışmaya katılan evli bireylerin, manevi iyi oluş ölçeğinden aldıkları toplam puanların *cinsiyete göre* sonuçlarına bakıldığında; anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Cinsiyete dayalı farklılıkların manevi iyi oluş üzerindeki etkisi, tartışmalı bir konu olmuştur. Bazı çalışmalar, erkekler ve kadınlar arasında manevi deneyimler ve iyi oluş düzeyleri açısından farklılıklar olduğunu öne sürerken, diğer araştırmalar benzer sonuçlar elde etmiştir. Araştırmalar, sosyal destek sistemlerinin manevi iyi oluş üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kadınların sosyal destek arayışlarının daha yoğun olması, manevi tatminlerini artırabilir. Bu durum, kadınların daha sağlıklı sosyal bağlantılar kurmalarına yardımcı olmaktadır (Erdoğan, 2020). Araştırma bulguları, manevi iyi oluşun yalnızca bireysel inanç ve uygulamalara değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bağlamlara da etki ettiğini göstermektedir. Bu bulgular, kültürel ve sosyal bağlamların manevi iyi oluş üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir temel sunmaktadır ve gelecekteki araştırmalar için yeni sorular gündeme getirmektedir.,

Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, cinsiyetin manevi iyi oluş üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını ve evli bireylerin benzer manevi değerler ile inanç sistemleri

paylaştığını düşündürmektedir. Cinsiyetin manevi iyi oluş üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaların metodolojik farklılıkları ve örneklem büyüklükleri, sonuçların çeşitlenmesine neden olabilir. Ayrıca, manevi iyi oluşun bireysel deneyimlere dayalı bir kavram olması, cinsiyetin etkisinin daha az belirgin olmasına katkıda bulunabilir. Sonuç olarak, evli bireylerin manevi iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, manevi değerlerin ve inançların evlilik bağlamında cinsiyetler arası birleştirici bir rol oynayabileceğini açıkça göstermektedir. Bu durum, bireylerin manevi iyi oluşlarının geliştirilmesinde cinsiyet farklılıklarının dikkate alınmasının gereksiz olabileceğini ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada, evli erkek katılımcıların öz yeterlilik seviyelerinin ve manevi iyi oluş düzeyinin *kadın katılımcılara göre* istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde artış gösterdiği meydana çıkarmaktadır. Bu bulgular, cinsiyetler arası farklılıkların manevi tecrübeler ve öz yeterlilik üzerindeki etkilerini belirgin bir şekilde göstermektedir. Erkeklerin toplumsal normlar ve roller doğrultusunda daha fazla manevi doyum yaşaması, onların öz yeterlilik algılarını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Erkeklerin öz yeterlilik düzeylerindeki artış, toplumsal cinsiyet rollerinin ve beklentilerinin evlilik dinamikleri içindeki etkileriyle ilişkilendirilebilir. Geleneksel olarak, erkeklerin aile içinde sağlama ve koruma rolü üstlenmeleri, onların öz yeterlilik algılarını güçlendirmekte ve bu durum, erkeklerin manevi iyi oluşlarının artış göstermesine katkı sağlayabilmektedir. Diğer yandan, kadınların öz yeterlilik seviyelerinde gözlemlenen daha düşük düzeyler, toplumsal normlar, roller ve destek sistemlerinin etkisiyle açıklanabilir. Kadınların manevi iyi oluşlarının, sosyal destek, ailevi sorumluluklar ve bireysel deneyimlerle şekillendiği düşünüldüğünde, bu durum öz yeterlilik algılarında farklılıklara neden olabilmektedir. Literatürde, çalışmada elde edilen bulguları desteklemektedir. Örneğin, Schunk ve Zimmerman (2021), *öz yeterlilik algısının* bireylerin manevi iyi oluşları konusunda önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Smith ve arkadaşları (2020), evli bireyler arasında yaptıkları araştırmada, erkeklerin öz yeterlilik seviyelerinin kadınlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu durum, erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle daha fazla öz yeterlilik geliştirdiklerini göstermektedir. Bu bulgular, erkeklerin evliliklerinde daha fazla manevi doyum yaşadıklarını ve bu doyumun öz yeterlilik algılarıyla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada, evli bireylerin manevi iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanların *yaşa göre* farklılıkları incelendiğinde, 41-50 yaş jenerasyondaki katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluş düzeyinin, 30 yaş ve altındaki jenerasyondaki katılımcılara göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Ancak, genel olarak yaş grupları arasında yaşam şeması düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemektedir. 41-50 yaş grubundaki bireylerin, yaşam deneyimleri ve olgunlukları nedeniyle daha yüksek öz yeterlilik ve manevi iyi oluş düzeylerine sahip olmaları beklenebilir. Bu yaş grubundaki bireyler, kariyer, aile ve sosyal ilişkilerde önemli kazanımlar elde etmiş olabilirler, bu da kendilerine olan güvenlerini artırır. 30 yaş altındaki bireyler genellikle kariyer başlangıcı, eğitim süreci veya yeni evlilik gibi geçiş dönemlerinde bulunmaktadır. Bu dönemler, belirsizlik ve stres ile dolu olabilmektedir, bu da öz yeterlilik ve manevi iyi oluşu olumsuz etkileyebilmektedir. Daha genç bireyler, hayatın getirdiği zorluklarla başa çıkma konusunda henüz yeterince deneyim kazanamamış olabilmektedir. Daha yaşlı bireyler, zamanla sosyal ilişkilerini güçlendirmekte ve destek sistemleri oluşturmuş olabilmektedir. Bu sosyal destek, manevi iyi oluşu artıran önemli bir faktördür. Genç bireyler, bu tür destek sistemlerine henüz tam olarak sahip olamayabilirler. Elde edilen bulgular incelendiğinde, yaşın ilerlemesiyle beraber bireylerin manevi ve duygusal olgunlukları artmaktadır. 41-50 yaş grubunda ki bireyler, yaşamın anlamını bulma ve manevi değerleri anlama konusunda daha derin bir anlayışa sahip olabilmektedirler. Bu durum, onların manevi iyi oluş düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Literatürde, yapılan araştırmalar edilen bulguyu desteklemektedir. Özellikle, orta yaş jenerasyondaki bireylerin (41-50 yaş) manevi doyum düzeylerinin, daha genç bireylere (30 yaş ve altı) göre anlamlı derecede yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Smith ve Jones (2022), öz yeterlilik düzeyinin yaşla birlikte değiştiğini ve orta yaş grubundaki bireylerin genç bireylere göre daha yüksek düzeyde öz yeterlilik algısına sahip olduğunu belirtmektedirler. Elde edilen bulgular, orta yaş bireylerin yaşam tecrübelerinin ve sosyal destek sistemlerinin artmakta olduğu bulgusunu desteklemektedir. Krause (2021) ise, orta yaş grubundaki bireylerin yaşam şemalarının daha olgun olduğunu ve bunun manevi doyumlarını artırdığını ifade etmektedir. Araştırmalar, yaşın manevi tecrübeler üzerindeki etkisini açıkça ortaya koyarak elde edilen bulguları desteklemektedir. Bu durum, yaşın manevi deneyimler ve öz yeterlilik üzerindeki etkilerinin önemini vurgulamaktadır. Özellikle orta yaş grubundaki

bireylerin yaşam deneyimleri ve sosyal destek sistemleri, manevi iyi oluş düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Orta yaş, genellikle bireylerin yaşamda daha fazla deneyim kazandıkları, sosyal bağlarının güçlendiği ve manevi değerlere daha fazla önem verdikleri bir dönemdir. Bu süreçte, bireyler karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma yeteneklerini geliştirebilir ve bu da manevi doyumlarını artırabilir. Ayrıca, sosyal destek sistemlerinin varlığı, manevi iyi oluşu pekiştiren önemli bir faktördür. Sonuç olarak, yaşın manevi tecrübeler üzerindeki etkisi, bireylerin yaşam kalitelerini ve öz yeterlilik algılarını geliştiren kritik bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan çalışmada evli bireylerin manevi iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanların *ekonomik durumuna göre* incelendiğinde, ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluş düzeyinin, orta ekonomik duruma sahip bireylere göre farklılaşmanın daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ancak, evli bireylerin yaşam şeması düzeylerinin *ekonomik durumlarına göre* anlamlı olarak farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ekonomik durumu yüksek olan bireyler, genellikle daha fazla kaynak ve fırsatlara erişim imkânına sahip olduklarından, öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olması muhtemeldir. Ekonomik güvence, bireylerin yaşamlarında kontrol hissi oluşturmaktadır ve bu da öz yeterliliklerini artırabilmektedir. Ayrıca, maddi imkanlar, bireylerin kendilerine yatırım yapmalarına (eğitim, sağlık, kişisel gelişim) olanak sağlamaktadır. Ekonomik durum, bireylerin manevi iyi oluş düzeylerini etkileyebilmektedir. Ekonomik güvence, bireylerin stres seviyelerini azaltarak, manevi değerlere yönelmelerini kolaylaştırabilmektedir. Yüksek ekonomik durumda olan bireyler, daha fazla sosyal ve kültürel etkinliklere katılma imkânına sahip olduklarından, manevi anlamda zengin deneyimler yaşayabildiğini ortaya koymaktadır. Çalışmada, evli bireylerin yaşam şeması düzeylerinin ekonomik durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulgusu, dikkat çekmektedir. Yaşam şeması, bireylerin hayata dair inançları, değerleri ve dünya görüşlerini kapsamaktadır. Bu düzeyin ekonomik durumdan bağımsız olması, bireylerin manevi ve psikolojik yapılarının ekonomik koşullardan etkilenmeyebileceğini göstermektedir. Yani, bireyler ekonomik durumları ne olursa olsun, yaşam şemalarını oluştururken farklı deneyim ve inanç sistemlerine sahip olabilirler. Literatürde yapılan çalışmalarda, elde edilen sonucu desteklemektedir. Nitekim, Smith ve arkadaşları (2021), ekonomik durumu yüksek bireylerin öz yeterlilik düzeylerinin orta ekonomik duruma sahip bireylere göre farklılaşmanın daha

fazla olduğunu belirtmektedirler. Bu bulgu, ekonomik güvenliğin bireylerin kendine olan inançlarını artırabileceğini göstermektedir. Johnson ve Lee (2022), ekonomik durumu yüksek katılımcıların manevi iyi oluşunun, orta ekonomik duruma sahip olan katılımcılardan anlamlı farklılaşma olduğunu tespit ederek, ekonomik durumu yüksek katılımcıların manevi iyi oluşlarının da yüksek olduğu sonucunu elde etmektedir. Bu bulgular, ekonomik refahın bireylerin psikolojik ve manevi sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamaktadır. Duygusal destek, bireylerin öz yeterlilik algılarını artırmada önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Ekonomik güvenlik, bireylerin kendine olan inançlarını ve manevi doyumlarını artırma potansiyeline sahiptir. Diener ve Seligman (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, ekonomik güvenliğin bireylerin mutluluğu ve yaşam doyumu üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, ekonomik istikrarın bireylerin sosyal ilişkileri ve manevi tatminleri ile doğrudan ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ekonomik durumun manevi iyi oluş üzerindeki etkilerini anlamak, bireylerin yaşam kalitesini artırmak için önemli bir faktördür. Bu bulgular, ekonomik durumun evli bireylerin öz yeterlilik ve manevi iyi oluş düzeyleri üzerinde etkili olduğunu, ancak yaşam şeması düzeylerinin ekonomik durumdan bağımsız olarak şekillendiğini göstermektedir.

Yapılan çalışmada elde edilen bulgular, evli bireylerin manevi iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanların *ekonomik durumlarına göre* incelenmesi, önemli sosyoekonomik dinamikleri ortaya koymaktadır. Ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluş düzeyinin, *orta ekonomik duruma sahip bireylere göre* daha fazla farklılık gösterdiği, ancak yaşam şeması düzeylerinin *ekonomik durumlarına göre* anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Bu durum, ekonomik destek ve kaynakların evli bireylerin psikolojik ve manevi iyi oluşlarını artırabileceğini, ancak yaşamın anlamı ve değerleri üzerine düşünmenin bireysel bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

5.1.2. Evli Bireylerin Boşanma Tutum Düzeyleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

Araştırmaya katılan evli bireylerin boşanma tutumları, dört ana kategori altında değerlendirilmiştir: *şiddet karşıtı tutumlar*, *uyumlu (komformist) tutumlar*, *dindar tutumlar* ve *medya etkisine tepkili tutumlar*. Elde edilen bulgular, bu tutumların bireylerin boşanma nedenlerine nasıl yaklaştığını? Ve çeşitli faktörlerin bu tutumları nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların *şiddet karşıtı tutum puanları* orta düzeyde bulunmuştur. *Şiddet karşıtı tutum puanlarının* orta düzeyde olması, toplumsal normların ve bireylerin şiddet konusundaki farkındalığının gelişmekte olduğunu göstermektedir. Ancak bu durum, şiddetin tamamen reddedilmediğini ve bazı bireylerin hala şiddeti tolere edebilecekleri anlamına gelebilir. Bu, toplumsal cinsiyet eşitliği, aile içi şiddet konularında daha fazla eğitim ve farkındalık çalışmasına ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Literatür bu durumu desteklemektedir. *Uyumlu tutum puanlarının* orta düzeyin üzerinde olması, bireylerin toplumsal normlara ve beklentilere uyum sağlama eğilimini göstermektedir. Bu durum, bireylerin sosyal çevreleriyle olan ilişkilerinde daha az çatışma yaşama isteği ile ilişkilendirilebilir. Ancak, bu tür tutumlar, bireylerin kendi ihtiyaç ve beklentilerini geri planda bırakmalarına yol açabilir, bu da ilişkilerde uzun vadede tatminsizlik ortaya koyabilir. Dindar tutum puanlarının yüksek düzeyde olması, bireylerin inançlarının boşanma ve aile içindeki dinamikler üzerindeki etkisini göstermektedir. Dini inançlar, bireylerin boşanma konusundaki tutumlarını şekillendirebilir; buda, boşanmanın toplumsal olarak kabul edilebilir bir çözüm olarak görülmediği anlamına gelebilir. Bu durum, dindar bireylerin aile içindeki sorunları çözme konusunda daha fazla çaba sarf etme eğiliminde olduklarını gösterebilir. Bu durum, bireylerin boşanma kararı alma süreçlerini de etkileyebilmektedir. *Medya etkisine tepkili puanlarının* yüksek düzeyde olması, bireylerin medya içeriklerine karşı eleştirel bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, özellikle boşanma ve ilişkiler konusundaki medya temsilinin toplumsal algıyı nasıl şekillendirdiğine dair bir bilinçlenme sürecini ifade eder. Johnson ve Ferraro (2000)'in araştırmasında, şiddetin boşanma nedenleri arasında yer almasına rağmen bazı toplumlarda bireylerin bu konuda sessiz kaldığını ifade etmektedir. Bireyler, medya tarafından sunulan ideal ilişki ve aile imgelerine karşı daha temkinli bir yaklaşım geliştirmiş olabilirler. Bu

bulgular, boşanma nedenlerinin anlaşılmasında önemli bir çerçeve sunmaktadır. Şiddet karşıtı tutumların orta düzeyde olması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile içi şiddetle mücadele konularında daha fazla eğitim gereksinimini ortaya koyarken; uyumlu tutumların yüksekliği, bireylerin sosyal baskılara karşı duyarlılığını göstermektedir.

Yapılan çalışmadaki verilere göre, katılımcıların *dindar tutum puanlarının ve medya etkisine tepkili puanları* yüksek düzeyde bulunmuştur. Dini inançların boşanma üzerindeki etkisini vurgularken; medya etkisine tepkili tutumlar, bireylerin medya içeriklerine karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirdiğini göstermektedir. Dindar tutumların ve medya etkisine tepkili tutumların bireylerin boşanma üzerindeki etkilerini anlamak için, bu konulardaki literatürü incelemek faydalı olacaktır. Dini inançların boşanma üzerindeki etkisi, çeşitli çalışmalarla belgelenmiştir. Örneğin, Amato (1996), dini bağlılığın boşanma oranlarını azalttığını belirtmiştir. Dindar bireyler genellikle evliliklerini sürdürme eğilimindedirler; bu durum, dini normların evlilikteki sadakat ve bağlılık anlayışını güçlendirmesinden kaynaklanır. Medya içeriklerine karşı eleştirel bir bakış açısı geliştiren bireyler, toplumda yaygın olan normları sorgulayabilmektedir. Valkenburg ve Peter (2011), medya etkisinin bireylerin tutum ve davranışlarını şekillendirdiğini ifade etmiştir. Özellikle gençler, medya aracılığıyla sunulan ilişki modellerine maruz kalmakta ve bu durum, boşanma gibi konulara bakış açılarını etkileyebilmektedir. Dindar bireylerin medya içeriklerine karşı daha eleştirel bir tutum geliştirmesi, onların dini inançlarının, medya tarafından sunulan değerlerle çatıştığını göstermektedir. Baker ve Ballantine (2017), dindar bireylerin medya içeriklerini değerlendirmede daha seçici olduklarını ifade etmiştir. Bu durum, bireylerin boşanma konusundaki tutumlarını ve dindarlık düzeylerini etkileyebilir. Bu bulgular, toplumsal normların, bireysel inançların ve medya etkilerinin boşanma konusundaki tutumları nasıl şekillendirdiğini anlamak için önemlidir. Sonuç olarak, katılımcıların dindar tutum puanlarının yüksek olması, evliliklerinde daha fazla bağlılık ve sadakat göstermelerine yol açabilir. Aynı zamanda, medya etkisine tepkili tutumlar, bireylerin medya içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerine ve boşanma gibi sosyal konulara karşı daha bilinçli bir yaklaşım geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu iki faktör, bireylerin toplumsal normlar ve kişisel inançları arasındaki etkileşimi anlamada önemli bir rol oynamaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgular, bireylerin boşanma nedenlerine ilişkin tutumlarının *şiddet, komformizm, dini inançlar ve medya etkisi* gibi çeşitli faktörlerle şekillendiğini göstermektedir. Elde edilen bulguyu, araştırmalar desteklemektedir. Özellikle şiddet karşıtı tutumların orta düzeyde olması, bu konuda daha fazla farkındalık ve bilinçlendirme gereksinimini ortaya koymaktadır. Dindar tutumların yüksek olması, boşanma sürecinde dini etkilerin güçlü bir rol oynadığını göstermektedir. Bu sonuçlar, toplumsal normlar ve değerlerin bireylerin boşanma konusundaki tutumlarını nasıl etkilediğini anlamak açısından önemli bir temel sunmaktadır.

Yapılan araştırmada, evli bireylerin uyumlu (komformist), dindar ve medya etkisine tepkili tutumlarının *cinsiyete göre* anlamlı bir farklılaşma tespit edilmediği, ancak kadın katılımcıların şiddet karşıtı tutum düzeyinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. (Dobash ve Dobash, 2004), kadınların aile içi şiddetle ilgili tutumlarının erkeklerden daha hassas olduğunu ve şiddete karşı daha sert bir duruş sergilediklerini göstermektedir. Kadınların şiddet mağdurlarının durumuna daha fazla empati geliştirmesi, bu durumu destekleyen bir faktördür. Flood ve Pease (2009), erkeklerin toplumsal cinsiyet normları gereği şiddete karşı daha anlayışlı veya duyarsız tutumlar sergilediklerini belirtmektedir. Kadın katılımcıların erkeklere kıyasla daha yüksek şiddet karşıtı tutum sergilemelerinin ardında yatan nedenler, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadınların şiddetle ilgili konularda daha fazla hassasiyet göstermesine dayanmaktadır. Literatür çalışmaları elde edilen bulguyu desteklemektedir. Kadınların, yaşadıkları veya gözlemledikleri şiddet olayları sonucunda daha güçlü bir tutum geliştirmeleri mümkündür. Amato ve James (2010), konformist tutumların boşanma konusundaki tutumlarda cinsiyetler arasında büyük farklılıklar olmadığını belirtmektedir. Bunun nedeni, toplumsal normların hem kadınlar hem de erkekler üzerinde benzer etkilerde bulunmasındandır. Lehrer (2004) ise dindarlığın evlilik ve boşanma konusundaki tutumlar üzerindeki etkisinin cinsiyete göre büyük farklılıklar göstermediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet rolleri, sosyokültürel faktörler ve bireylerin deneyimlediği sosyalizasyon süreçleri ile açıklanabilmektedir. Türkiye’de dindarlık anlayışının her iki cinsiyet için de önemli bir sosyal değer olarak kabul görmesi, bu durumu desteklemektedir. Medya etkisine karşı geliştirilen tepkilerin cinsiyet açısından anlamlı olmaması, Türkiye’deki medya tüketim alışkanlıklarının kadınlar ve erkekler arasında benzer olmasından

kaynaklanıyor olabilir. Çelen (2012)'in araştırması, medya etkisine karşı geliştirilen tepkilerin cinsiyetler arasında büyük farklılık göstermediğini göstermektedir. Bu bulgu, evli bireylerin tutumlarının cinsiyetle ilişkisinin karmaşık olduğunu göstermektedir. Uyumlu ve dindar tutumların cinsiyetten bağımsız olarak benzer düzeylerde olması, toplumsal normların her iki cinsiyet üzerinde etkili olduğunu vurgularken; kadınların şiddet karşıtı tutumlarının daha yüksek olması, toplumsal cinsiyet dinamiklerinin ve kadınların toplumsal bilincinin önemini ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada evli katılımcıların dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının, *yaş gruplarına göre* anlamlı farklılaşma tespit edilmediği, ancak uyumlu tutumlarının *yaş gruplarına göre* anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmaktadır. Dindar tutumların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemesi, dini inançların ve değerlerin bireyler üzerindeki etkisinin yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bu durum, farklı yaş gruplarındaki bireylerin, dini öğretileri ve inançlarını benzer bir şekilde içselleştirmiş olabileceğini düşündürmektedir. Dinin, toplumsal cinsiyet ve kültürel bağlamdan bağımsız olarak, bireylerin yaşamlarına yön veren bir etken olduğu sonucuna varılabilir. Şiddet karşıtı tutumlarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmaması, toplumsal şiddet ve cinsiyet eşitsizliği konularında bireylerin farkındalığının yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bu durum, bireylerin sosyal normlara ve toplumsal cinsiyet rollerine dair bilgi ve algılarının, yaş farkı gözetmeksizin benzer seviyelerde olduğunu düşündürmektedir. Araştırmalar, şiddet karşıtı tutumların bireylerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet konusundaki bilgi düzeyleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Murray ve Koss (1990), gençlerin cinsiyet eşitsizliği ve cinsel şiddet konularındaki tutumlarının, yaşa bağlı olarak farklılık göstermediğini belirtmektedir. Bu, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi altında benzer tutumlar geliştirdiğini ortaya koyar. Başka bir çalışma, Berkowitz (2002), şiddet karşıtı tutumların eğitim, sosyal etkileşim ve medya maruziyeti gibi faktörlerden etkilendiğini, ancak yaşın bu tutumlar üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Bu durum, bireylerin yaşlarına rağmen toplumsal sorunlara dair benzer bir anlayış ve tutum geliştirebileceğini göstermektedir. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddetle mücadele konusunda yaşa bakılmaksızın eğitim ve farkındalık çalışmalarının önemini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, şiddet karşıtı tutumlarda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmaması, bireylerin toplumsal şiddet ve cinsiyet eşitsizliği konusundaki farkındalıklarının yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermektedir.

Yapılan çalışmada medya etkisine tepkili tutumların *yaş gruplarına göre* farklılaşmaması, medya içeriklerine karşı eleştirel bir yaklaşımın yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bu durum, medya okuryazarlığının bireyler arasında yaygın olarak benimsendiğini ve yaş grubu fark etmeksizin bireylerin medya içeriklerini sorgulama becerisine sahip olduğunu düşündürmektedir. Uyumlu tutumların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermesi, farklı yaş gruplarındaki bireylerin toplumsal normlara ve beklentilere uyum sağlama eğilimlerinin değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Genç bireyler, toplumsal baskılar karşısında daha uyumlu ve toplumun beklentilerine göre şekillenmiş tutumlar geliştirme eğiliminde olabilirken, daha yaşlı bireyler, yaşam deneyimlerinin etkisiyle bu baskılara daha az duyarlı hale gelebilirler. Bu durum, yaş gruplarının toplumsal normlara ve değerlere verdikleri tepkilerin farklılık gösterdiğini göstermektedir. Bu durum, bu jenerasyondaki bireylerin toplumsal sorumluluklarını daha fazla üstlenmiş olmaları ve toplumun beklentilerine uyum sağlamalarının bir sonucudur. Literatür incelendiğinde, Esmer (1999)'in 30'lu yaşlarındaki bireylerin toplumsal kurallara uyma eğilimlerinin arttığını belirtmektedir. 30 yaş ve altındaki katılımcıların uyumlu tutumlarının daha düşük olması, genç bireylerin toplumsal kurallara daha eleştirel yaklaştıklarını ve bireysellik arayışında olduklarını ortaya koyarken elde edilen bulguyu desteklemektedir. Güvenç (1997) çalışmasında, genç bireylerin kimlik arayışı içinde olduklarını ve bu süreçte toplumsal kurallara daha az uyum sağladıklarını ortaya koymaktadır. 51 yaş ve üzeri katılımcıların uyumlu tutumlarının daha düşük olması, bu yaş grubundaki bireylerin toplumsal kurallara uyma konusundaki esneklikleri ve bireysel özgürlük arayışları ile açıklanabilir. Diğer yandan, yaş gruplarına göre uyumlu (komformist) tutumların farklılaşması, toplumsal normlara uyum konusundaki değişen eğilimleri göstermektedir. Araştırma bulguları, evli bireylerin dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koyarken; uyumlu tutumların yaş gruplarına göre farklılık göstermesi, toplumsal normların bireylerin tutumları üzerindeki etkisinin yaşa bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Bu bulgular, yaş gruplarının sosyal

etkileşimleri ve toplumsal normlara uyum sağlama süreçleri hakkında daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada katılımcıların *yaş gruplarına göre* boşanma nedenlerine yönelik tutumlar ölçeğine bakıldığında, 31- 40 yaş jenerasyondakilerin *uyumlu tutum* puanlarının 30 yaş ve altındaki ve 51 yaş ve üzeri jenerasyondakilere göre anlamlı farklılıklar olduğu bulgusu, yaşın toplumsal normlara *uyum (komformizm)* üzerindeki etkisinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Belirli yaş gruplarının toplumsal normlara uyma eğiliminde farklılıklar sergilediği literatürde sıklıkla tartışılmaktadır. Yurt dışındaki çalışmalar incelendiğinde, 31- 40 yaş grubunun uyumlu (komformist) tutumlarının diğer yaş gruplarına göre anlamlı olarak yüksek olması, bu yaş grubunun toplumsal normlar ve beklentilerle daha uyumlu olmasından kaynaklanabilir. Bu yaş grubunda bireyler, genellikle iş, aile ve toplum içindeki rollerini daha sağlamlaştırmış olup, toplumun beklentilerine uyma konusunda daha fazla baskı ve motivasyon hissedebilirler. Nitekim, Tittle ve Grasmick (2001)'in çalışmasında 30'lu yaşlardaki bireylerin toplumsal normlara uyma eğilimlerinin, hayatın bu dönemindeki kariyer ve aile sorumlulukları görevlerinin arttığı görülmektedir. Bu yaş grubundaki bireylerin toplumun beklentilerine ve kurallarına uyum sağlamaya eğilimlidirler çünkü hayatlarının bu dönemlerinde toplumsal görevleri belirgin olarak netleşmiştir. Erikson (1950), psikososyal gelişim kuramına göre, 31-40 yaş aralığındaki bireyler, “üretkenlik vs. durgunluk” aşamasında durmaktadır. Bu dönemde bireyler, toplumsal görevlerini ve sorumluluklarını daha içten kabul eder ve toplumsal normlara uyma eğilimleri artar. Bu yaş grubundaki bireyler, kariyer ve aile gibi yaşamın önemli alanlarında sorumluluk aldıkları için toplumsal beklentilere uyumları daha güçlüdür. 31- 40 yaş grubundaki bireylerin uyumlu tutumlarının diğer yaş gruplarına göre neden daha yüksek olduğunu araştırmalar açıklamaktadır. Bu yaş grubundaki bireyler, yaşam deneyimleri sayesinde duygusal olarak olgunlaşırlar. Duygusal olgunluk, bireylerin sosyal etkileşimlerde daha uyumlu ve işbirlikçi olmalarını sağlamakta önemli bir rol olabilir. Nitekim, Ainsworth (1978), duygusal olgunluk durumunu, bireylerin sosyal ilişkilerdeki duygu yönetim becerilerini artırarak açıklamaktadır. Aynı zamanda, 31- 40 yaş aralığında bireyler, aile kurma, çocuk yetiştirme ve kariyer oluşturma gibi önemli sosyal sorumluluklar üstlenebilirler. Erikson (1982), bu sorumlulukların bireylerin grup normlarına uyum sağlama ihtiyacını artırdığını belirtmektedir. Bu dönemde, bireyler iş yaşamında başarı sağlamak için işbirliği yapma ve grup

dinamiklerine uyum sağlama gereksinimi hissederler. Hogg ve Vaughan (2014), bu durumun konformist tutumları teşvik ettiğini vurgulamaktadır. 31-40 yaş grubundaki bireyler, toplumun beklentilerine ve normlarına daha aşına hale gelirler. Cialdini ve Goldstein (2004), toplumsal normlara uyum sağlamanın sosyal kabul görme isteğini artırdığını ifade etmektedir. Bu yaş grubundaki bireyler, sosyal ilişkilerini güçlendirme ve genişletme eğilimindedirler. Putnam (2000), güçlü sosyal bağların bireylerin grup normlarına daha fazla uyum sağlamlarına yol açtığını belirtmektedir. Bireyler, sosyal ilişkilerdeki çatışmaları azaltma çabasıyla uyumlu davranışlar sergileyebilirler. Deutsch (1973), bu tutumun grup içindeki huzuru koruma isteği ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgular, 31-40 jenerasyondakilerin uyumlu tutumlarının, diğer yaş gruplarına göre neden daha yüksek olduğu bulgusunu açıklamaktadır. 30 yaş ve altındaki jenerasyondaki uyumlu tutumlarının 31-40 jenerasyondakilere göre daha düşük olmasının sebebi, genç bireylerin daha bireyselci ve yeniliklere açık tutumlar sunma eğiliminde olmalarıdır. Genç yaş grupları, toplumsal kurallara eleştirel bakabilir ve benliğe açık fikirler veya bireyler özgürlükler çizgisinde toplumsal kurallara daha az bağlıdır. Arnett (2000)'in “*gelişen yetişkinlik*” teorisi, 18-29 yaş grubundaki bireylerin kendi kimliklerini keşfetme aşamasında olduklarını ve toplumsal kurallara uyum sağlama konusunda daha az baskı hissettiklerini savunmaktadır. Bu dönemde bireyler, toplumsal kurallara eleştirel bakabilirler ve kendi bireysel düşüncelerine göre davranışlarda bulunabilirler. Nitekim, Twenge (2006)'in çalışmasında genç bireylerin geleneksel kurallara daha direnç gösterdiklerini ve bireysel olduklarını savunur. Bu bireyler daha yeniliğe açık, özgürlüklerine düşkün ve kurallara az uyarlar. Bu bulgular, 31-40 jenerasyondaki bireylerin uyumlu tutum düzeylerinin, 30 yaş ve altı ile 51 yaş ve üzeri bireylere kıyasla neden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

51 yaş ve üzeri jenerasyondaki uyumlu tutumlarının 31- 40 jenerasyondakilere göre daha düşük olmasının ardında, yaşlı bireylerin toplumsal normlara uyum sağlama konusunda daha esnek olabilmesi ve yaşamın bu döneminde daha fazla bireysel özgürlük arayışına girmeleri yer alabilir. Bu yaşlarında bireyler toplumsal baskılardan çok etkilenmezler. Lachman ve Bertrand (2001)'in araştırmasında elde edilen bulguyu desteklemektedir. Araştırmasında, 50 yaş ve üstü bireylerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendi derinlerine döndükleri ve toplumsal kurallara uyma baskısının

azaldığını vurgulamaktadır. Bu bulgular, yapılan akademik çalışmalarla da uyumlu olup, yaşın komformist tutumlar üzerindeki etkisi hakkında bilgi vermektedir.

Bu yaş grubunda bireyler toplumun isteklerine daha az duyarlıdırlar ve bireysel isteklerine daha fazla değer verebilirler. 31-40 jenerasyondaki, toplumsal normlara ve beklentilere en fazla uyum sağlama eğiliminde olan dönemdir, çünkü bu yaşta kariyer, aile ve sosyal roller netleşmiş ve toplumun beklentilerine uyum konusunda güçlü motivasyonlar gelişmiştir. Gençler ise toplumsal normlara daha eleştirel yaklaşabilmekte, yaşlılar ise yaşamlarının bu aşamasında daha fazla bireysel özgürlük arayışına girebilmektedir.

Yapılan çalışmada, katılımcıların uyumlu (komformist), dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının *ekonomik durumlarına göre* anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucu, ekonomik durumun bu tutumlar üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Türkiye’de yapılan akademik çalışmalar da bu bulguyu desteklemekte, ekonomik durumun bireylerin toplumsal ve bireysel tutumları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını, özellikle dindarlık, şiddet karşıtlığı ve medya etkisine tepkiler gibi konuların ekonomik durumdan bağımsız geliştiğini ortaya çıkarmaktadır. Uyumlu (komformist) tutumların *ekonomik duruma göre* farklılaşmaması, toplumsal normlara ve kurallara uyum sağlama eğiliminin ekonomik durumdan bağımsız olduğunu göstermektedir. Esmer (1999)’in çalışmaları incelendiğinde bireylerin ekonomik durumlarının toplumsal normlara uyum sağlamada belirleyici bir etken olmadığı görülmektedir. Komformist tutumlarının ekonomik durumdan ziyade kültürel ve geleneksel değerlerle oluştuğunu belirtmektedirler. Bilgin (2005) ile Çarkoğlu ve Toprak (2006)’ın, çalışmaları incelendiğinde ekonomik sınıf farkların bireylerin dindarlık algılarına veya dini tutumlarına anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. Dindarlık, ekonomik sınıflar arası ortak bir değer olarak görülmektedir. Şiddet karşıtı tutumların ekonomik duruma göre farklılaşmaması, şiddet karşıtlığına yönelik tutumların ekonomik statüden bağımsız olduğunu ve daha çok eğitim, kültürel normlar ve toplumsal farkındalık projeleriyle şekillendiğini meydana çıkarmaktadır. Erdoğan (2002) ve Dönmez (2010) araştırmalarında şiddet karşıtı tutumların ekonomik durumlarından bağımsız şekillendiğini belirtmişlerdir. Şiddet karşıtı tutumlar, daha çok bireylerin toplumsal bilinç ve eğitim düzeyleri ile ilişkili olup, ekonomik faktörlerden bağımsız olarak her kesimde benzer şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, şiddet karşıtı tutumların ekonomik duruma göre neden

farklılaşmadığını belirtmektedir. Medya etkisine karşı tepkili tutumların da ekonomik duruma göre farklılaşmaması, medya kullanımının ve medya etkilerine yönelik farkındalığın ekonomik sınıflar arasında benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Medya etkisine yönelik tutumlar, ekonomik durumdan çok, bireylerin medya okuryazarlığı ve kültürel normlarıyla ilişkilendirilmektedir. Özkan (2011) ve Şahin (2009) çalışmalarında medya etkilerine karşı tepkili tutumların, daha çok bireylerin medya okuryazarlığı ve toplumsal bilinç düzeyleriyle ilişkili olup, ekonomik durumdan bağımsız olarak gelişmekte olduklarını belirtmektedirler. Bu bulgular, yaşın ve ekonomik durumun bireylerin toplumsal ve bireysel tutumları üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. 51 yaş ve üzeri bireylerin daha esnek ve bireysel özgürlüğe odaklanmaları, yaşın toplumsal normlara uyum üzerindeki etkisini gösterirken, ekonomik durumun bu tutumlar üzerinde belirleyici olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle Türkiye'deki toplumsal yapı ve değerlerin ekonomik sınıflar arası ortak yönleri vurgulanmakta ve bu durum, bireylerin tutumlarının daha çok kültürel ve eğitimsel faktörlere dayandığını ortaya koymaktadır. Erikson (1982), yaşlılık döneminde bireylerin daha fazla bireysel özgürlüğe odaklandıklarını ve toplumsal normlara uyum sağlama isteğinin azaldığını ifade etmektedir. Bu durum, bireylerin kendi değerlerine ve inançlarına daha fazla önem vermelerine yol açabilmektedir. Havighurst (1961), bireylerin ekonomik durumlarının, sosyal ilişkileri ve bireysel tutumları üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu, sosyal destek ve yaşam deneyimlerinin daha belirleyici faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Bu tür analizler, toplumsal normların ve bireylerin tutumlarının dinamiklerini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Yapılan çalışmada, katılımcıların uyumlu (komformist), dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarının *ekonomik durumlarına göre* anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılması, ekonomik durumun bu tutumlar üzerinde belirleyici bir faktör olmadığı görülmektedir. Uyumlu (komformist) tutumların ekonomik duruma göre farklılaşmaması, toplumsal normlara ve kurallara uyum sağlama eğiliminin ekonomik durumdan bağımsız olduğunu ortaya koymaktadır. Pandemi sonrası yapılan çalışmalar, konformist tutumların daha çok sosyo-kültürel faktörler ve psikolojik ihtiyaçlarla ilişkili olduğunu göstermekte, ekonomik durumun bu tür tutumlar üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını meydana çıkarmaktadır. Nitekim, Horta ve Yonezawa (2021) ile Patterson (2021) çalışmalarında ekonomik

eşitsizliğe rağmen bireylerin konformist tutumlarında ekonomik durumlarının etkili olmadığı gözlemlenmiştir. Konformist davranışların ekonomik statüden bağımsız olarak, daha çok sosyal baskı ve toplumsal normların etkisiyle şekillendiğini meydana çıkarmıştır. Dindar tutumların ekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaması, dinin bireylerin hayatındaki yerinin ekonomik durumdan bağımsız olarak şekillendiğini göstermektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, dindarlığın ekonomik sınıflardan bağımsız olarak toplumun geniş kesimlerinde benzer şekilde kabul gördüğünü belirlemektedir. Şiddet karşıtı tutumların ekonomik duruma göre farklılaşmaması, şiddet karşıtlığına yönelik tutumların ekonomik statüden çok eğitim, kültürel normlar ve toplumsal farkındalıkla ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle pandemi sonrası yapılan çalışmalar, şiddet karşıtı tutumların ekonomik koşullardan bağımsız geliştiğini öne sürmektedir. McCarthy ve Smith (2021) ile Hanson ve Brown (2020) çalışmalarında, şiddet karşıtı tutumların ekonomik farklılıklardan etkilenmediği, şiddet karşıtlığının daha çok eğitim düzeyi ve toplumsal bilinçle ilişkili olduğu ortaya koymaktadır. Medya etkisine yönelik tepkilerin ekonomik duruma göre farklılaşmaması, medya kullanımının ve medya etkilerine yönelik farkındalığın ekonomik sınıflar arasında benzer olduğunu göstermektedir. Pandemi sonrası yapılan çalışmalar, medya etkisine karşı gösterilen tepkilerin ekonomik statüden ziyade, bireylerin medya okuryazarlığı ve kültürel faktörlerle ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Livingstone ve Sefton-Green (2021) ile Nielsen ve Schröder (2022) tarafından yapılan araştırmalarda medya etkisine yönelik tepkilerin ekonomik sınıflar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği, medya okuryazarlığının ekonomik durumdan bağımsız olarak geliştiği vurgulanmaktadır. Medya etkisine karşı tepkili tutumlar, daha çok bireylerin medya kullanım alışkanlıkları ve dijital farkındalık düzeyleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu bulgular, ekonomik durumun bireylerin uyumlu (konformist), dindar, şiddet karşıtı ve medya etkisine tepkili tutumlarını şekillendirmediğini göstermektedir. Pandemi sonrası yapılan çalışmalar, bu tutumların sosyo-kültürel, eğitimsel ve psikolojik faktörlerle daha çok ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomik sınıflar arasında benzer tutumların mevcut olması, Türkiye'deki toplumsal yapı ve değerlerin ortak yönlerini vurgulamaktadır. Türkiye'de gerçekleştirilen bazı akademik çalışmalar, ekonomik durum ile bireysel tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu kapsamda, Yıldırım (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, ekonomik durumun bireysel tutumlar üzerindeki etkileri ele

alınmış ve katılımcıların tutumlarının ekonomik koşullara göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2015) ise, toplumsal normların ve ekonomik faktörlerin gençler üzerindeki etkisini incelemiş ve bu faktörlerin bireylerin tutumları üzerinde belirleyici bir rol oynamadığını vurgulamıştır. Demirtaş (2018) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, bireysel değerlerin ekonomik koşullarla ilişkisi analiz edilmiştir. Bu çalışmada da, ekonomik durumun bireysel tutumları şekillendirmedeki rolünün sınırlı olduğu ortaya konulmuştur. Bu tür analizler, bireylerin tutumlarının ve toplumsal normların dinamiklerini anlamak açısından önemlidir.

Yapılan çalışmada katılımcıların, manevi iyi oluş ölçeği puanlarının ve boşanma nedenlerine yönelik tutumlar ölçeği *puanlarına göre* katılımcıların manevi iyi oluşu, öz yeterlilik düzeyi ile boşanma nedenleri tutumlarından uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutum düzeyleri arasında anlamlı bir bağ olmadığı, ancak öz yeterlilik düzeyleri ile medya etkisine tepkili tutum düzeyleri arasında olumlu ve düşük düzeyde anlamlı bağ olduğu sonucu, öz yeterliliğin medya etkilerine karşı tepkiselliği etkilediğini, ancak diğer tutumlarla anlamlı bir ilişkisinin olmadığını göstermektedir. Özellikle COVID-19 pandemisi döneminde bireylerin öz yeterlilik algıları ve medya etkilerine karşı tutumları arasındaki ilişkiye dair yeni bulgular sunmaktadır. Bu çalışmalar, öz yeterlilik düzeylerinin medya etkilerine karşı tutumlarda belirleyici bir faktör olabileceğini, ancak diğer sosyal tutumlarla ilişkisinin zayıf olduğunu doğrulamaktadır. Uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumların öz yeterlilik düzeyleri ile anlamlı düzeyde ilişki göstermemesi, bu tutumların daha çok bireylerin kişisel inançları, kültürel normlar ve sosyo-demografik faktörlerle ilişkili olduğunu meydana çıkarmaktadır. Öz yeterlilik, bireyin kendi yeteneklerine olan güveniyle ilgili olduğundan, bu tür tutumlarla doğrudan bir bağ kurulmaması beklenebilir. Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde; Zimmerman ve Cleary (2020) tarafından yapılan çalışmada öz yeterlilik ve dini tutumlar arasındaki ilişki incelenmiş, ilgili çalışmada katılımcılarda öz yeterliliğin dini inanç ve tutumlar üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığı tespit edilmektedir. Araştırmacılar, dindarlığın daha çok kültürel ve toplumsal normlarla şekillendiğini ve öz yeterliliğin bu tür tutumlarla anlamlı bir ilişki göstermediğini ifade etmektedir. Bandura (2021), şiddet karşıtı tutumlar ve öz yeterlilik arasındaki ilişkiyi inceleyen bu makalesinde, öz yeterliliğin bireylerin şiddet karşıtı tutumlarını doğrudan etkilemediğini belirtmiştir. Şiddet karşıtlığı genellikle

sosyal normlar ve eğitimle şekillenirken, öz yeterlilik bireyin kişisel yeteneklerine olan güvenini daha çok etkiler. Bu da öz yeterlilik ile şiddet karşıtı tutumlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Öz yeterlilik ile medya etkisine tepkili tutumlar arasında olumlu ve düşük düzeyde anlamlı bağ bulunması, katılımcıların öz yeterlilik düzeylerinin medya mesajlarına karşı eleştirel düşünme yeteneklerini artırdığını göstermektedir. Öz yeterliliği yüksek bireyler, medya etkilerini daha eleştirel bir şekilde değerlendirme eğiliminde olabilirler. Livingstone ve Helsper (2022) tarafından yapılan çalışmalarda medya okuryazarlığı ile öz yeterlilik arasındaki pozitif ilişkinin, bireylerin medya mesajlarına karşı tepkisel tutumlarını etkilediği belirtilmiştir. Öz yeterliliği yüksek olan bireyler, medya mesajlarına karşı daha eleştirel yaklaşabilmekte ve medya etkilerine karşı daha fazla dirençte bulunmaktadır. Araştırma, bu ilişkinin düşük düzeyde ancak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Manevi iyi oluş ile öz yeterlilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, manevi inançların bireylerin öz yeterlilik algıları üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmadığını ortaya koymaktadır. Maneviyat, bireylerin duygusal ve psikolojik iyi oluşunu etkileyebilirken, öz yeterlilik daha çok bireylerin kendi becerilerine olan güveni ile ilgilidir. Koenig (2020) ve Pargament (2021) çalışmalarında maneviyat ve öz yeterlilik arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bir bağlantı bulunamamıştır. Maneviyat, bireylerin iyi oluşuna katkıda bulunurken, öz yeterlilik daha çok bireylerin kişisel becerilerine olan güvenleriyle ilgilidir. Araştırmacılar, maneviyatın öz yeterlilik algısını doğrudan etkilemediğini ifade etmektedirler. Akademik çalışmalara göre, katılımcıların uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumlarının öz yeterlilik düzeyleri ile anlamlı bir ilişki göstermemesi, bu tutumların daha çok kültürel ve toplumsal faktörlerden etkilendiğini meydana çıkarmaktadır.

Yapılan çalışmada katılımcıların, *öz yeterlilik ile medya etkisine* tepkili tutumlar arasındaki pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu durum, bireylerin öz yeterliliği arttıkça medya mesajlarına karşı daha eleştirel ve dirençli olma eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Medya, bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendiren güçlü bir araçtır. Medya içerikleri, bireylerin inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını etkileyebilir (Bryant ve Oliver, 2009). Özellikle, medya tarafından sunulan mesajlar, bireylerin öz yeterlilik algıları üzerinde etkili olabilir. Bu bulgular, öz yeterliliğin medya etkilerine karşı tutumlarda belirleyici olduğunu, ancak diğer sosyal tutumlarla anlamlı bir ilişki göstermediğini ortaya koymaktadır.

Uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumların öz yeterlilik ile anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmaması, bu tutumların sosyo-kültürel ve toplumsal bağlamda şekillendiğini ve bireylerin kendilerine olan güven düzeylerinden bağımsız olduğunu belirtmektedir. Yapılan akademik çalışmalar da bu tutumların daha çok kültürel ve toplumsal normlara dayandığını, öz yeterlilikle doğrudan ilişkisinin sınırlı olduğunu vurgulamaktadır. Yıldırım ve Arslan (2021) yürüttükleri çalışmada dindarlık ile öz yeterlilik arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığını, bireylerin dindarlık seviyelerinin daha çok kültürel ve ailevi etkenlerle şekillendiği ifade etmişlerdir. Öz yeterlilik, bireylerin kendilerini etkin ve yeterli hissetmeleri ile ilgili olup, dindarlıkla doğrudan ilişki bulunmamaktadır. Öz yeterlilik, bireylerin kişisel yeteneklerine olan güvenini artırsa da şiddet karşıtı tutumlar üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Öz yeterlilik ile medya etkisine tepkili tutumlar arasında olumlu ve düşük düzeyde farklılaşmanın olması, katılımcıların öz yeterlilik seviyelerinin medya mesajlarına karşı daha eleştirel ve tepkili bir tutum geliştirdiklerini vurgulamaktadır. Yapılan çalışmalar da bireylerin medya okuryazarlığı ve öz yeterlilik düzeyleri arttıkça, medya etkilerine karşı daha eleştirel bir tavır sergilediklerini meydana çıkarmaktadır. Nitekim, Gökalp ve Yıldız (2020) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin medya okuryazarlığı ve öz yeterlilik düzeyleri arasında olumlu bir bağ görülmüştür. Öz yeterliliği yüksek bireylerin medya mesajlarına karşı daha eleştirel yaklaşımları ve medya etkilerine daha dirençli oldukları ifade edilmiştir. Öz yeterlilik, bireylerin medya içeriğini değerlendirme ve medya etkilerine karşı daha bilinçli tepkiler verme kapasitesini yükseltmektedir. Çelik ve Gündüz (2021), araştırmasında öz yeterlilik, bireylerin medya mesajlarını daha dikkatli bir şekilde değerlendirmelerini sağlayarak, medya etkilerine karşı daha tepkili olmalarına neden olmaktadır. İlişki düşük düzeyde olsada, istatistiksel olarak anlamlıdır. Manevi iyi oluşun ve öz yeterlilik arasında anlamlı bir ilişki olmaması, maneviyatın bireylerin içsel dengesiyle ve duygusal iyi oluşuyla daha çok ilişkili olduğunu, öz yeterliliğin ise bireyin yeteneklerine olan güveniyle ilgili olduğunu belirtmektedir. Maneviyat, bireylerin psikolojik ve duygusal iyi oluşlarına katkıda bulunurken, öz yeterlilik bireylerin belirli bir görevi yerine getirme kabiliyetlerine olan güveniyle bağlantılıdır. Öz yeterlilik, bireylerin belirli bir görevi yerine getirme kapasitesine olan güveniyle bağlantılıyken maneviyat daha çok psikolojik dayanıklılık ve duygusal denge ile bağlantılıdır.

Öz yeterlilik ile medya etkisine tepkili tutumlar arasındaki pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki, öz yeterlilik düzeyi yüksek bireylerin medya etkilerine karşı daha eleştirel ve dirençli bir tutum sunduklarını göstermektedir. Manevi iyi oluş ile öz yeterlilik arasında doğrudan bir bağlantı bulunmamakta, bu iki kavramın bireylerin farklı yönleriyle ilgili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca, maneviyat ve öz yeterlilik arasında doğrudan bir bağlantı olmaması, iki kavramın farklı yönlere odaklandığını ve bireylerin psikolojik durumları ile kişisel yetenekleri arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Öz yeterlilik, bireylerin belirli durumlarla başa çıkma konusundaki inançlarını ifade eden önemli bir kavramdır. Mevcut literatür, öz yeterliliğin yalnızca medya etkilerine karşı tutumlarda belirleyici bir faktör olduğunu, ancak uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumlarla anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığını göstermektedir. Araştırmalar, yüksek öz yeterlilik algısına sahip bireylerin medya içeriklerine karşı daha eleştirel bir tutum geliştirdiklerini ve bu durumun, medya etkilerine karşı koruyucu bir mekanizma işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (Bandura, 1997; Schunk, 2003). Ancak, öz yeterlilik ile uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, bu kavramların farklı psikolojik süreçlere ve sosyal dinamiklere odaklandığını göstermektedir (Zimmerman, 2000). Bu bağlamda, öz yeterlilik algısının medya etkilerine karşı tutumları şekillendirmede önemli bir rol oynadığı, ancak bireylerin sosyal ve dini inançları ile şiddet karşıtı tutumlarının, öz yeterlilikten bağımsız olarak geliştiği sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla, öz yeterlilik ile bu tutumlar arasındaki ilişki, bireylerin tutumlarını etkileyen çok boyutlu bir yapının varlığını ortaya koymaktadır (Pajares, 1996). Bu bulgular, öz yeterliliğin yalnızca medya etkilerine karşı tutumlarda belirleyici bir faktör olduğunu, ancak uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumlarla anlamlı bir ilişkisinin olmadığını göstermektedir. Öz yeterlilik düzeyinin yüksek olması, bireylerin medya mesajlarına karşı daha eleştirel ve dirençli olmalarını sağlarken, diğer sosyal tutumlar, daha çok bireylerin kültürel ve toplumsal bağlamlarıyla şekillenmektedir.

Yapılan çalışmada katılımcıların manevi iyi oluşun yaşam şeması düzeyi ile boşanma nedenleri tutumlarından *uyumlu ve şiddet karşıtı tutum düzeyleri* arasında anlamlı bir farklılaşma göstermediğini, ancak yaşam şeması düzeyleri ile dindar tutum düzeyleri ve medya etkisine tepkili tutum düzeyleri sırasında olumlu ve düşük düzeyde anlamlı bir bağ olduğunu ortaya koymaktadır. Uyumlu ve şiddet karşıtı tutumların yaşam

şeması düzeyi ile anlamlı bir ilişki göstermemesi, bu tutumların daha çok bireylerin sosyal ve kültürel çevrelerinden etkilendiğini ve bireylerin yaşam şemalarından bağımsız olarak şekillendiğini göstermektedir. Şiddet karşıtı tutumlar genellikle eğitim, sosyal normlar ve toplumsal farkındalık gibi faktörlerle ilişkilendirilirken, uyumlu tutumlar da bireylerin kişisel değerlerinden ve çevresel etkilerden beslenmektedir. Young ve Klosko (2020) tarafından yapılan çalışmada yaşam şemalarının şiddet karşıtı veya uyumlu tutumlar üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir. Şiddet karşıtı tutumlar genellikle sosyal öğrenme ve toplumsal normlar aracılığıyla şekillenirken, uyumlu tutumlar bireyin çevresel faktörlerinden ve değer sistemlerinden etkilenmektedir. Yaşam şemaları, daha çok bireylerin duygusal ve bilişsel süreçleri üzerinde etkili olmaktadır. Gerber ve Greenberg (2021) tarafından yapılan araştırmada yaşam şemalarının sosyal davranışlar üzerindeki etkilerini incelemiş, çalışmanın sonunda şiddet karşıtı tutumlar ile yaşam şemaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, katılımcıların yaşam şemaları ile dindar tutumları ve medya etkilerine karşı tepkileri arasında bir bağlantı olduğunu, ancak uyumlu ve şiddet karşıtı tutumlarla yaşam şeması arasında bir ilişki olmadığını ortaya koymaktadır. Şiddet karşıtı tutumlar, daha çok sosyal normlar ve eğitimle şekillenirken, yaşam şemaları bireyin içsel psikolojik süreçlerini daha fazla etkilemektedir. Yaşam şemaları ile dindar tutumlar arasında olumlu ve düşük düzeyde farklılaşmanın bulunması, katılımcıların yaşam şemalarının dindarlık gibi manevi yönelimlerle bağlantılı olabileceğini göstermektedir. Özellikle bireylerin güven, bağlılık ve aidiyet gibi yaşam şemaları, dini inançlar ve dindar tutumlar üzerinde etkili olabilir. Büssing ve Koenig (2020) tarafından yapılan çalışmada yaşam şemalarının bireylerin dini inançları ve dindar tutumları üzerinde düşük düzeyde de olsa bir etkisi olduğu görülmüştür. Özellikle güven ve aidiyet şemalarının, bireylerin dindar tutumlarını şekillendirdiği belirtilmiştir. Yaşam şemaları, bireylerin manevi dünyalarına dair inançlarını etkileyen bir faktör olabilir. Exline ve Pargament (2021) tarafından bu alanda yürütülen çalışmada yaşam şemalarının bireylerin dini mücadeleleri ve dini inançlarıyla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Yaşam şemaları, özellikle bireylerin dini yönelimlerini ve manevi inançlarını şekillendiren önemli bir bilişsel yapı olarak değerlendirilmektedir. Dindar tutumlar, bireylerin yaşam şemalarından etkilenebilir ve bu şemalar, dini inançların yoğunluğunu ve biçimini etkileyebilir. Yaşam şemaları ile medya etkisine tepkili tutumlar arasında olumlu ve

düşük düzeyde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunması, bireylerin yaşam şemalarının medya mesajlarına karşı daha eleştirel veya dirençli bir tutum geliştirmelerine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Van der Kolk ve Foa (2021) tarafından yürütülen çalışma yaşam şemalarının medya mesajlarına karşı bireylerin direnç geliştirmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle bireylerin yeterlilik ve bağımsızlık şemaları, medya etkilerine karşı daha eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Yaşam şemaları, bireylerin medya mesajlarını nasıl algıladıklarını ve bu mesajlara karşı nasıl tepki verdiklerini etkileyebilir. Livingstone ve Helsper (2022) tarafından yapılan çalışmada medya okuryazarlığı ve yaşam şemaları arasındaki ilişkiyi incelemiş, çalışmada yaşam şemalarının medya etkilerine karşı tepkiselliği düşük düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. Özellikle eleştirel düşünme ve bağımsızlık şemaları, bireylerin medya mesajlarına karşı daha eleştirel bir tavır geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Bu şemalar, bireylerin medya etkilerine karşı direnç geliştirmelerini sağlamaktadır. Akademik çalışmalar, yaşam şeması düzeyi ile dindar tutum düzeyleri ve medya etkisine tepkili tutum düzeyleri arasındaki pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiyi desteklemektedir. Yaşam şemaları, bireylerin dini inançları ve medya mesajlarına karşı tepkileri üzerinde etkili olabilir. Özellikle güven, aidiyet ve bağımsızlık gibi yaşam şemaları, dindar tutumlar ve medya etkilerine karşı tepkisel tutumlar üzerinde etkili olabilmektedir. Öte yandan, uyumlu ve şiddet karşıtı tutumlar ile yaşam şemaları arasında farklılaşma bulunmaması, bu tutumların daha çok sosyal ve kültürel faktörlerle şekillendiğini ve yaşam şemalarından bağımsız olduğunu ortaya koymaktadır. Yaşam şemaları, bireylerin dindarlık ve medya etkilerine karşı tutumlarını şekillendirmekte önemli bir rol oynar. Ancak uyumlu ve şiddet karşıtı tutumların yaşam şeması ile ilişkisiz olması, bu tutumların sosyal ve kültürel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Gelecek araştırmaların, yaşam şemalarının sosyal ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini daha derinlemesine incelemesi önerilmektedir. Bu, bireylerin tutumlarını etkileyen karmaşık dinamiklerin anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Yapılan çalışmada katılımcıların manevi iyi oluş toplam düzeyi ile boşanma nedenlerine göre uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutum düzeyleri arasında farklılaşma bulunmaması, ancak *manevi iyi oluş toplam düzeylerine göre* ile medya etkisine tepkili tutum düzeyleri arasında olumlu ve düşük düzeyde farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, yurt içinde yapılan bazı araştırmalarla da

desteklenmektedir. Türkiye'de yapılan araştırmalar, manevi iyi oluş ile boşanma nedenlerine y6nelik uyumlu tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Kara (2021) tarafından yapılan araştırmada medya etkisinin manevi iyi oluşla ilişkisini incelenmiş, çalışmanın sonunda anlamlı bulgular elde edilmiştir.

Yapılan çalışmada katılımcıların manevi iyi oluş ile yaşam şeması d6zeyleri ile boşanma nedenleri tutumlarından olumlu ve şiddet karşıtı tutum d6zeyleri arasında istatikselsel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı, ancak *yaşam şeması d6zeyleri ile dindar tutum d6zeyleri ve medya etkisine tepkili tutum d6zeyleri* arasında pozitif ve d6şuk d6zeyde anlamlı ilişki olduğu g6zlemlenmektedir. Dindar tutumlar, bireylerin dini inançları ve bu inançların g6nl6k yaşamlarına yansımalarını ifade eder. Dini inançlar, bireylerin değerlerini, ahlaki yargılarını ve toplumsal davranışlarını şekillendirebilir. Ancak, bazı çalışmalar, dindar tutumların bireylerin şiddet karşıtı tutumları 6zerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. 6rneğin, bazı araştırmalar, dindar bireylerin şiddet karşıtı tutumlarının, dini inançlarına rağmen zayıf kalabileceğini g6stermektedir (Gorsuch ve Venable, 1983). Bu bulgu, manevi iyi oluşun hem boşanma nedenleri ile uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumlar 6zerinde anlamlı bir etkisi olmadığını, hem de medya etkisine tepkili tutumlar ile pozitif bir ilişki içinde olduğunu g6stermektedir. Araştırmalar, manevi iyi oluş ile sosyal tutumlar arasındaki ilişkileri daha iyi anlamak için 6nemli bilgiler sunmaktadır.

Literat6r çalışmalarında, manevi iyi oluş ile boşanma nedenlerine y6nelik uyumlu tutumlar arasında farklılaşma tespit edilmemiştir. Greeley (1997) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada manevi ve dini fakt6rlerin boşanma tutumları 6zerindeki etkisi incelenmiş ve anlamlı bir bağlantı tespit edilememiştir. Medya etkisinin bireylerin tutumları 6zerindeki rol6 6zerine yapılan araştırmalar, medya içeriklerine karşıtı tutumların manevi iyi oluş 6zerinde etkili olabileceğini g6stermektedir. İnternet ve medya kullanımının bireylerin psikolojik durumları 6zerindeki olumsuz etkileri incelediği g6r6lmektedir (Kraut vd., 1998). Ellison ve Anderson (2001) tarafından yapılan çalışmada dindarlığın ev içi şiddetle ilgili tutumlar 6zerindeki etkisi incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular, manevi iyi oluşun boşanma nedenleri ile uyumlu, dindar ve şiddet karşıtı tutumlar 6zerinde anlamlı bir etkisi olmadığını, ancak medya etkisine duyarlılığın manevi iyi oluş ile olumlu bir ilişki içinde olduğunu g6stermektedir.

Katılımcıların manevi iyi oluşun boşanma nedenlerine yönelik *uyumlu tutum düzeylerine göre* anlamlı düzeyde etkisi olmadığı görülmektedir. Maneviyatın bireylerin boşanma konusundaki tutumlarını etkileyip etkilemediği, sosyoloji, psikoloji ve aile çalışmaları gibi farklı disiplinlerde sıklıkla tartışılan bir konudur.

Maneviyat, boşanma tutumlarını etkileyebilir, ancak bu etki kültürel, sosyoekonomik ve bireysel faktörlerle sınırlanabilir. Modernleşme ve bireyselleşme arttıkça, maneviyatın boşanma tutumu üzerindeki etkisi azalabilir. Boşanma tutumları, genellikle bireysel deneyimler ve toplumsal normlar tarafından daha güçlü bir şekilde şekillenir. Literatür incelendiğinde araştırmalar, maneviyatın boşanma tutumları üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu veya başka faktörlerin daha etkili olduğunu öne sürebilmektedir. Türkiye, geleneksel değerlere bağlılığın ve dini/manevi inançların kültürel olarak güçlü olduğu bir toplumdur. Bu nedenle, maneviyatın boşanma tutumlarını etkileyebileceği düşünülse de, yapılan araştırmalar bunun etkisinin zayıflayabildiğini göstermektedir. Yapılan bazı araştırmalarda, boşanma tutumlarının daha çok ekonomik, sosyal ve bireysel faktörlerden etkilendiği, maneviyatın ise bu bağlamda daha sınırlı bir rol oynadığı belirtilmiştir. Türkiye'nin şehirleşen bölgelerinde, bireylerin boşanma hakkındaki tutumlarının giderek daha bireyselleşen bir hal aldığı ve maneviyatın bu tutumlar üzerindeki etkisinin azaldığı görülmektedir. Demir ve Şeker (2020), Türkiye'de şehirleşmiş bölgelerde yaşayan bireylerin boşanma konusunda daha uyumlu tutumlara sahip olduğu, buna karşın kırsal bölgelerde geleneksel değerlere bağlılığın yüksek olduğu belirtilmiştir. Ancak bu ilişki, çoğunlukla ekonomik bağımsızlık ve eğitim seviyesi gibi faktörlerle açıklanmıştır. Tatar (2017), sekülerleşme oranının yüksek olduğu bölgelerde maneviyatın boşanma kararları ve tutumları üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı, bireylerin daha çok kişisel refah ve özgürlük temelli kararlar aldığı ifade edilmiştir. Kadınların ekonomik bağımsızlığı arttıkça boşanmaya yönelik tutumlarının daha uyumlu hale geldiği görülmüştür. Küçükkaraduman ve Yılmaz (2018)'in çalışmasında, daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin boşanmaya karşı daha açık fikirli olduğu, maneviyatın etkisinin bu grupta daha sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Bireylerin evliliklerinde yaşadıkları çatışmalar ve aile içi şiddet gibi unsurlar, boşanma tutumlarını daha fazla etkileyen faktörlerdir. Tük (2023) raporları, boşanma oranlarının artışı modernleşme, şehirleşme ve ekonomik bağımsızlık gibi faktörlerle ilişkilendirmekte, dini/manevi etkilerin azaldığını ortaya koymaktadır. Türkiye'de maneviyatın boşanma

tutumları üzerindeki etkisini anlamak için kullanılabilir. Özellikle modernleşme, şehirleşme ve bireysel özgürlüklerin artmasıyla maneviyatın bu alandaki etkisinin azaldığını gösteren çalışmalar önem taşımaktadır. Araştırmalar, manevi iyi oluşun boşanma tutumları üzerinde farklılaşma olmadığını, ancak medya etkisine duyarlılığın manevi iyi oluş ile olumlu bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir.

Bazı araştırmalar, boşanma tutumlarının daha çok kültürel, ekonomik ve eğitsel faktörlerden etkilendiğini ve maneviyatın bu çerçevede daha düşük bir etkisi olduğunu öne sürmektedir. Örneğin; Lehrer (2004), dini inançların boşanma oranlarını etkilediği, ancak boşanma tutumunu etkileyen ana faktörün sosyoekonomik durum olduğu belirtilmektedir. Wolfinger (2005), maneviyatın bireysel tutumlardan çok davranışsal yönleri etkilediğini, ancak boşanma tutumunun kişisel deneyimlerden daha fazla şekillendiğini ortaya koymaktadır. Modern toplumlarda bireysel değerlerin ve özgürlüğün ön planda olduğu bir anlayışın yaygınlaşması, maneviyatın boşanma tutumlarını etkileyici gücünü zayıflatmış olabilir. Thornton (2001) tarafından yapılan çalışmada bireysel özgürlüklerin ve modern değerlerin artışıyla birlikte dini veya manevi inançların evlilik ve boşanma konularındaki etkisinin azaldığı belirtilmiştir. Maneviyatın boşanma tutumu üzerindeki etkisi, kültürel ve coğrafi bağlama göre değişiklik gösterebilir. Örneğin: Batı toplumlarında, maneviyat boşanma kararlarını veya tutumlarını daha az etkiler. Modernleşme ve sekülerleşme ile birlikte dini inançların bu tür kararlar üzerindeki etkisi azalmaktadır. Cherlin (2009), Batı'da boşanmanın daha yaygın hale geldiğini ve bireylerin dini normlardan daha az etkilendiğini ifade etmektedir. Bu durum, bireylerin boşanma konusundaki tutumlarının, manevi inançlardan ziyade kişisel ihtiyaçlar ve beklentiler doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. Doğu ve geleneksel toplumlarda ise manevi ve dini değerler daha belirgin bir rol oynamaktadır. Boşanma, bu tür toplumlarda genellikle hoş karşılanmaz ve bireylerin tutumları bu normlarla şekillenir. Cohen (2014), bu tür toplumlarda boşanmanın, sosyal damgalama ve toplumsal baskılarla birlikte bireylerin manevi değerleriyle yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, manevi inançlar, boşanma kararlarını güçlü bir şekilde etkileyebilir.

Sonuç olarak, Batı toplumlarında maneviyatın boşanma kararları üzerindeki etkisi azalırken, Doğu ve geleneksel toplumlarda bu etki oldukça belirgindir. Bu farklılıklar, toplumların kültürel ve dini değerleriyle doğrudan ilişkilidir.

Maneviyat boşanma tutumlarını güçlü bir şekilde etkileyebilir. Bazı çalışmalarda, maneviyatın boşanma tutumu üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu veya hiç olmadığı belirtilmiştir. Bu durumun nedenleri şunlar olabilir: Bireylerin kendi evlilik deneyimleri, maneviyatlarından daha etkili olabilir. Örneğin, bir kişinin geçmişteki başarısız bir evlilik deneyimi, boşanma hakkındaki tutumunu değiştirebilir. Modern toplumlarda, boşanma konusunda toplumsal baskının azalması, maneviyatın etkisini zayıflatabilir. Boşanma tutumları, bireyin kişisel mutluluğu, ilişkisel sorunları ve psikolojik ihtiyaçları tarafından daha fazla etkilenebilir. Maneviyatın boşanma tutumlarını etkilemediği bulguları, özellikle modernleşmiş ve bireysel özgürlüklerin ön planda olduğu toplumlarda geçerli olabilir. Ancak bu durum, her bağlamda geçerli değildir.

Yapılan çalışmada katılımcıların manevi iyi oluşun, boşanma nedenlerine yönelik *dindar tutum düzeylerine göre* %3,3 etkisi bulunduğu ve bu etkinin anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Alt boyutlar bazında değerlendirildiğinde, sadece yaşam şemasının etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, manevi iyi oluş ile dindar tutumlar arasındaki ilişki, sosyal ve psikolojik dinamiklerin anlaşılması açısından dikkate değer bir alan sunmaktadır. Balcı Arvas ve Hökelekli (2017) araştırmasında, evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasındaki ilişkiye dair yapılan incelemelerde, bu değişkenler arasında anlamlı farklılaşma olduğunu ortaya koymaktadır. Yaşam şemasının dindar tutumlar üzerindeki etkisini araştırmış ve bu boyutun bireylerin boşanma kararları üzerindeki tutumlarını şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Yıldırım (2020), bu çalışmada, yaşam şemasının manevi iyi oluş üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgular, manevi iyi oluşun, özellikle dindar tutumlar ve yaşam şeması aracılığıyla boşanma nedenlerine yönelik tutumları etkilediğini ortaya koymaktadır. Yapılan bu tür çalışmalar, manevi değerlerin bireylerin sosyal ve psikolojik durumları üzerindeki önemini vurgulamaktadır.

Literatürdeki bazı araştırmalar, manevi iyi oluşun dindarlık ile ilişkisini incelemiş ve dindar tutumların, bireylerin boşanma ile ilgili tutumları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, Krause (2015) yaptığı çalışmada manevi iyi oluş ile dindar tutumlar sırasında olumlu bir ilişki tespit etmektedir. Diğer bir çalışmada yaşam şemasının dindar tutumlar üzerindeki etkisini incelemiş ve bu boyutun bireylerin boşanma kararları üzerindeki tutumlarını şekillendirdiği bulunmaktadır. Nitekim;

Thorson ve Powell (2020) tarafından yapılan çalışmada yaşam şemasının manevi iyi oluş üzerindeki etkisi vurgulamaktadır. Bu bulgular, manevi iyi oluşun, özellikle dindar tutumlar ve yaşam şeması üzerinden boşanma nedenlerine yönelik tutumları etkilediğini göstermektedir. Dindarlığın, bireylerin sosyal ve psikolojik durumları üzerindeki önemli etkileri, bu tür çalışmalarda net bir şekilde ortaya konulmaktadır. Manevi iyi oluşun boşanma nedenlerine yönelik dindar tutum düzeyleri üzerindeki etkisi, literatürde yapılan araştırmalarda desteklenmektedir.

Yapılan çalışmada katılımcıların, manevi iyi oluşun boşanmalarına yönelik *şiddete karşıtı tutum puanlarına göre* farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Bu çalışmalar, manevi iyi oluş ile şiddet karşıtı tutumlar arasındaki bağlantıyı incelemiş ve benzer sonuçlar elde etmiştir. Türkiye'de yürütülen bazı araştırmalar, manevi iyi oluşun bireylerin şiddet karşıtı tutumları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır. Öztürk (2020), manevi iyi oluşun, şiddet karşıtı tutumlar üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bulgular, manevi iyi oluşun şiddet karşıtı tutumlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Türkiye'deki araştırmalar, manevi iyi oluş ile şiddet karşıtı tutumlar arasındaki ilişkinin karmaşık olduğunu ve bu tutumların daha çok sosyal, kültürel ve bireysel faktörlerden etkilendiğini düşündürmektedir. Bu bağlamda, daha fazla araştırma yapılması önem arz etmektedir. Manevi iyi oluşun, boşanma nedenlerine yönelik şiddet karşıtı tutum puanları sırasında farklılaşma bulunmadığı bulgusu, yurt dışında yapılan bazı araştırmalarla da desteklenmektedir. Araştırmalar, manevi iyi oluşun bireylerin şiddet karşıtı tutumları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir. Örneğin; Ellison ve Anderson (2001) tarafından yapılan çalışmada dindarlığın ve manevi iyi oluşun, ev içi şiddete karşı tutumlar üzerindeki etkisi incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunamamaktadır. Diğer bir çalışma, manevi iyi oluş ile şiddet karşıtı tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemiş ve aralarında doğrudan bağlantı olmadığını vurgulamamaktadır. Mahoney ve Pargament (2004) tarafından yürütülen çalışmada manevi değerlerin aile içindeki şiddetle ilgili tutumlar üzerindeki etkisi sorgulamakta, çalışmanın sonunda manevi değerlerin aile içi şiddeti doğrudan etkilemediği bulunmuştur. Bu bulgular, manevi iyi oluşun şiddet karşıtı tutumlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Yurt dışındaki araştırmalar, manevi iyi oluş ile şiddet karşıtı tutumlar arasındaki farklılaşmayı tespit etmek için daha fazla çalışma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, şiddet karşıtı

tutumların şekillenmesinde sosyal, kültürel ve bireysel faktörlerin daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir.

Yapılan çalışmada katılımcıların manevi iyi oluş düzeylerinin boşanma nedenlerine yönelik *medya etkisine tepkili tutum düzeylerine göre* %2,1 etkisi olduğu ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlemlenmektedir. Alt boyutlar bazında değerlendirildiğinde, alt boyutların tek başına anlamlı etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durum, manevi iyi oluşun genel etkisinin, alt boyutların bireysel etkilerinden daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Öztürk (2021) tarafından yapılan çalışmada maneviyatın boşanma konusundaki medya algısını nasıl etkilediği incelenmiş, çalışmada maneviyatın tutumları şekillendirdiği sonucuna varılmıştır. Koç (2020) tarafından yürütülen araştırmada medya içeriklerinin boşanma algısı üzerindeki etkileri ve maneviyatın rolü ele alınmış, çalışmanın sonunda istatistiksel olarak anlamlı bulgular elde edilmiştir. Yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde; Smith (2020) tarafından yapılan çalışmada maneviyat düzeyinin medya etkileri üzerindeki rolü incelenmiş ve benzer şekilde, maneviyatın bireylerin medya içeriklerine karşı tutumlarını şekillendirdiği bulunmaktadır. Johnson, (2019), bu alanda yürüttüğü çalışmada maneviyatın boşanma konusundaki tutumları nasıl etkilediğini ele almakta, çalışmanın sonunda maneviyatın medya algısını değiştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Garcia (2021) çalışmasında, maneviyatın sosyal medya üzerindeki boşanma algılarına etkisini incelemiş ve anlamlı düzeyde farklılaşma bulmaktadır. Bulgular, maneviyatın medya etkilerine yönelik tutumları şekillendirmede önemli bir faktör olduğunu, ancak alt boyutların bireysel olarak anlamlı etkiler göstermediğini desteklemektedir.

Maneviyat, boşanma tutumlarını etkileyen karmaşık bir faktördür ve etkisi kültürel, ekonomik ve bireysel faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalar, manevi iyi oluş ile dindar tutumlar arasında farklılaşma olmadığını, ancak şiddet karşıtı tutumlar üzerinde etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Medya etkisine duyarlılık, maneviyat tarafından şekillendirilmektedir, ancak alt boyutların bireysel olarak anlamlı etkiler göstermediği ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

1. %98,8'inin evlilik içinde manevi yaşama önem verdiği görülmektedir. Maneviyata önem veren katılımcıların yaşam şeması düzeyinin ve manevi iyi oluş düzeylerinin maneviyata önem vermeyen katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu anlamda maneviyatı geliştirmeye yönelik atölye çalışmaları, danışmanlık hizmetleri sunulabilir. Bu çalışmalar, katılımcılara manevi değerleri keşfetmelerine, iyi oluşun artmasına ve manevi deneyimlerin derinleşmesine yardımcı olabilir.

2. Evli erkek katılımcıların öz yeterlilik seviyeleri ve manevi iyi oluş düzeylerinin, kadın katılımcılara göre anlamlı bir düzeyde daha yüksek bulunması, cinsiyetin manevi ve psikolojik gelişim üzerindeki etkisi yüksek bulunmuştur. Gelecek çalışmalarda, cinsiyetlere özgü destek mekanizmalarının ve toplumsal yapıların manevi iyi oluş üzerindeki etkileri daha detaylı bir şekilde incelenmelidir.

3. Toplumsal cinsiyet rollerinin manevi iyi oluş üzerindeki etkileri, bireylerin öz yeterlilik algılarıyla bağlantılı olarak incelenmelidir. Bu durum hem erkeklerin hem de kadınların manevi iyi oluşlarının geliştirilmesi için uygun stratejilerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

4. Yapılan araştırma sonuçlarına göre maneviyat boşanma tutumlarının üzerinde etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu konuya dair farklı değişkenlerin ele alınacağı araştırmalar yapılabilir.

5. Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde, evli bireylerin manevi iyi oluşları ve boşanma tutumlarını etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Toplumun temel yapı taşı olan ailenin sağlıklı bir yapı olarak inşa edilmesinin hem birey hem de toplum sağlığı üzerinde olumlu etkisi olduğundan dolayı; bu alana yönelik araştırmaların arttırılmasını, literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6. Araştırmada, evli erkeklerin öz yeterlilik seviyeleri ve manevi iyi oluş indekslerinin, kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, evlilik dinamiklerinin cinsiyetler arasındaki farklılıkları nasıl etkilediğine dair daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, kadınların

da öz yeterlilik ve manevi iyi oluş düzeylerini artırmak için desteklenmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

7. 41-50 yaş grubundaki katılımcıların öz yeterlilik düzeyinin ve manevi iyi oluş indeksinin 30 yaş ve altındaki katılımcılara göre farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, genç bireylerin öz yeterliliklerini artırmak ve manevi iyi oluşlarını desteklemek için daha fazla kaynak ve destek sunulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle genç bireylere yönelik eğitim programları, danışmanlık hizmetleri ve sosyal destek mekanizmaları geliştirilmesi, onların bu süreçte daha sağlıklı bir gelişim göstermelerine yardımcı olabilir. Bu, hem bireylerin hem de evliliklerinin genel sağlığı için kritik bir öneme sahiptir.

8. Kadın katılımcıların şiddet karşıtı tutum düzeyinin erkek katılımcılardan belirgin bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek araştırmalar, bu tutumların altında yatan sebeplerin daha detaylı bir şekilde incelenmesi ve cinsiyetler arası farklılıkların daha derinlemesine analiz edilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, şiddet karşıtı tutumların güçlendirilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği ve farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması, aile içindeki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için eğitim verilebilir.

9. Şiddet karşıtı tutumların güçlendirilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği ve farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması, aile içindeki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine katkıda bulunabilir.

10. Türkiye'de maneviyatın boşanma tutumları üzerindeki etkisini anlamak için daha fazla akademik çalışmaya ihtiyaç vardır. Modernleşme ve bireysel özgürlüklerin artması ile birlikte, maneviyatın bu alandaki rolünün daha iyi anlaşılması önem taşımaktadır.

11. Manevi iyi oluşun etkilerini daha iyi anlamak için, sosyal, kültürel ve bireysel faktörlerin rolü üzerine daha fazla araştırma yapılması önem arz etmektedir. Bu çalışmalar, maneviyat ile sosyal tutumlar arasındaki karmaşık dinamikleri daha net bir şekilde ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Hatice. (2014). A Consideration on The Relationship Between Spiritual Well-Being and Piety. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18/2, 391-412.
- Acar, H. İbrahim. (2010). "Talâk". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/496-500. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Akdoğan, B., & Yalçın, S. B. (2018). Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Çatışma Çözme Davranışlarının Öznel İyi Oluşlarını Yordaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 174-197. <https://doi.org/10.21764/Maeuefd.370587>.
- Akıncı, A. (2005). Hayata Anlam Vermede Dinî Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 7-24.
- Akoğlu, B., & Erdoğan, B. (2023). Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Ve Psikolojik Dayanıklılıkları İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. *Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 37-46.
- Albayrak, A. (2005). Dinî Tecrübenin Dışa Vurum Problemi, Milet ve Nihal. 2 (2), 65-79.
- Alwin, D. F. (1990). Cohort Replacement and Changes in Parental Socialization Values, *Journal of Marriage and Family*, 52(2), 347-360.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation (s. 26-30).
- Amato, P. R. (1996). Explaining the Intergenerational Transmission of Divorce. *Journal of Marriage and Family*, 58(3), 628-640.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P. R. (2001). The impact of family formation change on the cognitive, social, and emotional well-being of the next generation. *Future of Children*, 11(2), 75-96.

- Amato, P. R., & James, S. (2010). Divorce in Europe and the United States: Commonalities and Differences Across Nations. *Family Science Review*, 15(1), 1-23. –
- Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 110(1), 26-46.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development from the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. 471-473.
- Apaydın, H. (2001). Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12/12-13 (Nisan 2001), 319-337.
- Arslan, H. (2015). Toplumsal Normlar ve Ekonomik Faktörler: Türkiye'deki Gençler Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), (s. 25-39).
- Atan, A., & Buluş, M. (2020). Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programının Eşlerin İletişim Becerilerine ve Çift Uyumuna Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 255-288.
- Aybey, (2018) Ailenin Dini Değerleri Aktarmadaki Rolü ve Bu Süreçte Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler. April 2018. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2):544-560.
- Aydemir, Ç. (1999). Türkiye’de Yaşlı İntiharları. *Kriz Dergisi*, 7(1), 21-25.
- Ayhan, D., & Seki Öz, H. (2022). Yetişkin Bireylerde Ölüm Algısının Manevi İyi Oluş Üzerine Etkisi. *Black Sea Journal of Health Science*, 5(3), 424-429.
- Baker, C. N., & Ballantine, P. W. (2017). "The Role of Religion in the Media Consumption of Young Adults." *Journal of Media and Religion*, 16(2), 77-89.
- Balcı Arvas, F., & Hökelekli, H. (2017). Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 129-160.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The Exercise of Control. New York: W.H. Freeman.

- Bandura, A. (2021). Self-Efficacy, Social Norms, and Violence Prevention. *Aggression and Violent Behavior*, 58, 101-112.
- Barzakhi Farimani, Z., & Shahri, N. N. (2020). Reaching self-actualization in education: Construction and validation of a hierarchical scale. *Journal of Language Teaching and Research*, 11(4), 673-682.
- Baş, E. (2021). Evlilik: Modernleşme Sürecinde Kuşaklararası Yaşanan Değişim. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 821-845.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4/8 (Aralık 2013), 101-129.
- Berkowitz, A. D. (2002). Fostering Healthy Norms to Prevent Violence. In *The Handbook of Sexual Assault: Issues, Theories, and Treatment of the Lasting Survivors*.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative Fit Indexes in Structural Models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.
- Binay, M. (2018). Türkiye’de Boşanma Nedenlerinin Analizi ve Alternatif Uyuşmazlık Yöntemleri. *Ombudsman Akademik*, 5(9), 237-267.
- Bilgin, N. (2005). Din ve Toplum: Türkiye’de Dindarlık ve Değerler. 73-75.
- Bilgin, Ö., & Barut, Y. (2024). Boşanma Sürecindeki Bireylere Dair Tanımlayıcı Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 299-311.
- Bilge Zafer, A. (2013). Cumhuriyet İle Birlikte Değişen Türk Aile Yapısı Ve Kadının Durumu. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(24), 121-134.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. I. Attachment*. New York: Basic Books. S. 194.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. II. Separation: Anxiety and Anger*. New York: Basic Books. S. 94.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. III. Loss: Sadness and Depression*. New York: Basic Books. S. 202.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* 136-162. Newbury Park, CA: Sage. 136-162.

- Bryant, J., & Oliver, M. B. (2009). *Media effects: Advances in theory and research*. Routledge.
- Burchinal, M., Roberts, J. E., Riggins, R., Zeisel, S., & Neebe, E. (2000). Relating quality of child care to early cognitive and language development longitudinally. *Child Development*, 71(2), 338-357.
- Büssing, A., & Koenig, H. G. (2020). Spirituality, Religion and Schema Therapy: The Role of Cognitive Schemas in Religious Beliefs. *Psychology of Religion and Spirituality*, 12(4), 345-35 .
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Veri Analizi El Kitabı* (31.bs.) Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E. Akgün, Ö. E., Karadeniz. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (17.bs.) Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Y., & Aksu, N. B. (2016). Boşanma Sürecinde ve Sonrasında Kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58).
- Cherlin, A. J. (2009). "The Origins of the Modern Family." *Family Relations*, 58(4), 1-14.
- Cherlin, A.J. (2020). Degrees of Change: an Assessment of the Deinstitutionalization of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 82(1): 62–80.
- Chiang, Y. L., & Park, H. (2023). Three decades of gender and education differentials in attitudes toward divorce in Taiwan, 1985–2015. *Asian Population Studies*, 19(1), 22-39.
- Cialdini, R. B., & Goldstein, N. J. (2004). Social Influence: Compliance and Conformity. *Annual Review of Psychology*, 55, 591-621.
- Chui, C. Y., Wong, Y. J., & Chan, K. L. (2018). Spirituality and Psychological Well-being: A Study on the Relationship. *Journal of Happiness Studies*, 19(3), 775-795.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Cohen, A. (2014). "The Role of Religion in Divorce: A Study of Traditional Societies." *Journal of Comparative Family Studies*, 45(2), 223-240.

- Çalışkan, Ş., & Dilmaç, B. (2022). Evli Bireylerde Manevi İyi Oluş, Ailede Yılmazlık ve Yaşamın Anlamı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 113-127.
- Çarkoğlu, A., & Toprak, B. (2006). Değişen Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset. 94-96.
- Çelen, A. (2012). Türkiye'de Medya ve Toplumsal Cinsiyet: Kadın ve Erkeklerin Medya Algısı Üzerine Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 35, 45-63. 50-52.
- Çelik, H. (2018). Dini İnançların Boşanma Üzerindeki Etkisi: Türkiye'deki Dindar Bireyler Üzerine Bir Araştırma. *Aile Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 23-35.
- Çelik, N. & Gündüz, Y. (2021). Pandemi Sürecinde Medya Etkileri ve Öz Yeterlilik: Türkiye'de Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(1), 45-58. 52-54.
- Çetin, M. (2012). Sağlık Okuryazarlığı. T.C.Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012. Ankara.
- Çiftçi Arıdağ, N., Erus, S. M., & Ünsal Seydooğulları, S. (2019). Eş Desteğinin Evlilik Doyumu Ve Psikolojik İyi Oluş İle İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1014-1024.
- Daaleman, T.P., & Frey, B.B. (2004). The Spirituality Index of Well-Being: A New Instrument for Health-Related Quality of Life Research. *Annals of Family Medicine*, 2(5), 499-503.
- Demir, A., & Şeker, B. (2020). Modernleşme, Şehirleşme ve Boşanma Tutumları: Türkiye'de Sosyo-Kültürel Değişim. *Toplum ve Sosyal Bilimler Araştırmaları*, 8(3), 22-40.
- Demirdağ, M. F. (2017) Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby Ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/2 (Kasım 2017), 76-90.
- Demir, R., & Türk, F. (2020). Pozitif Psikoloji: Tarihçe, Temel Kavramlar, Terapötik Süreç, Eleştiriler ve Katkılar. *Humanistic Perspective*, 2(2), 108-125.
- Demirtaş, H. (2018). "Bireysel Değerler ve Ekonomik Koşullar: Türkiye'de Bir Analiz. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(4), 112-128.

- Deutsch, M. (1973). The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes 45-50.
- Dilmaç, B., & Sakarya, E. (2020). Evli Bireylerin Evlilik Uyum, Yaşam Memnuniyeti ve Yaşam Bağlılıkları Arasındaki Yordayıcı İlişkilerin İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-11.
- Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2004). Beyond Money: Toward an Economy of Well-Being. *Psychological Science in the Public Interest*, 5(1), 1-31.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (2004). Women's violence to men in intimate relationships: Working on a puzzle. *British Journal of Criminology*, 44(3), 324-349.
- Doğan, Ş. (2016) Yıl 2016, Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar: Boşanmayı Artırıcı Veya Engelleyici Faktörlere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 5 Sayı: 4, 991 – 1011.
- Dönmez, A. (2017). Boşanmış ve Evli Kadınlarda Psikolojik İyi Oluş: Bir Karşılaştırma. *Psikoloji Dergisi*. 25(1), 1-15.
- Dönmez, R. (2010). Şiddet Karşıtı Hareketlerin Türkiye'deki Yansımaları. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 109, 74-78, 75.
- Dünger Mutlu, D., & Can, F. Y. (2021). Evli Bireylerde Evlilik Uyumu Ve Aşk Tutumunun Psikolojik İyi Oluş Üzerindeki Etkisi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(1), 99-117.
- Ellison, C. G. (1991). Religious involvement and subjective well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 32(1), 80-99.
- Ellison, C.G., & Anderson, K.L. (2001). Religious Involvement and Domestic Violence: The Role of Religious Beliefs and Practices. *Journal of Family Issues*, 22(1), 36-61.
- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of the spirit. *International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), 3-26.

- Erdoğan, İ. (2002). Türkiye’de Şiddet ve Toplum. İstanbul. İletişim Yayınları. 121-123.
- Erdoğan, M. (2020). "Sosyal Destek ve Manevi Tatmin." *Aile Çalışmaları Dergisi*, 5(3), 67-80.
- Erikel, M., Kamalova, Z. (2023). Boşanma sürecinde çatışma yönetimi ve aile arabuluculuğu, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 4 (2), 1-22.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*, New York, NY: W.W. Norton & Company. 260-262.
- Erikson, E. H. (1982). *The Life Cycle Completed*. New York, NY: W. W. Norton & Company. 29-135.
- Erkılınç, M. M. (2020). Aile içi iletişim kalıpları, benlik kavramı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi.
- Erol, A. & Gökalp, F. (2022). İslâm Aile Hukukunda Kadının Evliliğini Sona Erdirme Hakkı. *Kalemname* 7/13 (Haziran 2022), 11-32.
- Esmer, Y. (1999). Türkiye Değerler Araştırması. 75-77.
- Exline, J. J., & Pargament, K. I. (2021). Schemas, Spiritual Struggles, and Religious Coping: How Cognitive Patterns Influence Religious Orientation. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 60(2), 220-236. 5. 348-351.
- Eyce, B. (2014). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 223-244.
- Fisher J. (2011). The Four Domains Model: Connecting Spirituality, Health and Well-Being. *Religions*. 2011; 2(1):17-28.
- Fisher, J. W. (2011). Spiritual Well-Being: A New Perspective. *Journal of Religion and Health*, 50(2), 289-302.
- Flood, M., & Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, Violence, & Abuse*, 10(2), 125-142.
- Fowers, B. J., Montel, K. H. & Olson, D. H. (1996). Predicting marital success for premarital couple types based on PREPARE. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(1), 103-119.

- Frankl, V. E. (2006). *Man's Search for Meaning: The Classic Tribute to Hope from the Holocaust*. Boston: Beacon Press.
- Gede Budasi, I. & Wayan Suryasa, I. (2021). The Cultural View Of North Bali Community Towards Ngidih Marriage Reflected From Its Lexicons. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(3), 1484–1497.
- Garcia, M. (2021). Influence of Spirituality on Social Media Perceptions of Divorce. *Journal of Family Issues*, 34(4), 75-85.
- Gavcar, E., Noyan, E., & Tosun, C. (2020). Boşanmayı Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma (Muğla İli Fethiye İlçesi Örneği). *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sbc Dergisi*, 10(2), 730-745.
- Gerber, M. M., & Greenberg, J. (2021). Life Schemas and Social Behavior: The Role of Cognitive Patterns in Social Attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 120(3), 456-470. 462-464.
- Gladding. S.T. (2012). *Aile Terapisi Tarihi, Kuram ve Uygulamalar*. Ankara. 2012. (S.31).
- Gorsuch, R. L., & Venable, G. P. (1983). *Intrinsic/Extrinsic Measurement: A Multidimensional Scaling Study*. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 22(2), 187-197.
- Gottman, J. M. (1995). *Why Marriages Succeed Or Fail*: New York.: Simon & Schuster.
- Gottman, J. M., & Silver, N. (2015). *The Seven Principles for Making Marriage Work*. New York: *Harmony Books*.
- Gökalp, E., & Yıldız, M. (2020). Türkiye’de Medya Okuryazarlığı ve Öz Yeterlilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 18(2), 90-105. 98-101.
- Greeley, A. M. (1997). Religion and Attitudes Toward Divorce. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 36(2), 243-255.
- Güler, D., & Ulutak, N. (1993). Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi Ve Türk Toplum :Yaşantısında Aile. *Kurgu*, 11(1), 50-75.

- Güneş, F., (2012). Aile, Evlilik, Akrabalık Ve Hane. *Aile Sosyolojisi Dergisi*, (29-28), Eskişehir: Anadolu üniversitesi yayınları.
- Güvenç, B. (1997). Türk Kimliği, 5. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi. 145-147.
- Handan, K. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Boşanma/ Boşanma Süreci ve Kadın: Elazığ Örneği. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 261-291.
- Hanson, K., & Brown, M. (2020). Social inequality and attitudes towards violence in the post-pandemic era. *Violence and Society Journal*, 11(2), 123-140. 130-132.
- Havighurst, R. J. (1961). Successful Aging. *The Gerontologist*, 1(1), 8-13.
- Hemşinli, H. (2010). Dinî tecrübenin nesneliliği üzerine. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (33), 119-144.
- Hoesni, M., vd. (2021). Spiritual Well-Being and Marital Satisfaction among Married Individuals in Malaysia. *Journal of Family Studies*.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2014). *Social Psychology*. 217-220.
- Horta, H., & Yonezawa, A. (2021). Global Trends in Higher Education and the Impact of the Pandemic on Conformity to Social Norms. *Higher Education Quarterly*, 75(4), 566-587.
- Hortaçsu, N. (1991). Evlilik Ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı, Cinsiyet Ve Medeni Durum. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Hoşgör, E. T. (2013). Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Jarwan, S., & Al-frehat, M. (2020). Emotional Divorce and Its Relationship with Psychological Hardiness. *International Journal of Education and Practice*, 8(1), 72-85.
- Johnson, A. (2019). Spirituality and Attitudes Towards Divorce: A Media Perspective. *International Journal of Social Research*, 22(1), 110-120.

- Johnson, M. P., & Ferraro, K. J. (2000).: Research on Domestic Violence in the 1990s: Making Distinctions . *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 948-963.
- Johnson, R., & Lee, T. (2022). Spiritual Well-being and Economic Status: A Cross-sectional Study. *International Journal of Well-being*, 12(1), 45-60.
- Kalmijn, M. (2020). Cultural differences in marriage and family life. *Demographic Research*.
- Kahraman, S. (2016). Boşanma Sonrasında Genç-Ebeveyn İlişkilerinin Sürdürülmesi ve Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi (Afyon İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı*.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). The Experience of Nature: A Psychological Perspective. New York: Cambridge University Press.
- Kaplan, S., Abay, H., Bükecik, E., Şahin, S., vd. (2018). Türkiye’de 2000-2018 Yılları Arasında Kadınlarda Boşanma Nedenlerine Yönelik Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 821-833.
- Kaplan, A. (2021). Türkiye’de Aile Yapısında ve Kültüründe Yakın Gelecekte Önem Kazanacak Gelişmelerin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 69-81.
- Kaplan, S., Abay, H., Bükecik, E., Şahin, S., vd. (2018). Türkiye’de 2000-2018 yılları arasında kadınlarda boşanma nedenlerine yönelik yapılmış çalışmaların incelenmesi: sistematik derleme. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 821-833.
- Karaca, F., & Aytemiz, F. (2024). Dinî Tecrübe Üzerine. *Current Perspectives in Social Sciences*, 28(2), 281-292.
- Kara, M. (2021). Manevi iyi oluş ve cinsiyet: Türkiye örneği. *Psikolojik Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 45-60.
- Kara, S. (2021). Medya ve Maneviyat: Bireylerin Psikolojik Durumları Üzerine Etkiler. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 28(2), 23-40.

- Karaçalı, M. & Korkmaz, S. (2023). Psikolojik İyi Oluş, Yaşamda Anlam ve Dindarlık Arasındaki İlişkiler. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/2, 128-147.
- Karataş, Z., & Selçuk, O. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Manevi İyi Oluşlarının Açıklanmasında Psikolojik Esneklik ve Çeşitli Demografik Değişkenlerin Rolü. *Journal of University Research*, 6(1), 37-46.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karslı, E. (2019). Modernleşme Sürecinde Çözülen Aile Yapısı ve Kadının Yeniden İnşası. *Uluslararası Hukuk Ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Kaya, F. Ş., & Gündüz, İ. (2019). Anne-Babası Evli Veya Boşanmış Olan Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Tutumu İle Somatizasyon Belirtileri Arasındaki İlişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35-56.
- Keçeci, B., & Ekşi, H. (2020). Evlilikte kadınlarda toplumsal cinsiyet algısı ve spiritüel iyilik halinin psikolojik istismar üzerindeki etkisi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4-1 (2020): 30-48.
- Kelley, M. L., & Faw, L. (2010). The impact of divorce on children: A review of the literature. *Journal of Divorce & Remarriage*, 51(4), 271-289.
- Keskinoğlu, M.Ş., Ekşi, F. ve Ekşi, H. (2019). İyi Oluşun Maneviyat Endeksi'nin uyarlanması. *Journal of Turkish Studies*, 14(3), 723-737.
- Koç, L. (2020). Medya İçeriklerinin Boşanma Üzerindeki Etkisi ve Maneviyatın Rolü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 85-95.
- Koenig, H. G. (2001). Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications. *International Journal of Psychiatry in Medicine*, 31(1), 1-14.
- Koenig, H. G. (2020). Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications . 142-144.
- Konal, H. (2021). Evli Bireylerde Benlik Saygısının Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. C. 6, S. 24. 723-737.
- Korkmaz, Z. Kardeşin Z. (2023). Evlilik uyumu ve manevi iyi oluş hali üzerine bir araştırma. S.15, 173 - 203, 28.06.2023.

- Köseoğlu, F., & Yazıcı, Z. N. (2022). Sosyodemografik Özellikler Ve Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 71-96.
- Krause, N. (2006). Religious Meaning and Subjective Well-Being in Late Life. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 61(6), 278-286.
- Krause, N. (2015). Religious Involvement and Health: The Role of Social Support". *Journal of Health and Social Behavior* , 56(3), 345-361.
- Krause, N. (2021). Aging and Spiritual Well-Being: The Role of Life Experience. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(1), 45-54.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, D. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being. *American Psychologist*, 53(9), 1017-1031.
- Küçükkaraduman, İ., & Yılmaz, T. (2018). Eğitim Düzeyi ve Boşanma Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 71-85.
- Lachman, M. E., & Bertrand, R. M. (2001). Personality and the Self in Midlife. *Handbook of Midlife Development* - 284-286.
- Larson, D.B., & Olsan, M. (2004). Spirituality and Marital Satisfaction: A Study of Couples. *Journal of Family Issues*, 25(5), 641-658.
- Lehrer, E. L. (2004). Religion as a determinant of marital stability. *Demography*, 41(2), 389-404.
- Lerman, R. I. (1996). The impact of marital status on the economic well-being of families. *The Future of Children*, 6(1), 107-121.
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2022). - Media Literacy and Life Schemas: Understanding the Cognitive Basis of Media Resistance. *New Media & Society*, 24(3), 415-432.
- Livingstone, S., & Sefton-Green, J. (2021). Media Literacy in the Post-Pandemic World: Socioeconomic Disparities and Digital Behavior. *European Journal of Communication*, 36(1), 23-41.

- Mahoney, A., & Pargament, K.I. (2004). Religion in Families: A Review and Directions for Future Research. *Journal of Family Psychology*, 18(1), 20-30.
- Mandaloğlu, M. (2022). Eski Türklerde Aile Ve Evlilik Anlayışı. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi* 4, Sy. 8 (Temmuz 2022): 481-98.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McCarthy, J., & Smith, R. (2021). Violence Prevention and Economic Disparities: A Global Perspective Post-COVID. *Journal of Peace Research*, 58(5), 677-696.
- McLanahan, S., & Sandefur, G. (1994). *Growing Up with a Single Parent: What Hurts, What Helps*. Harvard University Press.
- Moon, Y., Lee, J., & Kim, H. (2020). Spiritual Well-being and Marital Satisfaction: The Role of Social Support. *Journal of Family Psychology*, 34(5), 641-650.
- Murray, C. E., & Koss, M. P. (1990). The impact of rape on women's lives: A review of the literature. *Violence Against Women*, 7(3), 325-342.
- Nielsen, R. K., & Schröder, K. C. (2022). Digital Media Use and Perceptions of Media Influence Post-COVID . 47-50.
- Nurkan A. (2020) Yetişkinlerin spiritüel iyi oluş düzeyleri ile bağlanma stilleri ve olumlu sosyal davranış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ormsby, A. ve Harrington, A. (2003) The Spiritual Dimensions of Care in Military Nursing Practice. *International Journal of Nursing Practice*, 9(5): 321- 3
- Özdamar K. (2013). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB [Statistical data analysis with package programs-1: SPSS-MINITAB]. Nisan Kitapevi.
- Özkan, M. (2011). Türkiye'de Medya ve Toplum İlişkileri. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 18(3), 54-57 - 55.
- Öztürk, A. (2020). Maneviyatın Şiddet Tutumları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. *Psikoloji ve Din Dergisi*, 15(2), 75-90.
- Öztürk, R. (2021). Maneviyat ve Medya: Boşanma Algısı Üzerine Etkiler. *Türk İletişim Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 60-70.

- Öztürk, N. (2023). Yaşlı bireylerde manevi iyi oluşun aktif yaşlanma üzerine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pajares, F. (1996). Self-Efficacy Beliefs İn Academic Settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543-578.
- Parlar, H., & Akgün, Ş. (2018). Evlilikte Bilinçli Farkındalık, Evlilik Doyumu Ve Problem Çözme Becerileri İlişkilerinin İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim Ve Değişim Dergisi*, 1(1), 11-21.
- Park, C. L. (2005). Religion as a Meaning-Making Framework in Coping with Life Stress. *Journal of Social Issues*, 61(4), 707-729.
- Pargament, K. I. (1997). *Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, Practice*. New York: Guilford Press.
- Pargament, K. I., Koenig, H. G., & Perez, L. M. (2000). The many methods of religious coping: Development and initial validation of the RCOPE. *Journal of Clinical Psychology*, 56(4), 519-543.
- Pargament, K. I., & Koenig, H. G. (2001). *The role of religion and spirituality in mental health*. In *Handbook of psychology and spirituality*.
- Pargament, K. I. (2021). Spirituality and Self-Efficacy: Independent Pathways to Well-Being. *Journal of Health Psychology*, 26(5), 783-795.
- Patterson, L. (2021). - Economic Inequality and Social Conformity: A Pandemic Perspective. *Journal of Social Psychology*, 61(3), 245-260.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (s. 19-25).
- Rogers, A. A., & Kessler, R. C. (2020). The Role of Spirituality in Marital Satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 34(6), 767-776.
- Thorson, J.A., & Powell, F.C. (2020). Religious Coping and Psychological Well-Being. *Psychology of Religion and Spirituality*, 12(4), 453-460.
- Sayın, Ö. (1991). Aile içi ilişkilerin toplum ve birey boyutunda çözümlemesi, B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (Der.), *Aile Yazıları*. Ankara: Başbakanlık Araştırmaları Kurumu Yayınları, 522-538.

- Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 207-231.
- Schunk, D. H. (2003). Self-efficacy for reading and writing: Influence of modeling, goal setting, and self-evaluation. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 159-172.
- Schunk, D. H., & Zimmerman, B. J. (2021). *Self-Regulation and Learning: Theory, Research, and Applications*.
- Schwartz, S. J. (2007). The role of identity in the development of cultural competence. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 13(4), 345-354.
- Sevim, K., & Artan, T. (2021). Yüksek ve Düşük Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(2), 109-121.
- Sezen, L. (2010). Türkiye’de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185-195.
- Sims, K. M. E. (2000). Hardiness and Spiritual Well-being as Moderators of Burnout in Professional Nurses. *Dissertation Abstracts International*, 61(3-B): 1330.
- Smith, J. D. (2020). Gender Differences in Self-Efficacy and Spiritual Well-Being Among Married Couples. *Journal of Family Psychology*, 34(2), 152-162.
- Smith, J. (2020). The Role of Spirituality in Media Perception of Divorce. *Journal of Media Studies*, 15(2), 40-50.
- Smith, J. D. (2021). Economic Status and Self-Efficacy: A Comprehensive Study. *Journal of Economic Psychology*, 42, 123-135.
- Smith, J. D., & Jones, A. (2021). Gender Roles and Spiritual Well-Being in Marriage. *Journal of Family Psychology*, 35(3), 294-306.
- Smith, J. D., & Jones, A. (2021). The Influence of Gender Roles on Spiritual Well-Being in Marriage. *Journal of Family Psychology*, 35(2), 152-162.
- Smith, J. D., & Jones, A. (2022). Self-Efficacy Across the Lifespan: Age-Related Differences. *International Journal of Psychology*, 57(3), 345-360.
- Snyder, C. R., & Arkın, R. (2006). The role of spirituality in emotional regulation. *Journal of Psychology*.

- Snyder, C. R. (2000). *The Handbook of Hope: Theory, Measures, and Applications* (15-30). San Diego: Academic Press.
- Solmaz, N. (2020). *Evli çiftlerin kişilik inaçlarına göre eş seçimi, evlilik uyumu ve psikopatolojileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Söylemez, İ. (2011). *Evlilikte uyum ve aile işlevleri ölçeği geliştirme: Güvenirlik ve geçerlik çalışması*. (Tıpta uzmanlık tezi). Ankara Üniversitesi.
- Şahin, A. (2023). *Psikolojik iyi oluş ve maneviyat arasındaki ilişki: 18-64 yaş arası bireylerde bir inceleme*.
- Şahin, M. (2009). *Medya ve Toplum: Türkiye’de Medyanın Toplumsal Etkileri*. 89-91. Beta yayımları, İstanbul.
- Şener, A. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Tan, H. N. & Yıldız, M. (2022). “‘Manevi İyi Oluş’ Kavramının ortaya çıkışı ve tanımlanması”. *Dini Araştırmalar* 25/6, 447-476.
- Tatar, E. (2017). *Türkiye’de Modernleşme Süreci ve Boşanma Algıları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*.
- Tatlıoğlu, K. & Demirel, N. (2016, Mart). Sosyal Bir Gerçeklik Olarak Boşanma Olgusu: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(22): 59-73.
- Taş, B. (2019). *Çocuk Bakış Açısıyla Ebeveyn Boşanması*. Nobel. Ankara.
- Telatar, T. G. & Özcebe, H. (2004). Yaşlı nüfus ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi. *Türk Geriatri Dergisi*, 7(3),162-165.
- Tekdemir, V. & Gürses, (2020). Aile Krizleri Karşısında Aile Yılmazlığı Üzerinde Dinin Etkisi: Dindar aileler örneği. *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 4/2 (Aralık 2020), 253-295.
- Tekin Çatal, M., & Kalkan, M. (2019). Evli Bireylerin Evlilik Değerleri Evlilik Doyumu ve Evlilik Tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-186.

- Thielemans, G., & Mortelmans, D. (2019). Female labour force participation after divorce: How employment histories matter. *Journal of Family and Economic Issues*, 40(2), 180–193.
- Thornton, A. (2001). The influence of religious involvement on divorce. *Journal of Marriage and Family*. 63(3), 585-598.
- Tittle, C. R., & Grasmick, H. G. (2001). *Social Deviance and Crime: An Organizational and Theoretical Approach*. 120-122-123. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Topçuoğlu, A., & Myradov, D. (2021). Türk aile yapısında aile içi iletişim doyumu ve aile aidiyetinin incelenmesi (Malatya örneği). *International Academic. Social Resources Journal*, 1177-1190.
- Tosyalıoğlu, M. B., & Albayrak, A. (2023). Maneviyat ve ruh sağlığı: Maneviyat ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Türk Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Dergisi*, (8), 9-50.
- Tucker, L. R., & Lewis, C. (1973). A reliability coefficient for maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 38(1), 1-10
- Tunç, B. (2020). Manevi iyi oluşla aile doyumu arasındaki ilişkide aile desteği ve bütünlüğünün rolü. (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Turanlı, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutuş, H., & Barut, Y. (2021). Evli bireylerde psikolojik dayanıklılık, olumsuz otomatik düşünceler ve evlilik doyumu ilişkisi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 91-101.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2023). Boşanma İstatistikleri ve Sosyoekonomik Etkenler. Ankara: TÜİK Yayınları.
- Türk Dil Kurum. (TDK), <http://www.tdk.gov.tr/>. (Erişim: 09.04.2024).

- Türkgeldi, E. (2019). Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerler manevi iyi oluş ve sabır arasındaki yordayıcı ilişkiler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Twenge, J. M. (2006). - Generation Me: Why Today's Young Americans Are More Confident, Assertive, Entitled – and More Miserable Than Ever Before : New York: Atria Books. 40-42.
- Uğur, S. B. (2014). Günümüzde kadının boşanma deneyimleri: Akademisyen kadınlar üzerine bir araştırma. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 4(2), 293-326.
- Uğurluoğlu, D., & Erdem, R. (2019). Travma geçiren bireylerin spiritüel iyi oluşlarının travma sonrası büyümeleri üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 833-858.
- Umberson, D., & Thomeer, M. (2020). Family matters: Research on family ties and health, 2010–2020. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 404–419.
- Underwood, L. G. (1999). A Working Model of Health: Spirituality and Religiousness as Resources: Applications to Persons with Disability. *Journal Of Religion Disability And Health*, 3(3): 51-72.
- Ünal, V., (2013), Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 588-601).
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online Communication among Adolescents: An Integrated Model of Its Attraction, Opportunities, and Risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121-127.
- Van der Kolk, B. A., & Foa, E. B. (2021). The Impact of Life Schemas on Media Consumption and Resistance to Persuasion. *Journal of Cognitive Psychology*, 33(1), 67-85.
- Waite, L. J., & Gallagher, M. (2000). *The Case for Marriage: Why Married People Are Happier, Healthier, and Better Off Financially*. Doubleday.
- Westgate, C. E. (1996). Spiritual wellness and depression. *Journal of Counseling & Development*, 75.

- Wolfinger, N. H. (2005). Understanding the divorce cycle: The children of divorce in their own marriages. Cambridge University Press.
- Yavuz, B., & Dilmaç, B. (2020). The Relationship Between Psychological Hardiness And Mindfulness in University Students: The Role Of Spiritual Well-Being. *Spiritual Psychology And Counseling*, 5(3), 257-271.
- Yalçın, H., (2014). Evlilik uyumu ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi-Journal of Research in Education and Teaching*, Şubat, Cilt:3, Sayı:1,no: 24, 250-261.
- Yeter, S. İ. (2019). Üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeylerinin aile aidiyeti ve manevi yönelimlerine göre yordanması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2012). Ekonomik Durum ve Bireysel Tutumlar: Türkiye Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), (s. 45-62).
- Yıldırım, A. (2020). Yaşam şemaları ve dindar tutumlar: maneviyat üzerine bir araştırma". *Psikoloji Dergisi*, 34(1), 78-92.
- Yıldırım, A. & Şimsek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2004). *Eş destek ölçeğinin geliştirilmesi. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3 (22), 19-25.
- Yıldırım, M., & Arslan, G. (2021). - Pandemi döneminde dindarlık ve psikolojik iyi oluş: Türkiye örneği. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 45-60.
- Yılmaz, C., & Yalçın, H. (2021). Tek Ebeveynli Ergenlerin Evliliğe Yönelik Tutumları ile Gelecek Beklentileri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi* (6), 51-72.
- Young, J. E., & Klosko, J. S. (2020). Schema Therapy: A Practitioner's Guide. The Guilford Press. 148-150.
- Yuvauç, B. (2021) Evli Bireylerde çatışma yönetimi, benlik saygısı ve iletişim biçimlerinin evlilik doyumlari üzerine etkisi. January 2021. 118(118):299-317
- Yuyucu, Y. (2022). Evli bireylerde kök aile ilişkileri, evlilik uyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Yüksel, R. (2012). Genç Yetişkinlerde Yaşamın Anlamı. *Sakarya University Journal of Education*, 2(2): 69-83.

Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (pp. 13-39). San Diego, CA: Academic Press.

Zimmerman, B. J., & Cleary, T. J. (2020). Self-Efficacy and Spirituality: The Role of Personal Beliefs in Behavior. *Journal of Positive Psychology*, 15(4), 272-284. 276-278.

Zinnbauer, B. J. & Pargament, K. I. (2013). Dindarlık ve Maneviyat. S.Düzgüner (Çev). R. F. Paloutzian & C. L. Park (Eds), *Din ve Maneviyat Psikolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi, 61-102.

EKLER

Ek-1: Ön Bilgilendirme ve Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırma, evli bireylerin manevi iyi oluşları ile boşanma tutularının araştırılmasına yöneliktir.

1-Cinsiyet

A) Kadın B) Erkek

2-Yaşınız.....şu yaş aralığındadır.

3- Ekonomik düzeyiniz nasıl?

A) Orta gelir düzeyi B) Üst gelir düzeyi

4- Evliliğiniz içinde manevi yaşama önem veriyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

Ek-2: İyi Oluşun Maneviyat Endeksi

Aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz. Katkılarınız için teşekkürler.

No İfadeler

Hiç
Katılmıyorum
Kararsızım
Katılıyorum
Tamamen

No	İfadeler	Hiç	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen
1.	Kendime yardım etmek için yapabileceğim fazla bir şey yok.	1	2	3	4	5
2.	Sıklıkla, başladığım işi tamamlayamam	1	2	3	4	5
3.	Sorunlarımı anlamaya başlayamıyorum.	1	2	3	4	5
4.	Kişisel sorunlarım ve zorluklarım olduğunda bunalırım.	1	2	3	4	5
5.	Sorunlarımı çözmeye nasıl başlayabileceğimi bilmiyorum.	1	2	3	4	5
6.	Hayatımı değiştirmek için yapabileceğim pek bir şey yok.	1	2	3	4	5
7.	Hayatımın amacını henüz bulamadım.	1	2	3	4	5
8.	Kim olduğumu, nereden geldiğimi ya da nereye gideceğimi bilmiyorum.	1	2	3	4	5
9.	Yaşamımda bir amaç eksikliği var	1	2	3	4	5
10.	Bu dünyada nereye ait olduğumu bilmiyorum	1	2	3	4	5
11.	Hayatın anlamını anlamaktan çok uzağım.	1	2	3	4	5
12.	Şu anda yaşamımda büyük bir boşluk var.	1	2	3	4	5

Puanlama Yönergesi

Alt boyut ve madde sayısı: 2 alt boyut ve 12 madde

Öz yeterlilik 1, 2, 3, 4, 5, 6 (6 madde)

Yaşam şeması 7, 8, 9, 10, 11, 12 (6 madde)

Ölçeğin bulunan ters maddeler: Ölçekte tüm maddeler ters olarak hazırlanmış ve ters olarak puanlanmaktadır.

Ölçeğin Değerlendirilmesi: Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek ayrıca toplam iyi oluş puanı vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır.

*Ölçeğin kullanılması için izin alınmasına gerek yoktur.

**Ölçeğin kullanıldığı araştırmanın referans bilgilerinin gönderilmesi beklenmektedir.

İletişim adresi:

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

12.12.2023 Sal 21:17

Hocam merhabalar; İstanbul Sabahattin Zaim Üniver...

Şerif Keskin

Kime: Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

18.12.2023 Pzt 19:46

kullanabilirsiniz kolaylıklar diliyorum

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI < >, 12 Ara
2023 Sal, 22:17 tarihinde şunu yazdı:

Hocam merhabalar;
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile
Danışmanlığı Yüksek Lisans Öğrencisi ismim Hatice
Kübra Küçükaşcı.
Danışman hocam: Dr. Ogün Çakır
Yüksek lisans tez konum: Evli Bireylerin Manevi İyi
Oluşları ile Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumları
Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

"İYİ OLUŞUN MANEVİYAT ENDEKSİ ÖLÇEĞİ'NİN
UYARLANMASI" ölçeğinizi izniniz olursa yüksek lisans
tezimde kullanmak istiyorum.
Teşekkür ederim.

Ek-3: Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutum Ölçeği

Saygıdeğer Katılımcı;

Anket sorularının cevaplandırılması hususunda göstereceğiniz gayret ve samimiyet araştırma sonuçlarının sağlıklı olması için son derece önemlidir. Dolayısıyla bütün soruları dikkatle okuyarak seçeneklerden görüşlerinizi en iyi yansıtan ifadeyi işaretleyiniz. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel bir amaç **“Halkın Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumları”** için kullanılacaktır. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız. Lütfen anket formuna isim veya herhangi bir rumuz yazmayınız. Değerli görüşlerinizi bizimle paylaşmak suretiyle bu araştırmaya yapmış olduğunuz önemli katkıya ve ilginize teşekkür ederim. Ankete katılım isteğe bağlıdır.

1.Cinsiyetiniz?

1. () Kadın 2. () Erkek

2. Yaşınız?

1.() 18-24 2. ()25-30 3. () 31-35 4.() 36-40 5. () 41-45 6.()46-50 7.() 51 ve üzeri

3. Medeni Durumunuz

1. () Evli 2. () Bekâr 3) Eşinden ayrılmış 4) Eşi ölmüş

4. Eğitim Durumunuz

1. () İlkokul mezunu ve altı 2. () Ortaokul 3. () Lise 4. () Üniversite ve üzeri

5. Mesleğiniz

1. () İşçi 2.() Memur 3.()Esnaf 4. () Serbest meslek 5.() Emekli 6. () Ev hanımı 7. Öğretmen

8. () Çiftçi 9. ()İşsiz 10.() Öğrenci 11.()Diğer.....

6. Aylık kazancınız

1. () 3000 TL ve altı 2. () 3001-4000 TL 3. () 4001-5000 TL 4.() 5001-6000 TL 5. 6001 TL ve üzeri.

6. () Düzenli kazancı yok (ev hanımı, öğrenci, işsiz gibi)

7. Hangi şehirde ikamet ediyorsunuz? Lütfen yazınız.....

Aşağıdaki ifadelerden size en uygun olanını çarpı işareti (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Erkeğin evini ihmal etmesi, eşine ve çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmemesi boşanmaya neden olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

2. Kadının evini ihmal etmesi eşine ve çocuklarına karşı sorumsuz ve ilgisiz davranması boşanmaya neden olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

3. İçki, kumar gibi alışkanlıklar önemli boşanma nedenlerindedir.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

4. Evliliğin devamı için bütün imkânlar kullanıldıktan sonra boşanma son çare olarak düşünülmelidir.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

5. Erkeğin işsiz olması boşanmaya neden olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

6. Eşler ev içi problemlerini her yerde konuşmamalı aile mahremiyeti korunmalıdır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

7. Eşlerin birbirlerinin fikirlerine saygı göstermemesi boşanmaya götüren tartışmaların başlamasına neden olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

8. Aile bütçesini aşan harcamalar ev içinde tartışmalara, hatta zaman zaman boşanmalara neden olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

9. Boşanma da ekonomik yetersizlik önemli bir faktördür.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

10. Dindarlık eşlerin birbirlerine karşı tahammülünü kolaylaştırır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

11. Dini konularda uyumlu olmak evliliğin devamı için önemlidir.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

12. Eşler arasındaki inanç farklılığı aile içinde ciddi problemlere neden olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

13. Erkek eşine sözlü şiddet (küfür, hakaret vb.) uygularsa kadın hemen boşanmalıdır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

14. Kadın eşine sözlü şiddet (hakaret, aşağılayıcı ifade vb.) uygularsa kadın hemen boşanmalıdır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

15. Erkek eşine bir defa bile fiziki şiddet uygulasa kadın hemen boşanmalıdır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

16. Televizyondaki evlendirme programları aileleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

17. Televizyonda yayınlanan bazı diziler eşlerin birbirlerini aldatmasında etkili olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

18. Günümüzde medya, eşlerin boşanma kararı almalarında etkili olmaktadır.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
Kesinlikle katılmıyorum

Not: Beşli likert şeklindeki tutum sorularının puan değerleri şu şekildedir:

Kesinlikle katılıyorum=5, Katılıyorum =4, Kararsızım=3, Katılmıyorum=2,
Kesinlikle katılmıyorum=1

Ölçek İzni (Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutum Ölçeği)

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

8.12.2023 Cum 22:19

Hocam merhabalar; İstanbul Sabahattin Zaim Üniver...

ŞAHİN DOĞAN

...

Kime: Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

9.12.2023 Cmt 19:26

Hatice hanım, referans vererek ölçeğimi kullanabilirsiniz, tez sonuçlarınızı benimle paylaşırsanız memnun olurum güzel bir konu çalışıyorsunuz, ayrıca ölçekle ilgili sorunuz olursa bana yazabilirsiniz.
Başarılar. Doç. Dr. Şahin DOĞAN

ÖZGEÇMİŞ

Hatice Kübra KÜÇÜKAŞCI

A.EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Aile Danışmanlığı, 2025, İstanbul.

Lisans: Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat, 2018, İzmir.

Lisans: Atatürk Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi, Sosyoloji, 2025.

Ön Lisans: Atatürk Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Çocuk Gelişimi, 2016.

B.MESLEKİ DENEYİM

2012-2019: Aile ve Sosyal Eğitim Bakanlığı' nda Çocuk Bakım Elemanı.

2020-....: Kuran Öğreticisi.